

ՄԻՈՆԻ ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐՈՒՆ ՓՐՈԹՈՔՈԼՆԵՐԸ

(հայերէն առաջին հրատարակութիւն գրքոյկի տեսքով)

Գ. տպագրութիւն

Երեւան – 2006

ՀՏԴ 32.001:31:93/99
60.5 + 63.3 (0)
Ս - 518

*Կը տպագրուի սփիւոքահայ ԳՄԴ 66 +
գաղափարապաշտներու
խումբի մը նախաձեռնութեամբ
եւ անոնց հաւաքական
նուիրատուութիւններով:*

Յունարէնէ թարգմանեց
Կարօ Գէորգեանը

Խմբագիր՝ **Գէորգ Շաքրճեան**
(պատմական գիտութիւններու
թեկնածու)

Միոնի իմաստուններուն փրոթոքովները.- Եր.:

Հեղինակ-

Ս - 518

կային հրատարակութիւն, 2006, 87 էջ:

Գրքոյկը կը մէկտեղէ 9 Սեպտեմբեր 1942 – 18 Փետրուար 1943 ժամանակահատուածին Սոֆիայի "Ռազմիկ" թերթին մէջ լոյս տեսած սիոնական կարեւորագոյն փաստաթուղթերէն մէկը՝ Կարօ Գէորգեանի թարգմանութեամբ: Որպէս "յաւելուած", արտատպուած է "Հրահանգ Խ. Ս. Հ. Ս.-ի Հրեաներուն" փաստաթուղթը: Այս փաստաթուղթերուն հարեանցիօրէն ծանօթացումն անգամ կասկած չի թողուր սիոնականութեան հակամարդկային բնոյթի մասին: Գրքոյկին ընթերցումը կ'օգնէ թափանցելու նոր, նորագոյն եւ արդի օրերու պատմութեան համաշխարհային (նաեւ՝ ներհայկական) գործընթացներու բուն էութեան մէջ եւ հասկնալու զանոնք:

Նախատեսուած է ազգային անվտանգութեան աշխատողներու, քաղաքագէտներու, հասարակագէտներու, պատմաբաններու, ուսանողներու եւ, առհասարակ, իրենց ազգի ներկայով ու ապագայով խորապէս մտահոգ եւ ճշմարտութիւնը որոնող բոլոր հայոց համար:

ISBN 99930-4-498-9

ԳՄԴ 66 + 60.5 + 63.3 (0)
(Գերբ Եազրճեան, 2006թ.)

Երկու Խօսք

Վերջին հարիւր տարիներու ամենացնցող եւ աղմկայարոյց փաստաթուղթերէն մէկն է "Միոնի Իմաստուններու Փրոթօքոլները" կոչուող փաստաթուղթը: Իր չափազանց շահեկանութեան համար, ան թարգմանուած է աշխարհի տասնեակներով լեզուներու (յատկապէս՝ եւրոպական լեզուներու) եւ լոյս տեսած է բազմաթիւ վերահրատարակութիւններով: Այս յոյժ կարեւոր փաստաթուղթը, տարօրինակօրէն, վրիպած է հայ հասարակագիտական մտքի ուշադրութենէն, մինչդեռ նոյն ինքն մեր ժողովուրդի պարագային, անիկա պէտք է արժանանար իւրայատուկ ուշադրութեան, յատկապէս նկատի ունենալով սիոնականութեան էական դերակատարութիւնը հայոց Մեծ Եղեռնի ծրագրաւորման, կազմակերպման, գործադրման եւ անոր նկատմամբ միջազգային համընդհանուր լռութեան դաւադրութեանց մէջ: Եւ ո՛չ միայն այսքանը: Միոնականութիւնն այսօր եւս, զանազան անուններու տակ (Համաշխարհային բանկ, Միջազգային արժութային հիմնադրամ՝ ՄԱՀ [այս սիոնական կազմակերպութեան հայերէն յապաւումը որքան ճիշդ կ'արտայայտէ այս կառոյցի ճիւրաններուն մէջ յայտնուածներուն վախճանը], "Բաց Հասարակութեան Հիմնարկ" [սիոնական ճորճ Սորոսի Հիմնադրամ] եւ այլն), յաճախ քողարկուած նաեւ "բարերարի" կամ "բարեգործի" դիմակներով, կը շարունակէ աւեր գործել հայկական միջավայրին մէջ՝ հայանուն արարածներու գործակցութեամբ (օրինակ՝ հայանուն մասունները):

Որքան մեզի ծանօթ է, սիոնական փրոթօքոլներու հայերէն թարգմանութիւնը կատարողներ եղած են նախապէս, սակայն փրոթօքոլները հայերէնով լոյս տեսած են միայն Սոֆիայի "Ռազմիկ" թերթի 9 Սեպտեմբեր 1942 – 18 Փետրուար 1943 ժամանակահատուածի յաջորդական 43 թիւերուն մէջ: Փաստաթուղթը յունարէնէ թարգմանած է ծանօթ խմբագիր եւ հասարակական գործիչ Կարօ Գեորգեանը: Այդուհանդերձ, առանձին գիրք-գրքոյկի տեսքով անիկա առաջին անգամ լոյս կը տեսնէ սոյն հրատարակութեամբ:

Ինչո՞ւ այս հրատարակութիւնը:

Մեր հիմնական նպատակն է լուսաւորել հայ հասարակութիւնը Հայրենիքի այս քիչ-շատ հայկական մնացած մասին եւ սփիւռքի մէջ՝ սիոնիզմի մարդատեաց, ընդ որուն՝ նաեւ

հակահայկական էութեան մասին: Վերջին դարերու, մասնաւորաբար վերջին տարիներու հայկական ու համաշխարհային իրականութեան շատ մը փաստերու խորքը եւ հետապնդած նպատակները կարելի է հասկնալ այս փրոթոքովներու ընթերցումէն եւ անոնց էութեանը թափանցումէն ետք միայն:

Միոնականութիւնը հակամարդկային գաղափարախօսութիւն է, աշխարհին տիրելու սատանայական ծրագիր: Կարելի է արդեօք առանց արգահատանքի ընթերցել Սիոնի "իմաստուն"-ներուն հետեւեալ արտայայտութիւնները.

- "Մեր շահը կը կայանայ քրիստոնէաներու այլասերման մէջ": "Պղտորեցինք, անասնացուցինք եւ ապականեցինք քրիստոնէայ երիտասարդութիւնը՝ մեզմէ ներշնչուած սկզբունքներու եւ տեսութեանց վրայ յենելով, հակառակ անոր որ անոնց սուտ ըլլալը մենք գիտէինք": "Պիտի մուրեցնենք զանոնք զուարճութիւններով, խաղերով, հաճոյքներով, կիրքերով, հանրատուններով": "Պիտի քանդենք քրիստոնէական ընտանիքի կարեւորութիւնն ու անոր դաստիարակչական արժէքը": "Պէտք է քանդենք հաւատքը եւ արմատախիլ ընենք զայն քրիստոնէաներու էութենէն, մեռցնենք մինչեւ անգամ Աստուածութեան եւ Հոգիի սկզբունքը, որպէսզի փոխարինենք զանոնք շահով եւ նիւթական կարիքներով": "Ամէն միջոց ձեռք պիտի առնենք՝ արթնամիտ քրիստոնէաները աշխարհի երեսէն մաքրելու համար":

- "Մահմանադրութեանց մէջ, ժողովուրդներու համար մեր գրած իրաւունքները կրնան գոյութիւն ունենալ միայն երեւակայութեան մէջ":

- "Խաղաղութիւն պիտի չպարգեւենք անոնց, մինչեւ որ խոնարհօրէն եւ առանց վերապահութեան չճանչնան մեր Գերագոյն Կառավարութիւնը", որու "ձեռքերը երկնցած պիտի ըլլան բոլոր ուղղութիւններով եւ անոր կազմակերպութիւնը պիտի ըլլայ այնքան հսկայ, որ ո՛չ մէկ պետութիւն պիտի կրնայ խուսափիլ անոր լուծէն", քանզի "Աստուած մեզ ընտրած է աշխարհին տիրելու համար": "Բնութիւնն իսկ նախասահմանած է մեզ՝ աշխարհը կառավարելու համար":

- "Քրիստոնէաները, բոլորն ալ նետուելով ընչազուրկներու դասակարգը, ծունկի պիտի գան մեր առջեւը, միայն ու միայն գոյութեան իրաւունք ունենալու համար": "Ամբողջ աշխարհը կը գոր-

ծածենք՝ մեզի ծառայեցնելու համար": "Իր պաշտօնը պահել ուզողը պարտաւոր պիտի ըլլայ կուրօրէն հպատակիլ մեզի":

- "Քրիստոնէաները ոչխարներու հօտ մըն են եւ մենք՝ անոնց գայլերը"

Եւ դեռ՝ քրիստոնէաները եւ, առհասարակ, բոլոր ոչ-սիոնականները անասուններ են, զագաններ, անպէտք արարածներ...

Յատկանշական է, որ միջազգային սիոնական տնտեսական կառոյցներու նախկին ու ներկայ ղեկավարներէն ոմանք գայլային մականուններ ունին՝ Ուուլֆենստն, Ուուլֆովից..., այսինքն՝ գայլի որդի, գայլի սերունդ...: Աւելի յատկանշական է այն փաստը, որ Մ. Ա. Հ.-ի՝ Նիւ Եորքի մէջ գտնուող կեդրոնատեղիի մուտքին տեղադրուած է բազմաձեռք կտուք մը, որը մեզի յիշեցնել կու տայ հնդկական Վիշնու հարիւրաձեռք չաստուածը, որը, ըստ 17-րդ փրոթոքոլին՝ սիոնականութեան գլխաւոր խորհրդանիշներէն է...

Այս փրոթոքոլները դոյզն կասկած իսկ չեն թողուր, թէ մասոնականութիւնը ծնունդն ու սպասարկուն է սիոնականութիւն կոչուող սատանայական շարժումին: Անոնք, քաղաքագիտական ժամանակակից եզրաբանութեամբ, հասարակական, քաղաքական, տնտեսական եւ հոգեւոր կեդտոտ թէխնուրկիաներու մէկական գլուխ գործոցներ են:

Այս հրատարակութեան առթիւ չափազանց կարեւոր է հետեւեալ իրողութիւնը մէկ անգամ եւս շեշտել. ***սիոնականութիւնն ու հրէութիւնը տարբեր բաներ են***, թէեւ ունին սերտ աղերսներ: Ոչ ամէն հրեայ է սիոնական: Կան բազմաթիւ հակասիոնական հրեաներ, որոնք նոյնիսկ հակասիոնական գիրքեր ալ հեղինակած ու հրատարակած են: Այդուհանդերձ, սիոնականութեանն աւելի հակուած է հրէութիւնը՝ երկուքի գաղափարախօսութեանց մէջ որոշ ընդհանրութիւններու պատճառով: Այս իմաստով, համամիտ ենք "Սուրիական Ազգայնական Ընկերային Կուսակցութեան" (ծանօթ՝ Ղովմի անունով) հիմնադիր-ղեկավար Անթուան Սատտէի այն միտքին, թէ եթէ մովսիսականութենէն հեռացնենք սիոնականութիւնը, տակը բան չի մնար...

Սոյն աշխատանքը խմբագրելու ժամանակ նոյնութեամբ պահպանած ենք Կարօ Գեորգեանի թարգմանութիւնը: Կատարած ենք մուտքագրման սխալներու ուղղումներ, շարադրական, լեզուական եւ

կէտադրական որոշակի փոփոխութիւններ՝ նիւթը ժամանակակից հայ ընթերցողին աւելի մատչելի դարձնելու մտահոգութեամբ:

Որպէս յաւելուած կը վերահրատարակենք 1958-ին Թել-Աւիւի մէջ հրապարակ հանուած սիոնական ուրիշ փաստաթուղթ մը՝ "Հրահանգ Խ. Ս. Շ. Մ.-ի Հրեաներուն" վերնագիրով, որն ամբողջովին ներծծուած է սիոնական փրոթոքոլներու ոգիով՝ յարմարեցուած աշխարհի այդ ժամակաշրջանի իրողութիւններուն:

Թեմայով հետաքրքրուած մեր հայրենակիցներուն կը թելադրենք ընթերցել նաեւ Կերի Քահի "Աշխարհի Գրաման Ճանապարհին" գիրքը (Ա. Մ. Ն., 1992), որու առաջին գլուխին հայերէն թարգմանութիւնը, կատարուած հոգելոյս Յակոբ Պոտրումեանի կողմէ, 2005-ի աշնանը լոյս տեսաւ արեւմտահայերէնով, Պէյրութի մէջ, եւ 2006-ի գարնանը արեւելահայերէնով՝ Երեւանի մէջ: Գիրքը կը ներկայացնէ սիոնական փրոթոքոլները՝ արդէն գործողութեան մէջ:

Գէորգ Եազըճեան

Նախաբան

Ասոնք "Փրոթոքոլ"ներն են այն համաժողովին, գոր Սիոնականները գումարեցին Չուիցերիոյ Պալ քաղաքին մէջ 1897-ին: Հասկընալի է, որ անոնք կը հանդիսանան գաղտնի փաստաթուղթ մը, որ որեւէ պատճառով լոյս պէտք չէր տեսներ: Չգիտցուի սակայն, թէ ինչպէ՛ս այս փաստաթուղթը գողցուեցաւ ժողովականներէն մէկուն դրամարկղէն: Չգիտցուի, որովհետեւ այդ ժողովականը լուռ մնաց եւ չյայտնեց կատարուած գողութիւնը՝ պրպտումներու առիթ չընծայելու համար: Ի վերջոյ, սակայն, գողութիւնը իմացուեցաւ եւ 1901-ին, սիոնական ղեկավարներէն Հերցլ, շրջաբերականով մը հաստատեց եղածը, դատապարտելով գողութիւնը, որ առիթ կու տար "կոյիմ"ին (եբրայերէն բառ, որ կը նշանակէ անհաւատներ, հեթանոսներ եւ կը գործածուի ոչ-հրեաներուն համար) իմանալ համաժողովին գաղտնիքները:

Գողցուած "փրոթոքոլ"ները, որոնք խմբագրուած են ֆրանսերէնով, կ'անցնին ռուս ազնուական Ալեքսանդր Նիքոլայեւիչ Սուխոթինի ձեռքը: Սուխոթին, թարգմանութեան եւ քննադատութեան նպատակով կը յանձնէ զանոնք փրոֆ. Սերկէյ Նիլուսին: Այս վերջինը, առաջին անգամ ըլլալով հրատարակութեան կու տայ զանոնք, 1902-ին, ռուսերէնով: Այս հրատարակութենէն, սակայն, մէկ օրինակ իսկ չի փրկուի, որովհետեւ, ինչպէս կը թուի, հրեաները ճիշդ ժամանակին կը գնեն բոլոր տպուած օրինակները եւ կ'անյայտացնեն զանոնք: 1905-ին, "Փրոթոքոլ"ները կը հրատարակուին երկրորդ տպագրութիւնով. սակայն, այս տպագրութենէն ալ կը փրկուի միայն մէկ օրինակ, որ ի պահ կը դրուի Բրիտանական Թանգարանին մէջ:

Պոլշեւիկեան յեղափոխութեան եւ գազանութեանց սկզբնական շրջանին Փեթրոկրատ գտնուած եւ մեծ չարչարանքներէ ու երկարատեւ բանտարկութենէ վերջ Լոնտոն վերադարձած անգլիացի լրագրող մը 1920-ին կը փնտռէ եւ կը գտնէ Բրիտանական Թանգարանին մէջ պահուած այս օրինակը, գոր անմիջապէս կը թարգմանէ անգլերէնի: Ասկէ վերջն է, որ այս "Փրոթոքոլ"ները կը թարգմանուին աշխարհի բազմաթիւ լեզուներու եւ կը հանդիսանան պատմութեան՝ մինչեւ այսօր անբացատրելի մնացած բոլոր մեծ իրողութեանց խորագոյն պատճառներուն միակ լուսաբանութիւնը: Իսկ ժամանակակից պատմութեան առնչութեամբ կը բացատրեն

համայնավար յեղափոխութեան պայթումը, Ազգերու Դաշնակցութիւն կոչուած դիակլին կազմութիւնը, նախապատերազմեան համաշխարհային տնտեսական մեծ տագնապին էութիւնը եւ ուրիշ շատ մը բաներ, զորս ընթերցողը սահմոկումով պիտի կարդայ այս էջերուն մէջ:

Կարօ Գէորգեան

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ամփոփում – *Իրաւունքը զօրաւորինն է: Ազատութիւնը գաղափար մըն է: Ազատականութիւնը, Հաւատքը, Բնքնավարութիւնը, Դրամագլուխի բռնապետութիւնը: Ներքին թշնամին: Ամբոխը, Անիշխանութիւնը: Քաղաքականութիւն եւ բարոյական, Հզօրագոյնի իրաւունքը: Հրէա-մաստնական ոյժը անպարտելի է: Նպատակը կ'արդարացնէ միջոցը: Ամբոխը կոյր է: Քաղաքական այբուբենը: Կուսակցութեանց պատկտումները: Միապետութիւնը այն վարչաձեւն է, որ մեզ ամենաապահով կերպով կ'առաջնորդէ դէպի մեր նպատակներու վախճանը: Ալքոլականութիւնը: Դասականութիւնը: Շուայտութիւնը: Հրէա-մաստնական վարչութեան սկզբունքներն ու կանոնները: Ահաբեկումը: "Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն": Ի՞նչ էր արքայատոհմային կառավարութեան սկզբունքը: Քրիստոնէական ազնուապետութեան առանձնաշնորհներու քանդումը, Նոր ազնուականութիւնը: Հոգեբանական շահ, Ազատութեան վերացում: Ժողովրդական ներկայացուցչութեան փոխարինումը:*

Թողունք ամէն չարաբանութիւն (*Ֆրագոլոմփ*) եւ ամէն գաղափար ուսումնասիրենք ըստ էութեան: Լուսաբանենք կացութիւնը դատողութիւններով եւ եզրակացութիւններով:

Այսուհանդերձ, մեր դրութիւնը (*սիւթեւ*) պիտի բանաձեւենք թէ՛ մեր եւ թէ՛ քրիստոնէաներու տեսակէտներով:

Պէտք է նշել, թէ մարդոց մէջ գէշ բնագոյններ ունեցողները աւելի շատ են, քան լաւ բնագոյններ ունեցողները: Այս է պատճառը, որ մարդ լաւագոյն արդիւնքները ձեռք կը ձգէ կառավարելով մարդիկը բռնութեամբ եւ սարսափով, քան ակադեմական վիճաբանութիւններով: Ամէն մէկը աչք ունի իշխանութեան վրայ եւ ամէն մէկը պիտի ուզէր տիքթաթոր դառնալ՝ եթէ կարենար: Միւս կողմէն, սակաւաթիւ են ա-

նոնք, որ պատրաստ են գոհելու ուրիշներու բոլոր բարիքները՝ իրենց սեփական բարիքները ապահովելու համար:

Ի՞նչ բան գուպած է այս գազանները, որոնք մարդ անունը կը կրեն: Ի՞նչ բան առաջնորդած է զանոնք մինչեւ այսօր: Ընկերային կարգուսարքի սկզբնաւորութեան շրջանին, անոնք ենթարկուեցան կոյր եւ անասնային ոյժին, իսկ աւելի վերջը՝ օրէնքին, որ միեւնոյն ոյժն է, բայց ծպտեալ ձեւի տակ: Ասկէ կ'եզրակացնենք, թէ բնութեան օրէնքներուն համաձայն, իրաւունքը ոյժին մէջ կը կայանայ:

Քաղաքական ազատութիւնը գաղափար է եւ ոչ թէ էութիւն: Մարդ պէտք է գիտնայ օգտագործել զայն, ամէն անգամ որ գաղափարի մը խայծով կը ներկայանայ ժողովրդական զանգուածները հրապուրելու անհրաժեշտութիւնը դէպի այն կուսակցութիւնը, որ իրեն նպատակ ընտրած է օրինական իշխանութիւնը քանդելը: Այս հարցը կը դիւրանայ երբ իշխանութիւնը անցած է յիշեալ կուսակցութեան ձեռքը, շնորհիւ այս ազատութեան գաղափարին, զոր Ազատականութիւն կը կոչենք եւ որու սիրոյն ան իր զօրութեան մէկ մասը կը գոհէ: Այս իսկ արդէն կու գայ ապացուցելու մեր տեսութեանց յաղթանակը: Կեանքի օրէնքին իրաւունքով, նոր ձեռքեր կը խլեն պետութեան սանձերը անմիջապէս որ թուլնան անոնք, որովհետեւ ժողովուրդներու կոյր ոյժը ոչ իսկ օր մը կրնայ մնալ առանց առաջնորդի, իսկ նոր կառավարութիւնը՝ Ազատականութեան պատճառով տկարացած հին կառավարութեան յաջորդելէ զատ ուրիշ բան մը չէ որ կ'ընէ:

Մեր օրերուն, ոսկիի ոյժը փոխարինած է ազատական կառավարութեանց զօրութիւնը: Կար շրջան մը, երբ հաւատքը կը կառավարէր: Ազատութեան գաղափարը անիրականանալի է, որովհետեւ ոչ ոք գիտէ օգտագործել զայն չափաւորութեամբ. կը բաւէ թոյլ տալ ժողովուրդին, որ կարճ ժամանակով մը կառավարէ ինքզինքը, որպէսզի այս ինքնավարութիւնը ձեռք անցուած իրաւունքի մը վերածուի անմիջապէս: Այս բոպէն կը ծագին պառակտումները, որոնք շուտով ընկերային կոռուպտիւն կը փոխուին: Իսկ այս կոռուպտիւնները կ'ապականին եւ անոնց մեծութիւնները մոխիր կը դառնան: Պետութիւն մը անվերականգնելի կերպով կորսուած կարելի է նկատել, երբ անիկա կը սպառի ներքին աղէտներու երեսէն, եւ կամ ներքին պառակտումներու հետեւանքով՝ արտաքին թշնամիներու գոյութեան ապաւինելու վիճակին մէջ կ'իյնայ: Այն ատեն ան կ'իյնայ մեր իշխանութեան ներքեւ: Ամբողջովին մեր ձեռքերուն մէջ գտնուող

դրամագլուխին բռնապետութիւնը անոր կը ներկայանայ իբրև փրկութեան լաստ մը, որուն պարտաւոր է կառչիլ կամայ-ակամայ՝ տապալման սպառնալիքին ներքեւ:

Կը հարցնենք անոր, որ ազատականութենէ տարուած, կը մղուի որպէս անբարոյական բնորոշել այս մտածումները.- Ինչպէ՞ս կարելի է՝ զոյգ թշնամիներ ունեցող պետութեան մը մէջ, առանց անբարոյական նկատուելու, թոյլատրել արտաքին թշնամիին դէմ կիրարկումը պայքարի վերաբերեալ ամէն միջոցի, ինչպէս՝ անկէ պահել յարձակման կամ պաշտպանութեան ծրագիրները, յարձակիլ անոր վրայ գիշերանց, յանկարծակի կամ մեծ ուժերով: Ինչպէ՞ս կարելի է, կ'ըսենք, այդ միեւնոյն միջոցները ապօրինի եւ անբարոյական նկատել, երբ անոնք ձեռք կ'առնուին ներքին, յոռեգոյն թշնամիին դէմ, որ կը կործանէ ընկերային կարգուսարքն ու սեփականատիրութիւնը:

Մտապէս լաւ զարգացած ռեւէ մէկը չի կրնար յուսալ, որ յաջողութեամբ պիտի կրնայ առաջնորդել բազմութիւնները իմաստուն դրրողումներով կամ զանոնք համոզելով, երբ ընդդիմադիր կողմը, հոգ չէ թէ այլանդակօրէն, ազատ ասպարէզ կ'ունենայ իր առջեւ, կը բաւէ որ քաշկռտէ ժողովուրդը, որ, ամէն ինչ թեթեօրէն կ'ըմբռնէ: Մարդիկ, ժողովուրդի ծոցէն ելած ըլլան անոնք թէ ոչ, միայն եւ միայն կ'առաջնորդուին իրենց փոքր կիրքերով, իրենց նախապաշարումներով, ւսանողութիւններով եւ զգայական տեսութիւններով: Անոնք ստրուկներն են կուսակցական հերձուածներուն, որոնք ամէնէն տրամաբանական հասկացողութեանց անգամ կ'ընդդիմանան: Բազմութեան մը ամէն մէկ որոշումը, պատահական կամ առնուազն երեւութական մեծամասնութենէ մը կախում ունի: Եւ այդ բազմութիւնը, անգիտանալով քաղաքականութեան գաղտնիքները, արտառոց որոշումներ կու տայ, եւ տեսակ մը անիշխանութիւնը կը քանդէ պետութիւնը:

Քաղաքականութիւնը ո՛չ մէկ առնչութիւն ունի բարոյականի հետ: Բարոյականէ առաջնորդուող կառավարութիւն մը քաղաքական գոյն չունի եւ, հետեւաբար, անոր ոյժը դիրբաբէկ է: Թագաւորել ուզողը նենգամտութեան եւ կեղծաւորութեան պէտք է ապաւինի: Ժողովուրդի մը առաքինութիւնները, անկեղծութիւնն ու պարկեշտութիւնը, քաղաքականութեան մէջ թերութիւններ են, որովհետեւ անոնք ամենահզօր թշնամիներէն աւելի ապահով կերպով կը տապալեն արքաներու գահերը: Այս առաքինութիւնները պէտք է ըլլան քրիստոնէայ պետու-

թեանց յատկութիւնները, եւ որեւէ ձեռով պէտք չէ թոյլ տանք մեզի անոնցմով առաջնորդուիլ:

Մեր նպատակն է հզօրանք ձեռք ձգել: "Իրաւունք" բառը վերացական իմաստ ունի եւ որեւէ բանով չ'արդարանար: Այս բառը պարզապէս կը նշանակէ հետեւեալը. "Տուէ՛ք ինծի ուզածս, որպէսզի առով կարենամ ցոյց տալ ձեզի, թէ ձեզմէ աւելի ուժեղ եմ":

Ո՞ր կը սկսի իրաւունքը եւ ո՞ր կը վերջանայ:

Այն պետութեանց մէջ, ուր իշխանութիւնը գէշ կազմակերպուած է եւ ուր, Ազատականութեան շունչին տակ ստեղծուած անհամար իրաւունքներու պատճառով օրէնքներն ու կառավարութիւնները ստուերներու վերածուած են, կը նշմարեն նոր իրաւունք մը, այն է՝ "իրաւունքը զօրաւորինն է" սկզբունքով յարձակիլ եւ տապալել բոլոր վարչակարգերն ու կանոնները: Ձեռք զարնել օրէնքներուն, վերստեղծել նոր կարգեր եւ տէր դառնալ անոնց, որոնք մեզի ձգեցին՝ իրենց ոյժ տուող իրենց իրաւունքները, որոնք հրաժարեցան անոնցմէ կամովին եւ առանց բռնութեան:

Բոլոր իշխանութեանց այսօրուան դիւրաբեկութեան պատճառով, մեր ոյժը ուրիշ ամէն ոյժէ աւելի տեսական պիտի դառնայ, որովհետեւ անպարտելի պիտի մնայ ան մինչեւ այն պահը, երբ այնպիսի արմատներ պիտի ձգէ, որ այլեւս ոչ մէկ նենգութիւն պիտի կրնայ տապալել զայն:

Անձաւոր չարիքէն, որուն ստիպուած ենք ենթարկուիլ այսօր, յառաջ պիտի գայ բարիքը անընկճելի կառավարութեան մը, որ պիտի վերահաստատէ Ազատականութեան երեսէն խանգարուած մեր ազգային գոյութեան մեքենականութեան կանոնաւոր գործունէութիւնը: Նպատակը կ'արդարացնէ միջոցը: Ուրեմն, մեր ծրագիրներուն մէջ, բարիէն եւ բարոյականէն աւելի, անհրաժեշտին եւ օգտակարին պէտք է ուշադրութիւն դարձնենք:

Մեր աչքերուն առջեւ ունինք ծրագիր մը, ուր ռազմագիտօրէն կ'երկարի այն գիծը, որմէ չենք կրնար հեռանալ առանց բազմաթիւ դարերու աշխատանքին փճանալը տեսնելու վտանգին ենթարկուելու:

Այս նպատակի յաջողութեան միջոցները գտնելու համար պէտք է նկատի ունենանք բազմութեանց երկչոտութիւնն ու փոփոխամտութիւնը, ինչպէս նաեւ իր սեփական կեանքին ու բարօրութեան պայմանները ըմբռնելու եւ գնահատելու անկարողութիւնը: Պէտք է ըմ-

բունենք, որ ամբոխին ոյժը կոյր է եւ անխոհեմ. ան չի՛ տրամաբանէր եւ աջ ու ձախ կ'ունկնորէ:

Երբ կոյր մը կ'առաջնորդէ ուրիշ կոյր մը, անկարելի է որ անդունդի մը առջեւ չբերէ զայն: Այնպէս ալ, ամբոխի ծոցէն ելած առաջնորդները, եթէ նոյնիսկ իմաստասիրական ոգիով օժտուած ըլլան, քաղաքականութենէ բան մը չհասկնալնուն համար, չեն կրնար ազգը առաջնորդելու յաւակնութիւնն ունենալ՝ առանց զայն բոլորովին փճացնելու:

Փոքր տարիքէն միապետութեան համար պատրաստուող անձը միայն կրնայ հասկնալ քաղաքական իրականութեան լեզուն: Չի՛ կրնար ոտքի վրայ մնալ ազգ մը, որ լքած է ինքզինքը բախտախնդիրներու ձեռքը եւ որ կը կործանի՝ իշխանութեան ծարաւը ունեցող կուսակցութեանց պառակտումներուն եւ այս պառակտումներուն պատճառով ալ ծագած խռովութեանց երեսէն: Ժողովրդական զանգուածները կրնա՞ն հանդարտօրէն եւ առանց ներքին մրցակցութեանց դատել եւ վարել իրենց երկիրներուն գործերը, որոնք պէտք չէ շփոթուին անհատական շահերու հետ: Կրնա՞ն անոնք իրենք զիրենք պաշտպանել արտաքին թշնամիին դէմ: Անկարելի՛ է: Ամբոխի մը բաղկացուցիչ բոլոր տարրերուն համար պատրաստուած ծրագիր մը կը կորսնցնէ իր միասնականութիւնը եւ կը դառնայ անըմբռնելի ու անիրականանալի:

Միապետութի՛ւնը միայն ի վիճակի է կազմելու լայն ու յստակ ծրագիրներ, իւրաքանչիւրին պատշաճող տեղը տալով կառավարական մեքենային մէջ:

Կ'եզրակացնենք, ուրեմն, որ կառավարութիւն մը, օգտակար եւ իր առաջադրած նպատակը իրագործելու կարող ըլլալու համար, պէտք է միակ պատասխանատու անձի մը ձեռքերուն մէջ կեդրոնացւած ըլլայ: Առանց բացարձակ բռնապետութեան՝ քաղաքակրթութիւնը չի՛ կրնար գոյութիւն ունենալ: Քաղաքակրթութիւնը զանգուածներու գործը չէ, այլ՝ անոնց առաջնորդին, ով որ ալ ըլլայ ան: Ամբոխը բարբարոս է եւ ամէն առիթով ցոյց կու տայ իր բարբարոսութիւնը: Ամբոխը, ազատութիւնը ձեռք ձգելուն պէս, կը վերածէ զայն անիշխանութեան, որ բարբարոսութեան գերագոյն աստիճանն է:

Դիտեցէ՛ք ալքովէն գինովցած եւ գինիէն անասնացած այս կենդանիները, որոնց, ազատութեան հետ միասին, տրուած է անսահման խմելու իրաւունքը: Չենք կրնար մերիններուն ալ թոյլատրել, որ մինչեւ

այս աստիճանը իջնեն: Քրիստոնեայ ժողովուրդները անասնացած են այլքուխառն ուժեղ ըմպելիներով: Երիտասարդությունը նմանապես անասնացած է դասական ուսմունքներով եւ կանխահաս շուայտութեամբ, որոնց մղած են հարուստ ընտանիքներու մօտ ծառայող մեր գործակալները (մանկավարժներն ու սպասաւորները), այլուր՝ մեր պաշտօնեաները եւ մեր կիները՝ քրիստոնեաներու յատուկ զբօսավայրերու մէջ: Այս վերջիններու կարգին կը հաշուեմ նաեւ այսպէս կոչուած "աշխարհիկ տիկիները", որոնք կամովին կը կապկեն անոնց շուայտ կեանքն ու պերճանքները:

Մեր նշանախօսքն է՝ ոյժ եւ կեղծաւորութիւն: Քաղաքականութեան մէջ միայն ոյժը կրնայ յաղթանակել, մանաւանդ երբ սքօղուած է քաղաքական անձնաւորութեանց համար անհրաժեշտ յատկութիւններով: Բռնութիւնը պէտք է ըլլայ սկզբունք եւ կեղծաւորութիւնը՝ կանոն այն կառավարութեանց համար, որոնք չեն ուզեր նոր ոյժի մը գործակալներուն ձեռքը յանձնել իշխանութիւնը: Այս չարիքը՝ նպատակի, այսինքն Բարիի յաջողութեան միակ միջոցն է: Այս է պատճառը, որ կը պարտադրէ մեզի չվարանիլ ո՛չ ապականութեան, ո՛չ խաբէութեան եւ ո՛չ ալ դաւաճանութեան առջեւ, ամէն անգամ որ կարելի է գանոնք օգտագործել մեր նպատակի յաջողութեան համար: Քաղաքականութեան մէջ պէտք է գիտնանք խլել նաեւ ուրիշի հարստութիւնը, եթէ այս միջոցով պիտի յաջողինք գայն մեր իշխանութեան ենթարկել:

Այս խաղաղ տիրակալութեան շրջանին, մեր պետութիւնը իրաւունք ունի պատերազմի արհաւիրքները փոխարինել քիչ նշմարուող, բայց շատ օգտաւէտ մահապատիժներով:

Անհրաժեշտ է նաեւ կիրարկել ահաբեկումը, որ կոյր հնազանդութեան կը մղէ ժողովուրդները: Արդար այլ անընկճելի խստութիւն՝ հզօրանքի մեծագոյն ազդակն է այս: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ ո՛չ միայն մեր շահը, այլեւ մեր պարտականութիւնն է կիրարկել բռնութեան եւ կեղծաւորութեան այս ծրագիրը, որպէսզի ապահովենք յաղթանակը: Շահու վրայ յենած այսպիսի սկզբունք մը կը դառնայ այնքան ազդու, որքան ազդու են անոր գործածած միջոցները, այլ եւ այս խստութեան այս սկզբունքով պիտի յաղթանակենք եւ կառավարութիւնները պիտի ենթարկենք մեր գերագոյն իշխանութեան. կը բաւէ, որ իմանան թէ մենք անընկճելի ենք, որպէսզի ամէն անհնազանդութիւն վերջ գտնէ:

Մենք անոնք ենք, որ աւելի հին ժամանակաշրջանի մը մէջ առաջինն ըլլալով հրապարակ նետեցինք "Ազատութիւն, Հաւասարու-

թին, Եղբայրություն" բառերը, զորս, այնուհետև, այնքան անգամներ կրկնեցին անգիտակից թութակները, որոնք ամեն տեղ այս խայծեն հրապուրուելով, գործածեցին զանոնք միայն եւ միայն փճացնելու համար աշխարհի բարօրութիւնը – անհատական ճշմարիտ ազատութիւնը – որ աստենօք բոլորովին ապահովուած էր ամբոյսի ենթարկուած բռնութեան շնորհիւ: Խելացի կարծուած մարդիկ չկրցան զատորոշել այս բառերուն թաքուն նշանակութիւնը, չնշմարեցին, թէ անոնք իրարու կը հակասեն եւ չտեսան, որ բնութեան մէջ հաւասարութիւն չկայ եւ չի՛ ալ կրնար ազատութիւն գոյութիւն ունենալ եւ թէ նոյն ինքն այդ բնութիւնը ստեղծած է անհաւասարութիւնը մտքի, նկարագրի եւ ուշիմութեան, որոնք այնքան հզօրապէս ենթարկուած են իր օրէնքներուն: Այս մարդիկը չհասկցան, որ ամբոյսը կոյր ոյժ մըն է, որ անոր կողմէ զայն կառավարելու կոչուած բախտախնդիրները հաւասարապէս կոյր են քաղաքականութեան մէջ եւ որ զաղտնիքներու իրազեկ մէկը, եթէ նոյնիսկ ողորմելի մը եղած ըլլայ, կրնայ կառավարել, մինչդէռ անիրազեկ բազմութիւնները, եթէ նոյնիսկ տաղանդաւոր մտքերէ բաղկացած ըլլան, քաղաքականութենէ բան մըն ալ չեն հասկնար: Քրիստոնէաները բնաւ չխորհեցան այս բաներուն մասին եւ սակայն այս սկզբունքներու վրայ կրթնած էին արքայատոհմային կերպարանք ունեցող կառավարութիւնները: Հայրը զուակին կը փոխանցէ քաղաքականութեան գաղտնիքները, որոնք ծանօթ են միայն թագաւորող ընտանիքին, այնպէս որ ո՛չ ոք կրնար դաւաճանել այդ գաղտնիքներուն: Աւելի վերջը, քաղաքականութեան ճշմարիտ սկզբունքներու ժառանգական փոխանցման նշանակութիւնը կորսուեցաւ: Եւ ասիկա անելցուց մեր գործին յաջողութիւնը:

"Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն" բառերը ամբողջ աշխարհի մէջ մեր գործակալներուն միջոցով թէեւ դէպի մեր շարքերը առաջնորդեցին մարդկային ամբողջ լեզուններ, որոնք խանդավառութեամբ կը կրէին դրօշակը, բայց եւ այնպէս, այս բառերը որդեր էին, որոնք կ'ուտէին բոլոր ոչ-հրեաներու բարօրութիւնը, ամեն տեղ փճացնելով եւ փորելով անոնց պետութեանց հիմերը: Ասիկա, ինչպէս անելի վերջը պիտի տեսնէք, նպաստեց մեր յաղթանակին: Ի միջի այլոց, մեզի ընծայեց կարեւորագոյն բան մը իրագործելու կարելիութիւնը, այսինքն՝ ջնջումը քրիստոնէայ ազնուականներու առանձնաշնորհներուն եւ մինչեւ իսկ այդ ազնուապետութեան երթեան, բան մը, զոր մեզի դէմ ժողովուրդներու եւ ազգերու ունեցած

ինքնապաշտպանութեան միակ միջոցն էր: Բնական եւ ժառանգական ազնուապետութեան փլատակներուն վրայ ալ բարձրացուցինք մտքի եւ դրամի մե՛ր ազնուապետութիւնը, իսկ իբրեւ չափանիշ այս նոր ազնուապետութեան, սահմանեցինք հարստութիւնը, որ կախում ունի մեզմէ եւ գիտութենէն, մինչ այս վերջինն ալ կը ղեկավարուի մեր գիտուններէն:

Մեր յաղթանակը դիրացուց եւ այն իրողութիւնը, որ մեզի պէտք եղած մարդոց հետ մեր յարաբերութեանց մէջ գիտցանք միշտ դպիլ մարդկային ոգիի ամենագայուն լարերուն՝ շահուն, ճշմարտութեան եւ մարդուն ունեցած նիւթական անյագ կարիքներուն:

Մարդկային այս բոլոր տկարութիւններէն իւրաքանչիւրը, նոյնիսկ առանձինն, կրնայ խեղդել նախաձեռնութեան ոգին, մարդոց կամքը դնելով տրամադրութեանը տակ անոր, որ կը գնէ անոնց գործունէութիւնը:

Ազատութեան վերացական գաղափարը մարդկային բազմութեանց առիթ տուաւ կազմելու այն կարծիքը, թէ կառավարութիւնները, երկրին սեփականատիրոջ, այսինքն ժողովուրդին հսկիչներն են եւ, հետեւաբար, կարելի է փոխել զանոնք, ինչպէս զոյգ մը գործածուած ձեռնոցներ կը փոխենք: Այսպիսով, ժողովրդային ներկայացուցիչներու փոխարինումը անոնք դրին մեր տրամադրութեան ներքեւ եւ ընտրութիւնը այլեւս մեզմէ կախում ունէր:

ԳԼՈՒԽ Բ.

Ամփոփում – *Տնտեսական պատերազմները հրէական գերակշռութեան հիմն են: Տեսանելի իշխանութիւնը եւ գաղտնի խորհրդականները: Կործանարար սկզբունքներու յաջողութիւնը: Յարմարուիլը քաղաքականութեան մէջ: Մամուլին դերը: Ոսկիին գինը եւ հրէական զոհերու արժէքը:*

Մեզի համար անհրաժեշտ է, որ պատերազմները հողային օգուտներ չապահովեն, եթէ կարելի ըլլայ ասիկա: Այսպիսով, պատերազմը պիտի փոխադրուի տնտեսական գետնի վրայ եւ ազգերը պիտի ճանչնան մեր գերակշռութեան ոյժը, իսկ այսպիսի կացութիւն մը, երկու կողմերն ալ պիտի դնեն տրամադրութեանը տակ մեր միջազգային գործակալներուն, որոնք բիւրաւոր աչքեր ունին եւ որոնց դէմ ո՛չ

մէկ սահման կրնայ իբրև խոչընդոտ ծառայել: Այն ատեն մեր միջազգային իրաւունքները, բառին բովանդակ առումով պիտի վերածուին ազգային իրաւունքներու եւ այս ձեւով պիտի կառավարեն պետութիւնները, քանի որ պետութեանց քաղաքական իրաւունքն ալ կը կարգաւորէ յարաբերութիւնները իրենց հպատակներուն միջեւ:

Ամբոխին մէջէն ստրկավայել հնարքներով մեր կողմէ ընտրուելիք վարիչները երկիրը վարելու անպատրաստ մարդիկ պիտի ըլլան: Այսպիսով, անոնք դիրութեամբ պիտի դառնան մեր խաղին քարերը ձեռքերուն մէջ մեր իմաստուն եւ հանճարեղ խորհրդականներուն, մեր մասնագէտներուն, որոնք մանկական տարիքէն պատրաստուած պիտի ըլլան վարելու ամբողջ աշխարհի գործերը: Գիտէք, որ մեր մասնագէտները, կառավարելու համար անհրաժեշտ իրենց ծանօթութիւնները քաղած են մեր քաղաքական ծրագիրներէն, պատմութեան փորձառութենէն եւ բոլոր կարելորդէպէտքերու ուսումնասիրութենէն:

Քրիստոնէաները իրենք զիրենք չեն կառավարեր պատմութենէն քաղուած անաչառ դիտողութեանց գործնական կիրարկումով, այլ տեսակ մը տեսական ուղղութեամբ, որ գործնական օգուտ մը ապահովելու համար անյարմար է: Ասոր համար ալ հաշուի չենք առնել գանոնք: Թող քիչ մըն ալ զբօսնուն: Թող ապրին յոյսերով կամ նոր հաճոյքներով եւ կամ իրենց արդէն իսկ վայելած զուարճութեանց յիշատակներով: Թոյլ կու տանք իրենց հաւատալ գիտական օրէնքներու, այսինքն տեսութիւններու կարելորութեան, գոր մենք ներշնչեցինք իրենց: Այս նպատակով եւ մեր մամուլի միջոցով, շարունակ կ'աւելցընենք իրենց կոյր վստահութիւնը այս օրէնքներուն հանդէպ: օնցեւտոնէաներու մտաւորական դասը հպարտ պիտի ըլլայ իր այս ծանօթութեանց համար, եւ առանց քննելու զանոնք տրամաբանօրէն, գործադրութեան պիտի դնէ գիտութեան բոլոր եզրակացութիւնները, գորս հաւաքած են մեր գործակալները, այդ դասակարգի մտածողութիւնը դնելու համար մեզի նպաստաւոր ուղղութեան մը մէջ:

Կը մերժէ՞ք անվարան հաւատալ հաւաստիքներու: Դիտեցէ՞ք յաջողութիւնը, գոր գիտակցօրէն գլուխ հանեցինք Տարվինիզմի, Մարքսիզմի եւ Նիցշէականութեան տեսութիւններէն: Այս սկզբունքներու թունաւոր ազդեցութիւնը յստակ պէտք է ըլլայ գոնէ մեզի համար:

Միւս կողմէ, պէտք է նկատի ունենանք ժողովուրդներու գաղափարներն ու արդիապաշտ ձգտումները, որպէսզի

քաղաքականության եւ մեր գործերու յանձանձումին մէջ սխալներ չգործենք: Մեր ճամբուն վրայ հանդիպած ժողովուրդներու համաձայն, մեր քաղաքականութեան զանազան մասերուն՝ պարագային համեմատ զանազան ձեւերով կիրարկման մեր դրութիւնը չի կրնար յաջողիլ եւ անոնց գործնական կիրարկումը ներկային պատշաճեցուած անցեալի արդիւնքներուն հիման վրայ չհիմնուի:

Ժամանակակից պետութիւնները իրենց ձեռքերուն մէջ ունին ստեղծագործ մեծ ոյժ մը՝ **մամուլը**: Մամուլին առաքելութիւնն է արդիւնատրել իբր թէ էական պահանջները, ծանօթացնել ժողովուրդին զանգատները, դժգոհներ ստեղծել եւ ձայն մը տալ անոնց: Մամուլը կը մարմնացնէ խօսքի ազատութիւնը: Սակայն, պետութիւնները չգիտցան օգտագործել այդ ոյժը, որ, այսպիսով, մեր ձեռքն անցաւ: Այս ոյժին միջոցով յաջողեցանք ազդեցութիւն ձեռք ձգել՝ միաժամանակ մնալով վարագոյրներու ետին. անոր շնորհիւ կրցանք մեր ձեռքերուն մէջ կեդրոնացնել աշխարհի ամբողջ ոսկին՝ հակառակ արեան եւ արցունքի գետերուն, որոնց մէջէն պետք էր իլէկիք զայն քրիստոնեաներէն: Սակայն, այս յաջողութիւնը ձեռք ձգեցինք մերիններէն շատերը զոհելով: **Մեր զոհերէն իւրաքանչիւր հազարաւոր քրիստոնեաներու արժէքը ունի Աստուծոյ առջեւ:**

ԳԼՈՒԽ Գ.

Անփոփում – *Խորհրդանշական Օձը եւ անոր նշանակութիւնը: Մահմանադրական նժարին անկայունութիւնը: Ահաբեկումը պալատներու մէջ: Բշխանութիւնը եւ փառամոլութիւնը: Խորհրդարաններու խօսուն մեքենաները: Թռուցիկ հրատարակութիւնները: Բշխանութեան գեղծումը: Տնտեսական գերութիւնը: Ժողովուրդին իրական վիճակը: Ամէն բան գնողները եւ ազնուականութիւնը: Հրեայ մաստններու բանակը: Քրիստոնեաներու այլասերումը: Անօթութիւնն ու դրամազուլսի իրաւունքը: Տիեզերքի Վեհապետին յայտնութիւնն ու թագադրութիւնը: Ապագայի ժողովրդական մաստնական վարժարաններու ծրագրին հիմնական նպատակը: Ընկերային կարգուսարքի գիտութեան գաղտնիքը: Տնտեսական ընդհանուր տագնապ: Մերիններուն ապահովութիւնը: Մասուններու բռնատիրութեան եւ տրամաբանութեան թագաւորութիւնը:*

Առաջնորդի կորուստ: Մասունականությունը եւ Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխությունը: Բռնատէր արքան Սիոնի արհիւնէն է: Մասունակա- նություն անխոցելիության պատճառը: Մասունականության գաղտնի գործակալներուն դերը: Ազատությունը:

Կրնանք այսօր յայտնել ձեզի, թէ վերջաւորութեան մօտեցած ենք: Դեռ քիչ մը ճամբայ եւ պիտի գոցուի Խորհրդանշական Օձի (որ մեր ժողովուրդը կը ներկայացնէ) շրջանակը: Ու երբ այս շրջանակը գոցուի, եւրոպական բոլոր պետութիւնները պիտի բանտարկուին անոր ուժեղ օղակին մէջ:

Սահմանադրական նժարը պիտի քանդուի մօտ ատենէն, որովհետեւ կրցանք զայն պակասաւոր դարձնել, որպէսզի չդադրի հակելէ մէկ կամ միւս կողմը՝ մինչեւ բոլորովին քայքայուի անոր կշիռ- քը: Քրիստոնէաները կը կարծէին, թէ բաւական տոկոսն շինած են զայն եւ միշտ կը սպասէին, որ հաւասարակշռուի: Թագաւորող դէմքերը, սակայն, կը պաշտպանուին իրենց ներկայացուցիչներէն, որոնք տխմարություններ կը գործեն եւ իրենք իրենց թոյլ կու տան, որ քշուին իրենց անպատասխանատու եւ անհակակշիռ իշխանութենէն: Իրենց այս իշխանությունը անոնք կը պարտին պալատներուն մէջ տիրող սահաբեկման: Թագաւորող դէմքերը, շփման մէջ չըլլալով այլեւս ժողովուրդին հետ, չեն կրնար հասկացողութեան գալ անոր հետ եւ իրենք զիրենք պաշտպանել իշխանութեան այք ունեցող անձերու դէմ: Թագաւորող դէմքերու պայծառատես ու ժողովուրդին կոյր ոյժերը մեր միջոցով պառակտուած ըլլալով, ամէն կարեւորութիւն կորսնցուցած են: Բաժան-բաժան՝ անոնք տկար են այնքան, որքան առանց գաւազանի կոյրը:

Մղէլու համար փառամուլները, որպէսզի չարաչար գործածեն իշխանությունը, հանեցինք մէկը միւսին դէմ իրենց բոլոր ոյժերով, զարգացնելով անոնց ազատական ձգտումները դէպի անկախութիւն: Այս նպատակով, ամէն ձեռնարկ քաջալերեցինք, բոլոր կողմերը զինեցինք եւ իշխանությունը ամէն տեսակ փառամոլութեան թիրախը դար- ձուցինք: Պետությունները խռովութեանց զարգացման թատերավայր դարձուցինք: Կարճ ժամանակ մըն ալ՝ եւ խռովութիւններ ու սնանկու- թիւններ պիտի պատահին ամէն տեղ:

Անգուսպ շատախօսները, խորհրդարաններն ու վարչական ժողովները ճարտասանական պայքարներու ամպիոն դարձուցինք:

Յանդուգն լրագրողներ եւ անպատկառ թռուցիկ խմբագրողներ ամէն օր վարիչ դէմքերը կ'անարգեն: Իշխանութեան գեղծումը ի վերջոյ պիտի պատրաստէ բոլոր կարգերուն անկումը եւ ամէն ինչ պիտի տապալի ապագային փրփրելիք ամբոխի հարուածներուն տակ:

Ժողովուրդները, ստրկութեան եւ գերութեան կապանքներէն աւելի զօրաւոր եղող ծանր աշխատանքով կապկպուած են: Մարդը ստրկութենէն եւ գերութենէն կրնայ ազատիլ՝ այս կամ այն ձեւով: Կրնայ նոյնիսկ հաշտուիլ անոնց հետ, բայց չի՝ կրնար փրկուիլ թշուառութենէն: Սահմանադրութեանց մէջ, ժողովուրդներու համար մեր գրքած իրաւունքները երեւութական են եւ ոչ թէ իրական: Իբր թէ ժողովրդական այս իրաւունքները կրնան գոյութիւն ունենալ միայն երեւակայութեան մէջ, բայց չեն կրնար իրականանալ: Բանտուրը կը կքի իր յոգնեցուցիչ աշխատանքի ծանրութեան տակ. ան ճակատագրի հարւածը ստացած է շնորհիւ այն իրաւունքին, զոր տրուած է շատախօսներուն՝ շատախօսելու եւ լրագրողներուն՝ լուրջ բաներու կարգին ամէն տեսակ յիմարութիւններ դուրս տալու համար: Կ'ըսենք՝ բանտուրը ինչո՞վ պիտի օգտուի, երբ աշխատաւոր դասակարգը ո՛չ մէկ օգուտ կը քաղէ սահմանադրական վարչաձեւէն, բացի քանի մը ողորմելի փշրանքներէ, զորս մեր սեղանէն անոր առջեւը կը նետենք իբրեւ փոխարինութիւնը այն քուէին, որով ան իր ծառայութիւնը կը մատուցէ մեր ծրագիրներուն, մեր գործակալներուն, մեր օրկաններուն: Ժողովրդավարական իրաւունքները դառն հեզնանք մըն են անօթիին համար: Գրեթէ ամենօրեայ աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը թոյլ չի տար անոնց, որ այդ իրաւունքները վայելէն: Ընդհակառակը, անոնցմէ կը խլէ մնայուն շահի երաշխիքը, որովհետեւ կը լքէ զանոնք գործադուլներու, գործատերերու եւ իր դասակիցներու քմայքներուն:

Մեր առաջնորդութեամբ՝ ժողովուրդը քայքայեց ազնուականութիւնը, որ իր պաշտպանն էր, զինքը խնամող մայրը եւ որուն շահը անխզելի կերպով կապուած էր ժողովուրդի բարօրութեան հետ: Ազնուականութեան քայքայումէն վերջ, անիկա մտաւ լուծիւն ներքեւ ամէն ինչ գնողներու եւ հարստացող չարերու, որոնք անգթօրէն կը հարըստահարեն զայն:

Մենք զմեզ բանտուրին ցոյց պիտի տանք որպէս իր ազատարարները այս լուծէն, երբ անոր պիտի առաջարկենք մտնել շարքերուն մէջ ընկերվարականներու, համայնավարներու եւ անիշխանականներու բանակին, զոր միշտ կը պաշտպանենք՝ մեր ընկերային մատնա-

կանութեան անդամներուն միջեւ իրերօգնութեան պատրուակին տակ: Բանուորներու աշխատանքին պտուղները իրաւունքով քաղող ազնուականութիւնը ամէն շահ ունէր, որ անոնք կուշտ, առողջ եւ ուժեղ ըլլային: Մեր շահը, ընդհակառակը, կը կայանայ քրիստոնէականերու այլասերման մէջ: Մեր ոյժը նմանապէս կը կայանայ բանուորին տեւական անօթութեան եւ անոր յարաճուն տկարացման մէջ, որովհետեւ ասոնք բանուորը կ'ենթարկեն մեր կամքին, եւ ամլացնելով անոր ոյժն ու աշխուժութիւնը, անկարող կը դարձնեն զայն դիմադարձելու այդ կամքին: Անօթութիւնը դրամագլուխին կ'ընծայէ աւելի՛ իրաւունքներ բանուորին վրայ, քան այն, զոր թագաւորին եւ օրէնքներուն ոյժը կ'ընծայէր ազնուականութեան:

Թշուառութեան եւ անոր յառաջ բերած նախանձոտ ստելութեան միջոցով շարժման մէջ կը դնենք բազմութիւնները եւ կ'օգտագործենք անոնց ձեռքերը՝ մեր նպատակներուն հակառակողները տապալելու համար: ***Երբ մեր Տիեզերական Վեհապետի թագաւորութեան ժամը հնչէ, այս միեւնոյն ձեռքերը պիտի ալկեն-սրբեն ամէն ինչ, որ կրնայ խոչընդոտ հանդիսանալ անոր առջեւ:***

Քրիստոնէականները մեր գիտնական խորհրդականներուն նման խորհելու իրենց սովորութիւնը կորսնցուցած են: Ասոր համար ալ չեն ըմբռնէր ստիպողական անհրաժեշտութիւնը ընելու այն, ինչ որ մենք պիտի ընենք երբ հիմնուի մեր թագաւորութիւնը, այսինքն՝ ***մեր նախակրթարաններուն մէջ սորվեցնենք միակ ճշմարիտ եւ բոլորէն աւելի առաջ եղող գիտութիւնը՝ մարդկային կեանքի գոյութեան գիտութիւնը, որ աշխատանքի պատակտումը եւ մարդոց՝ դասակարգերու բաժանումը կը պարտադրէ:***

Ամէն ոք պետք է գիտնայ, որ չի՛ կրնար հաւասարութիւն գոյութիւն ունենալ ամէն մէկուն նախասահմանուած զանազան գործունէութեանց մէջ, որ բոլորն ալ հաւասարապէս պատասխանատու չեն օրէնքին առջեւ եւ որ, օրինակի համար, ամբողջ ընկերային դասակարգի մը շահերը վտանգողը, միայն իր սեփական շահերը վտանգողին պէս միեւնոյն պատասխանատուութիւնը չունի: Ընկերային կարգուսարքի ճշմարիտ գիտութիւնը, - որուն գաղտնիքները պիտի չծանօթացնենք քրիստոնէականներուն, - ցոյց պիտի տայ ամէնուն ալ, որ ամէն մէկու դիրքն ու աշխատանքը տարբեր պետք է ըլլան, որովհետեւ, այլապէս, զարգացման եւ աշխատանքի միջեւ համեմատութիւն չգտնուելուն պատճառով, անոնք հոգերու

աղբիւր պիտի դառնային: Ուսումնասիրելով այս գիտութիւնը, ժողովուրդները, կամովին, իշխանութեանց եւ ասոնց կողմէ պետութեան մէջ հիմնուած կարգուսարքին պիտի հնազանդին: Ձեւաւորուած գիտութեան այսօրուան վիճակով, ընդհակառակը, ժողովուրդը, կուօրէն հաւատալով տպագիր խօսքին, եւ այն սխալներու հետեւանքով, որոնց գործուիլը թոյլատրած է իր տգիտութիւնը, թշնամանք կը սնուցանէ ամէն տեսակ օրէնսդրութեանց դէմ, զորս իրմէ գերազանց կը կարծէ, որովհետեւ անոնցմէ իւրաքանչիւրին կարելորութիւնը չ'ըմբռնէր:

Այս թշնամանքը հետզհետէ պիտի աճի տնտեսական տագնապին պատճառով, որ ի վերջոյ պիտի կասեցնէ սեղանաւորական սակարանին ու ճարտարարուեստին գործառնութիւնները:

Երբ մեր տրամադրութեան տակ գտնուող բոլոր գաղտնի միջոցներով,- զորս ունիւք շնորհիւ ամբողջովին մեր ձեռքը գտնուող ոսկիին,- ***տնտեսական ընդհանուր տագնապ մը պիտի ստեղծենք եւ, միաժամանակ, բանտորներու ամբողջ բազմութիւններ փողոցները պիտի թափենք ամբողջ Եւրոպայի մէջ***, - այն ատեն, այս բազմութիւնները, իրենց պարզունակ տգիտութեամբ, սիրայօժար կերպով պիտի թափեն արիւնը անոնց, զորս իրենց մանկական տարիքէն կ'ատեն եւ պիտի կրնան աւարի տալ անոնց հարստութիւնները:

Սակայն, ասոնք պիտի չվնասեն մերիններուն, որովհետեւ յարձակման պահը ծանօթ պիտի ըլլայ մեզի եւ անոնց ապահովութեան համար միջոցներ ձեռք պիտի առնենք:

Հաւաստեցինք, թէ յառաջդիմութիւնը քրիստոնեաները պիտի ենթարկէ տրամաբանութեան տիրապետութեան: Այսպէս պիտի ըլլայ մեր տիրապետութիւնը. պիտի գիտնայ արդար խստութեամբ հանդարտեցնել խռովութիւնները եւ վերացնել ազատականութիւնը բոլոր օրէնսդրութեանց մէջէն:

Ժողովուրդը երբ տեսաւ, որ յանուն ազատութեան այնքան զիջումներ եւ շողոքորթութիւններ կ'ըլլան իրեն, կարծեց թէ ի'նքն է տէրը եւ նետուեցաւ իշխանութեան վրայ, բայց բնականօրէն դէմ առ դէմ գտնուեցաւ անհամար արգելքներու, ինչպէս կը գտնուին կոյրերը: ***Այն ատեն սկսաւ առաջնորդ փնտռել, չունեցաւ հինին վերադառնալու ներշնչումը եւ մեր ոտքերուն առջեւը փռեց իր բոլոր իշխանութիւնները:***

Յիշեցէ՛ք Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը, գոր Մեծ կոչեցիմք: Անոր նախապատրաստութեան գաղտնիքները բոլորովին ծանօթ են մեզի, որովհետեւ անիկա ամբողջութեամբ եղած է մե՛ր ձեռակերտը: Ատկէ ի վեր ժողովուրդը կ'առաջնորդենք մէկ հիասթափութենէն միւսը, որպէսզի մե՛զ անգամ ուրանայ՝ ***յօգուտ Միոնի արիւնէն բոնաստէր արքային, որուն համար կը նախապատրաստենք Տիեզերքը:***

Անխոցելի ենք արդէն իբրեւ միջազգային ոյժ, վասնզի երբ պետութիւններէն մին յարձակի մեր վրայ, միւսները կը պաշտպանեն մեզ: Մեր անկախութեան կը նպաստէ անսահման երկչոտութիւնը քրիստոնէայ ժողովուրդներուն, որոնք կը սողան հզօրներու առջեւ, բայց անգութ են ի դէմս տկարութեան եւ սխալներու ու նաեւ զթասիրտ՝ ոճիրներու հանդէպ, որոնք չեն ուզեր ենթարկուիլ ազատութեան փորձանքներուն, բայց մարտիրոսային համբերութիւն մը ցոյց կու տան յանդուգն բռնապետութեան մը խստութիւններուն առջեւ: Տապալելով հանդերձ՝ կը հանդուրժեն վարիչներու գործած այնպիսի զեղծումները, որոնց ամենափոքրին համար քսան թագաւորներ պիտի գլխատւէին: Ինչպէ՞ս բացատրենք այս երեւոյթը, ժողովրդական զանգուածներու այս անհետետողականութիւնը այս կարգի իրողութեանց հանդէպ:

Այս երեւոյթը կը բացատրուի այն իրողութեամբ, որ վարիչները, իրենց գործակալներուն միջոցով ժողովուրդին մէջ կը տարածայնեն, թէ երբ իրենք յիմարութիւններ կը գործեն պետութեան մէջ, ստիկա կ'ընեն պարզապէս իրականացնելու համար ժողովուրդներու երջանկութիւնը, անոնց միջազգային եղբայրակցութիւնը, իրերօգնութիւնը եւ իրաւունքներու ընդհանուր հաւասարութիւնը: Բնականաբար, ժողովուրդին չըսուիր, թէ այս միութիւնը պիտի կատարուի մե՛ր իշխանութեան տակ միայն:

Այսպիսով, արդարները դատապարտող եւ յանցաւորներուն ներող ժողովուրդը աւելի եւ աւելի կը համոզուի, թէ կրնայ իր ուզածը ընել: Այս պայմաններու տակ, անիկա կը քայքայէ ամէն մնայուն կացութիւն եւ ամէն քայլին անկարգութիւն կը ստեղծէ:

"Ազատութիւն" բառը մարդկային ընկերութիւնները շարժման մէջ կը դնէ ամէն կարգի ոյժի, մինչեւ իսկ Աստուծոյ հզօրութեան դէմ: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ, իշխանութիւնը ձեռք անցընելնուս պէս, այս բառը պիտի ջնջենք մարդկային բառարանէն իբրեւ անասնական նշանաբան մը, որ բազմութիւնները վայրագ գազաններու կը վերածէ:

Այսուհանդերձ, ճիշդ է, որ այս գազանները կարելի է հանդարտեցնել ամեն անգամ զանոնք արեան մէջ թաթխելով. այն ատեն անոնց զսպումը կը դիրանայ: Եթէ սակաւ արիւն չտանք այս գազաններուն՝ անոնք չեն քնանար, այլ՝ կը պայքարին:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Ամփոփում – *Հանրապետութեան մը զանազան փուլերը: Արտաքին մաստնութիւնը: Ազատութիւնը եւ հաւատքը: Միջազգային առևտրական եւ ճարտարարուեստական մրցակցութիւնը: Շահադիտութեան դերը: Ոսկիի պաշտամունքը:*

Իւրաքանչիւր հանրապետութիւն զանազան փուլերէ կ'անցնի:

Առաջին փուլն է՝ հոս-հոն դիտուող առաջին օրերու կոյր իւելագարութիւնը: Անոր երկրորդ փուլն է ամբոխավարութիւնը, որմէ կը ծնի անիշխանութիւնը: Այս վերջնոյն անխուսափելի կերպով կը յաջորդէ բռնապետութիւնը, ոչ բացայայտն ու օրինաւորը, հետեւաբար եւ պատասխանատուն, այլ՝ անձանօթը եւ անտեսանելին, բայց զգալին՝ հակառակորդը բոլորին: Բռնապետութիւն մը, որ ի գործ կը դրուի գաղտնի կազմակերպութեան մը կողմէ, որ կը գործէ առանց նուազագոյն չափով մըն իսկ երեւոյթները վտանգելու, տրուած ըլլալով որ անոր գործունէութիւնը կը ծածկուի զանազան գործակալներու միջոցով, որոնց յաջորդականութիւնը ո՛չ միայն չի վնասեր, այլ, ընդհակառակը, կը նպաստէ այդ կազմակերպութեան, որովհետեւ կը փրկէ զայն՝ երկարատեւ ծառայութեանց վարձատրութեան համար անհրաժեշտ հասոյթներու սպառումէն:

Ինչպէ՞ս կարելի պիտի ըլլար տապալել անտեսանելի ոյժ մը: Որովհետեւ այսպէ՛ս է մեր ոյժը: Արտաքին մաստնականութիւնը մեր նպատակները սքօղելու համար կը ծառայէ միայն: Այս ոյժին գործունէութեան ծրագիրը եւ մինչեւ իսկ անոր գտնուած վայրը անձանօթ կը մնան ժողովուրդին:

Ազատութիւնն անգամ պիտի կրնար անվնաս դառնալ եւ գոյութիւն ունենալ պետութեան մը մէջ՝ առանց քայքայելու ժողովուրդներու բարօրութիւնը, եթէ հիմնուէր Աստուծոյ հանդէպ հաւատքի եւ մարդկային եղբայրակցութեան սկզբունքներուն վրայ եւ զերծ ըլլար հաւասարութեան գաղափարէն, որ կը հակասէ

ստեղծագործութեան օրէնքներուն, որոնց ներքեւ հաստատուած է հնազանդութիւնը: Այսպիսի հաւատքով, ժողովուրդը թոյլ պիտի տար կառավարուիլ Եկեղեցիի խնամակալութեան տակ, եւ, առաջնորդուած հոգեւոր Հօրմէն, խոնարհ ու հանդարտ պիտի ընթանար, ենթարկուելով աշխարհի բարիքներուն աստուածային բաշխումին: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ պէտք է քանդենք հաւատքը եւ արմատախիլ ընենք զայն քրիստոնէաներու էութենէն, մեռցնենք մինչեւ անգամ Աստուածութեան եւ Հոգիի սկզբունքը, որպէսզի փոխարինենք զանոնք շահով եւ նիւթական կարիքներով:

Քրիստոնէաները պէտք է զբաղեցնենք ճարտարարուեստով եւ առեւտուրով, որպէսզի խորհելու եւ դիտելու ժամանակ չձգենք անոնց: Այսպիսով, բոլոր ազգերը շահու ետեւէ պիտի ըլլան, եւ, ամէն մէկը իր շահուն համար պայքարելով, պիտի չնշմարեն հասարակաց թշնամին: Բայց որպէսզի ազատութիւնը կարենայ տարբադադրել եւ փճացնել քրիստոնէական ամբողջ ընկերութիւնը, ճարտարարուեստի հիմքը պէտք է դարձնենք շահադիտութիւնը: Այս ձեւով, ճարտարարուեստին ապահովելիք հարստութենէն ոչինչ պիտի մնայ գործարանատէրներու ձեռքը, որովհետեւ բոլորը, շահադիտութեան ճանապարհով, պիտի կեդրոնանայ մեր դրամարկներուն մէջ:

Գերակշռութեան համար մղուած բուռն պայքարը եւ տնտեսական կեանքի դժուարութիւնները պիտի ստեղծեն,- ստեղծած են արդէն,- հիասթափուած, պաղ եւ անգույթ մարդկային ընկերութիւններ, որոնք բացարձակապէս պիտի խորշին բարձր քաղաքականութենէն եւ կրօնքէն: Անոնց միակ առաջնորդը պիտի ըլլայ շահը, այսինքն՝ ոսկին, որուն հանդէպ անոնք պիտի սնուցանեն իրական պաշտամունք մը՝ ապահովումը կարելի նիւթական բարիքներու պատճառով: Իսկ քրիստոնէաներու վարի դասակարգերը մեզի պիտի հետեւին՝ իշխանութիւնն իր ձեռքը ունեցող քրիստոնէաներու զարգացած դասակարգին,- մեր հակառակորդին,- դէմ մեր պայքարին մէջ, ո՛չ թէ ոեւէ բարիք կամ հարստութիւն ապահովելու համար, այլ՝ առանձնաշնորհեալներու դէմ ատելութենէն մղուած միայն:

ԳԼՈՒԽ Ե.

Ամփոփում – Կեղրոնացեալ ուժեղ կառավարութեան մը ստեղծումը: Մասնականութեան՝ իշխանութիւնը յափշտակելու ձեւերը: Պետութիւնները ինչո՞ւ չեն կրնար հասկցուիլ իրարու հետ: Հրեաները ի սկզբանէ ընտրեալ ժողովուրդն են: Ոսկին կը կազմէ պետութեանց մեքենականութեանց շարժիչ ոյժը: Մենաշնորհները առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի մէջ: Քննադատութեան կարեւորութիւնը: Օրէնսդրութիւնները այնպէս ինչպէս կ'ըմբռնուին: Ճառերու պատճառած յոգնութիւնը: Հանրային կարծիքը ինչպէ՞ս կրնայ անցնիլ մէկու մը ձեռքը: Անհատական նախաձեռնութեան կարեւորութիւնը: Գերագոյն կառավարութիւնը:

Ի՞նչ պէտք է ըլլայ կառավարութեան ձեւը ընկերութեան մը մէջ, ուր, ապականութիւնը ամենուրեք մուտք գործած է, իսկ հարստութիւնը ձեռք կը ձգուի գրեթէ առաւ-փախաւական հնարքներով, ուր կը տիրապետէ բարքերու ինկածութիւնը, ուր բարոյականը կը պահպանուի միայն պատիժներով ու խիստ օրէնքներով եւ ոչ թէ կամովին իւրացուած սկզբունքներով, ուր հայրենասիրական եւ կրօնական զգացումները խեղդուած են աշխարհաքաղաքացիական հաւատալիքներու մէջ:

Ի՞նչ ձեւ պէտք է տանք այսպիսի ընկերութեանց կառավարութեան, եթէ ոչ բռնապետական ձեւը, գոր պիտի պարզենք ստորեւ: Նոր օրէնքներով եւ մեքենական ճշդութեամբ պիտի դասաւորենք մեր հպատակներու քաղաքական կեանքին բոլոր գործունէութիւնները: Այս օրէնքները մէկիկ-մէկիկ պիտի խլեն բոլոր մեծ ազատութիւնները, գորս ընծայած են քրիստոնէաները, իսկ մեր թագաւորութիւնը պիտի յատկանշուի այնպիսի ուժեղ բռնապետութեամբ մը, որ ի վիճակի ըլլայ ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ լռութիւն պարտադրել քրիստոնէաներուն, որոնք դժգոհ պիտի մնային եւ պիտի ուզէին ընդդիմութիւն ընել մեզի:

Մեզի պիտի ըսուի, թէ բռնապետութիւնը,- որու մասին կը խօսինք,- հաշտ չէ նորագոյն յառաջդիմութեանց հետ: Մենք ասոր հակառակը պիտի ապացուցենք:

Այնքան ատեն, որ ժողովուրդը արքաները աստուածային կամքն հարազատօրէն սերած անձեր կը նկատէր, անոնց բռնապետութեանը անտրտունջ կը հպատակէր: Բայց այն օրէն ի վեր, որ անոր պարտադրեցինք իրաւունքներու գաղափարը, արքաները հասարակ

մահկանացուներ նկատեց: Աստուածային օծումը ջնջուեցաւ թագաւորներու գլուխներէն: Իսկ երբ այնուհետեւ իվեցինք անկէ նաեւ Աստուծոյ հանդէպ ունեցած հաւատքը, իշխանութիւնը իջաւ փողոցները, այսինքն՝ հասարակաց վայրեր, ու մենք յաջողեցանք ձեռք անցընել զայն:

Ասկէ զատ, տեսութեանց եւ ճառաբանութեանց ճարտար բաղակցութիւններով, ընկերային կեանքը դասաւորող օրէնքներով եւ ուրիշ ամէն տեսակ հանճարեղ միջոցներով զանգուածները կառավարելու արուեստը,- որմէ բան մը չեն հասկնար քրիստոնէաները,- ըստ ինքեան կը կազմէ մեր վարչական հանճարին մէկ մասը: Այս արուեստը սուր վերլուծումներով ու դիտողութիւններով այնպէս մը պիտի զարգացնենք, որ մեր դէմը հակառակորդներ գոյութիւն չունենան այս գետնի վրայ, ինչպէս որ գոյութիւն չունին անոնք՝ կարենալ փճացնելու համար քաղաքական գործունէութեան եւ իրերօգնութեան մեր ծրագիրները: Այս տեսակէտով, միայն Յիսուսեանները (Ժէզուիթները) ի վիճակի էին դիմադարձելու մեզի, բայց յաջողեցանք զանոնք զրկել ողորմելի բազմութեանց տաճած վստահութենէն, վասնզի անոնք բացէ ի բաց գործող կազմակերպութիւն մը կը հանդիսանան, մինչդեռ մենք, մեր գաղտնի կազմակերպութեան շնորհիւ, անյայտ կը մնանք: Միւս կողմէն, ժողովուրդին համար ի՞նչ շահագրգռութիւն կը ներկայացնէ բռնապետին ով ըլլալը: Անոր համար ի՞նչ կարելորդութիւն ունի, թէ այդ բռնակալը կաթոլիկներու պէ՞տն է կամ Միոնի արիւնէն մէկը, մե՞ր բռնակալը: Սակայն, մենք, որ "ընտրեալ ժողովուրդը" կը հանդիսանանք, կարելի չէ որ չհետաքրքրուինք այս խնդրով:

Քրիստոնէաներու տնտեսական մէկ գործակցութիւնը թոյլ պիտի տար անոնց, որ ժամանակ մը եւս իշխեն մեր վրայ, բայց եւ այնպէս, ապահովուած ենք այս վտանգին դէմ, որովհետեւ այնքան խորը ցանած ենք որոմը, որ այլեւս կարելի չէ, որ ան արմատախիլ ըլլայ անոնց սրտերէն: Իրարու հակադրած ենք քրիստոնէաներու անհատական եւ ազգային շահերն ու կրօնական եւ ազգայնական հերձուածները, զորս կը խորացնենք արդէն դարերէ ի վեր: Այս պատճառով, ո՛չ մէկ կառավարութիւն պիտի կրնայ ռեւէ յենարան գտնել: Անոնցմէ ամէն մէկը մեզի դէմ ռեւէ համաձայնութիւն մը վտանգաւոր քայլ մը պիտի նկատէ իր անհատական շահերուն համար: Մենք շատ զօրաւոր ենք, եւ անոնք պարտաւոր են մեզ հաշուի առնել: Պետութիւնները

ամենափոքր համաձայնությունն իսկ կրնան կնքել այլևս առանց մեր միջամտության:

"ԱՐՔԱՆԵՐԸ ԻՄ ՄԻՋՈՑՈՎՍ ՊԻՏԻ ԹԱԳԱԻՈՐԵՆ": Մեր մարզարկները մեզի ըսին, թե Աստուած մեզ ընտրած է, որպեսզի աշխարհին տիրապետենք: Խնդրոյն լուծումը յաջողցնելու համար, Աստուած մեզ մտացութեամբ օժտած է: Եթէ հակառակորդ բանակին մէջ ալ մտացի ոյժեր երեւան գային, ապահովաբար պիտի կրնային պայքարիլ մեզի դէմ: Սակայն, եկուորը չի՛ կրնար բաղդատուիլ բնիկին հետ:

Մեր եւ մեր հակառակորդներուն միջեւ պայքարը այն աստիճանն անոդոք պիտի ըլլայ, որ նման բան մը աշխարհը տեսած չըլլայ մինչեւ այսօր:

Կառավարական մեքենային բոլոր անիւները կախում ունին շարժիչ մեքենայէ մը, որ ոսկին է: Իսկ ոսկին մեր ձեռքը կը գտնուի: Քաղաքական տնտեսագիտութիւնը, գոր մեր իմաստունները գտան, ոսկիին արքայական հեղինակութիւնը մեզի ցոյց կու տայ երկար ժամանակէ ի վեր:

Դրամագլուխին ձեռքերը ազատ ըլլալու համար, պէտք է, որ ճարտարարուեստի եւ առեստուրի մենաշնորհը յաջողի, ինչ որ անտեսանելի ձեռքը արդէն կը պատրաստուի աշխարհի ամէն կողմը իրագործել:

Այս ազատութիւնը քաղաքական զօրութիւնը պիտի յանձնէ գործարանատէրերուն, որոնց պիտի ենթարկուի ժողովուրդը: Աւելի շահաւոր է զինաթափել ժողովուրդները, քան պատերազմի մղել գանոնք: Աւելի նախամեծար է ի նպաստ մեզի օգտագործել անոնց գրգռուած կիրքերը, քան մարել գանոնք: Եւ աւելի նպաստաւոր է առնել ուրիշներու գաղափարները եւ մեկնաբանել, քան հալածել գանոնք:

Մեր կառավարութեան գլխաւոր խնդիրը կը կայանայ հետեւեալին մէջ.

Քննադատութեան միջոցով տկարացնել հանրութեան ըմբռումը, անոր մօտ անհետացնել մտածելու սովորութիւնը, որովհետեւ մտածումը ընդդիմադրութիւն կը ստեղծէ,- եւ անոր մտաւոր ուժերը ուղղել դէպի սին ու դատարկ կոիւնքու պերճախօսութիւնը:

Ժողովուրդները, ինչպէս անհատները, սկիզբէն ի վեր խօսքերը իբրեւ իրողութիւններ ընդունած են, որովհետեւ անոնք իրերու երե-

տյօներով կը բաւարարուին եւ հագուադէպօրէն յանձնառու կ'ըլլան յոգնութեան քննելու, թէ արդէօք իրականացա՞ծ են ընկերային կեանքին վերաբերեալ խոստումները: Ճիշդ այս պատճառով, մեր օրէնսդրութիւններն ալ պիտի կրեն գեղեցիկ դիմակ մը, որ ցոյց պիտի տայ յառաջադիմութեան վերաբերող իրենց բարիքները:

Պիտի ընտելանանք բոլոր մասերու դէմ զծին ու բոլոր ձգտումներուն եւ զանոնք պիտի սորվեցնենք մեր հռետորներուն, որոնք պիտի խօսին անոնց մասին այնքան ժամանակ, որ ***սմբողջ աշխարհը յոգնի լսելէն:***

Հանրային կարծիքը մեր ձեռքը անցընելու համար, պէտք է զայն անշարժութեան դատապարտենք՝ զանազան ուղղութիւններէ այնքան շատ եւ այնքան երկարատեւ հակասական կարծիքներ յայտնելով, որ քրիստոնէաները ի վերջոյ կորսուին այս լաբիրինթոսին մէջ եւ հասկնան, թէ հազար անգամ նախընտրելի է, որ մարդ կարծիք չունենայ քաղաքականութեան մէջ:

Այնպիսի հարցեր են ասոնք, որ պէտք չէ հանրութեան ականջը հասնին: Քաղաքականութիւնը վարողներէն զատ ուրիշ ո՛չ ոք պէտք է գիտնայ զանոնք: Ասոր մէջ կը կայանայ երջանկօրէն կառավարելու առաջին գաղտնիքը: Կառավարութեան արդիւնաւոր գործունէութեան համար անհրաժեշտ երկրորդ գաղտնիքն ալ կը հարկադրէ այն աստիճանի բազմացնել ժողովուրդին թերութիւնները, անոր սովորութիւնները, կիրքերն ու հասարակաց կենակցութեան կանոնները, որ ո՛չ ոք կարենայ շտկել այս քառսը, իսկ մարդիկ հասնին այն վիճակին, որ չկարենան այլեւս իրար հասկնալ:

Այս գործելակերպը, վերոյիշեալ յաջողութենէն զատ, իբրեւ արդիւնք՝ պառակտումը պիտի ծաւալէ բոլոր մասերուն մէջ եւ պիտի տարանջատէ բոլոր միատարր ոյժերը, որոնք դեռ եւս կը յամառին մեզի չհպատակիլ: Անիկա պիտի վիատեցնէ անհատական ամէն նախաձեռնութիւն, որքան որ ալ մտացի ըլլայ ան եւ աւելի հզօր պիտի ըլլայ, քան այն միլիոնաւոր մարդիկը, որոնց մէջ որոմը սերմանեցինք: Քրիստոնէայ հասարակութեանց շարժումներուն այնպիսի ուղղութիւն մը պէտք է տանք, որ անոնց ձեռքերը յուսահատօրէն անզօր ըլլան նախաձեռնութիւն պահանջող ամէն հարցի առջեւ:

Անսահման ազատութեան վարչակարգին տակ ի գործ դրուող ճիգը անզօր է, որովհետեւ կը բխի ուրիշի ի գործ դրած ազատ ճիգերուն: Ասկէ կը ծագին ձախողանքներ եւ հիասթափութեան յամառ բա-

բոյական պայքարներ: Այսպիսի ազատութեամբ քրիստոնէաները այն աստիճան պիտի սպառենք, որ **զանոնք պիտի ստիպենք մեզի մատուցել միջազգային իշխանութիւն մը: Իսկ այս իշխանութեան օրէնքները այնպէս մը պիտի ըլլան, որ կարենան ծծել աշխարհի բոլոր պետութեանց ոյժերը՝ առանց քայքայելու զանոնք, եւ կազմեն Գերագոյն Կառավարութիւն մը:**

Այսօրուան կառավարութեանց տեղը պիտի դնենք խրտուիլակ մը, որ պիտի կոչուի **"Գերագոյն Կառավարութեան Վարչութիւնը"**: Անոր ձեռքերը երկնցած պիտի ըլլան բոլոր ուղղութիւններով եւ անոր կազմակերպութիւնը պիտի ըլլայ այնքան հսկայ, որ ո՛չ մէկ պետութիւն պիտի կրնայ խուսափիլ անոր լուծէն:

ԳԼՈՒԽ Զ.

Ամփոփում – Մենաշնորհները: Քրիստոնէաներու հարստութիւնները այս մենաշնորհներէն կախում ունին: Իր կալուածական հարստութենէն զրկուած ազնուականութիւնը: Առեւտուրը, ճարտարարուեստը եւ շահադիտութիւնը: Պերճանքը: Օրավարձերու եւ կենսանիւթերու գիններուն բարձրացումը: Անիշխանութիւնն ու գինովութիւնը: Տնտեսագիտական տեսութեանց քարոզութեան ծածուկ նշանակութիւնը:

Ապագային պիտի ստեղծենք հսկայ մենաշնորհներ, հարստութեան վիթխարի արագաններ, որոնցմէ կախում պիտի ունենան մինչեւ իսկ քրիստոնէաներու մեծ հարստութիւնները, այն աստիճան, որ պիտի կլանուին այս վերջինները, ինչպէս կը կլանուին պետութեան մը վարկերը քաղաքական աղէտի մը վաղորդայնին:

Պարոնա՛յք տնտեսագէտներ, որ ներկայ էք հոս, հաշուեցէ՛ք այս կարգադրութեան նշանակութիւնը:

Կարելի բոլոր միջոցներով պէտք է շեշտենք մեր Գերագոյն Կառավարութեան կարեւորութիւնը, ներկայացնելով զայն իբրեւ պաշտպանն ու վարձատրիչը ամէն անոնց, որ կամովին կ'ենթարկուին անոր:

Քրիստոնէաներու ազնուականութիւնը, իբրեւ քաղաքական ոյժ, անհետացած է: Այլեւս անով զբաղելիք չունինք: Սակայն, իբրեւ կալուածային ինչքի սեփականատէր, ան մեզի կրնայ վնասել՝ իր եկա-

մուտներու անկախութեան չափին համեմատ: Ուրեմն, մեզի համար բացարձակապէս պարտադիր է զայն զրկել իր կալուածներէն: Ասոր լաւագոյն միջոցն է աւելցնել կալուածային սեփականութեան տուրքը, որպէսզի պարտքերով կուտակուի ան: Այս միջոցները բացարձակ հպատակութիւն պիտի պարտադրեն կալուածային սեփականատիրութեան:

Քրիստոնէայ ազնուականները, հորմէն մինչեւ զաւակը վարժուած չըլլալով սակաւապետութեան, բոլորովին պիտի փճանան:

Միաժամանակ, ուժգնօրէն պէտք է պաշտպանենք քառետուրն ու ճարտարարուեստը եւ մասնաւորաբար շահադիտութիւնը, որ իբրեւ փոխարինող ազդակ կը ծառայէ ճարտարարուեստին: Առանց շահադիտութեան, ճարտարարուեստը պիտի բազմացնէր անհատական դըրամագլուխներն ու բարելաւէր երկրագործութիւնը, կալուածային սեփականատիրութիւնն ազատելով կալուածային դրամատուներու փոխատուութեանց հետեւանքով ստեղծուած պարտքերէն: Ճարտարարուեստը հողէն պէտք է իլլէ աշխատանքին եւ դրամագլուխին պտուղը եւ շահադիտութեան միջոցով մեզի տայ աշխարհի ամբողջ ոսկին: Այսպէս, քրիստոնէաները, բոլորն ալ նետուելով ընչագուրկներու դասակարգը, ծունկի պիտի գան մեր առջեւ, միայն ու միայն գոյութեան իրաւունք ունենալու համար:

Քրիստոնէաներու ճարտարարուեստը փճացնելու համար, շահադիտութեան հետ միասին, պիտի զարգացնենք նաեւ ձգտումը դէպի պերճանք, որ ամէն ինչ կուլ կու տայ:

Պիտի բարձրացնենք օրավարձերը, որոնք, սակայն, ոչ մէկ օգուտ պիտի ապահովեն բանուորներուն, որովհետեւ, միաժամանակ, յառաջացուցած պիտի ըլլանք կենսանիւթերու տղութիւնը, զոր երկրագործութեան եւ կենդանաբուծութեան անկման պիտի վերագրենք: Ասկէ զատ, ճարտարօրէն եւ խորապէս պիտի աւերենք արդիւնաբերութեան ակերը, վարժեցնելով բանուորները անիշխանութեան եւ գինովութեան, միաժամանակ ձեռք առնելով ամէն կարելի միջոց՝ արթնամիտ քրիստոնէաները աշխարհի երեսէն մաքրելու համար:

Կացութեան ճշմարիտ պատկերին կանխահաս յայտնութիւնը արգիլելու համար, պիտի սքօղենք իրական նպատակները, իբրեւ թէ բանուորական դասակարգերուն ծառայելու եւ այսօր մեր սորվեցուցած տնտեսագիտական մեծ սկզբունքները տարածելու ցանկութեամբ:

ԳԼՈՒԽ Է.

Անփութում – Ինչո՞ւ պէտք է աւելցնենք սպառագինումները: Խնորումներ, պառակտումներ եւ ատելութիւն ամբողջ աշխարհի մէջ: Մասնակի եւ ընդհանուր պատերազմներով քրիստոնէաներու ընդդիմութեան զսպումը: Գաղտնասպահութիւնը՝ քաղաքականութեան մէջ յաջողութեան գրաւականն է: Մամուլը եւ հանրային կարծիքը: Ամէրիկեան, ճափոնական եւ չինական թնդանօթները:

Սպառագինումներու եւ ոստիկանական ոյժերու շատցումը անհրաժեշտ յաւելումն է մեր պարզած ծրագրին: Բոլոր պետութեանց մէջ, մեզմէ զատ այլեւս գոյութիւն պէտք է ունենան միայն եւ միայն ընչազուրկներու զանգուածներ, մեզի նուիրուած կարգ մը միլիոնատէրեր, ոստիկաններ եւ զինուորներ:

Ամբողջ Եւրոպայի, ինչպէս աշխարհի մնացեալ մասերուն մէջ պէտք է արծարծենք խռովութիւններ, պառակտումներ եւ ատելութիւն: Շահը երկու է: Մէկ կողմէն՝ յարգանք պիտի պարտադրենք բոլոր երկիրներուն, որոնք պիտի հասկնան, թէ մեր ուզածին պէս կրնանք անիշխանութիւն յառաջացնել կամ կարգ-կանոն վերահաստատել: Այսպիսով, բոլոր այս երկիրները պիտի վարժուին մեզ իբրեւ անհրաժեշտ բեռ նկատել: Միւս կողմէն՝ մեր սաղրանքները իրար պիտի խառնեն բոլոր այն թելերը, զորս լարած ենք պետութեանց կառավարութիւններուն մէջ՝ քաղաքականութեան, տնտեսական համաձայնութեանց եւ սեղանաւորական պարտաւորութեանց միջոցով: Մեր նպատակին մէջ յաջողելու համար պէտք է մեծ խորամանկութիւն ցոյց տանք նախապատրաստական բանակցութեանց ընթացքին: Բայց ինչ կը վերաբերի այսպէս կոչուած պաշտօնական լեզուին, այստեղ պիտի հետեւինք հակառակ գործելակերպի մը եւ պարկեշտ ու զիջող պիտի երեւինք, այնպէս որ քրիստոնէաներու ժողովուրդներն ու կառավարութիւնները, զորս վարժեցուցած ենք տեսնել միայն մեր ներկայացուցած պատկերը, անգամ մըն ալ, մեզ, որպէս մարդկային սերունդի բարերարներն ու փրկիչները պիտի նկատեն: Ի դէմս ամէն ընդդիմութեան, պէտք է ի վիճակի ըլլանք պատերազմի մղելու մեր դէմը ելլելու համարձակող երկրին դրացիները: Իսկ եթէ այդ

դրացիները համարձակին համաձայնիլ մեզի դեմ, այն ատեն պետք է ետ մղենք զանոնք՝ ընդհանուր բախումի մը միջոցով:

Քաղաքականութեան մէջ յաջողելու ամենէն ապահով ճամբան՝ կատարուած ձեռնարկներու վերաբերմամբ գաղտնապահութիւնն է. Դիւանագետին խօսքը պետք չէ համապատասխանէ անոր գործին: Քրիստոնեայ կառավարութեանց պետք է պարտադրենք գործել համաձայն այս ծրագրին, զոր գործադրութեան դրած ենք ընդարձակ սահմանի մը մէջ եւ որուն յաջողութիւնը կը մօտենայ արդէն: Հանրային կարծիքը, զոր մեծ ոյժ մը հանդիսացող մամուլը դրած է մեր տրամադրութեան տակ, մեզի պիտի օգնէ այս գետնի վրայ: Իրապէս, քանի մը բացառութիւններէ զատ, զորս աւելորդ է հաշուի առնել, մամուլն ամբողջութեամբ արդէն մեզմէ կախում ունի:

Կարճ խօսքով եւ ամփոփելու համար Եւրոպայի քրիստոնեայ պետութիւնները հպատակեցնելու դրութիւնը, ասոնցմէ ոեւէ մէկուն դէմ ցոյց պիտի տանք մեր ոյժը, ահաբեկելով զայն, եւ, եթէ երբեք պատահի որ բոլորն ալ մեզի դէմ ելլեն, այն ատեն պիտի պատասխանենք ամերիկեան, ճափոնական եւ չինական զէնքերով:

ԳԼՈՒԽ Ը.

Ամփոփում – *Դատական իրաւունքի երկդիմի բացատրութիւնը: Մասնական վարչաձեւի գործակիցները: Մասնաւոր դպրոցներ եւ ամբողջովին մասնաւոր բարձրագոյն կրթութիւն: Միլիոնատեր տնտեսագէտներ: Որո՞նց պետք է վստահինք պատասխանատու դիրքերը ղեկավարութեան մէջ:*

Պետք է իւրացնենք բոլոր միջոցները, զորս մեր հակառակորդները կրնան գործածել մեզի դէմ: Դատական լեզուի նրբութեամբ եւ ճկունութեամբ պետք է գտնենք արդարացումը այն պարագային, երբ հարկ ըլլայ յայտարարել որոշումներ, որոնք կրնան շատ յանդուգն ու անարդար նկատուիլ, որովհետեւ մեզի համար նպաստաւոր է այս որոշումներն արտայայտել այնպիսի պայմաններու տակ, որոնք պահելով իրենց օրինաւոր բնոյթը, պիտի ունենային նաեւ բարոյական բարձր արժէքներու երեւոյթը: Մեր վարչակարգը պետք է շրջապատուի քաղաքակրթութեան այն բոլոր ոյժերով, որոնց մէջ

պիտի գործէ: Ան լրագրողներով, փորձառու դատաւորներով, վարչական պաշտօնատարներով, դիւանագէտներով, վերջապէս՝ մասնաւոր վարժարաններու մէջ եւ մասնաւոր բարձրագոյն զարգացումով նախապատրաստուած մարդոցմով պիտի շրջապատուի: Այս մարդիկը պիտի գիտնան ընկերային գոյութեան բոլոր գաղտնիքները, քաղաքականութեան տառերով ու բառերով կազմուած բոլոր լեզուները, անոնք պիտի գիտնան մարդկային բնութեան բոլոր թերութիւնները, անոր բոլոր զգայուն լարերը, որոնցմով պիտի գիտնան խաղալ: Այդ լարերն են քրիստոնէաներու ձգտումները, անոնց պակասութիւնները, առաքինութիւններն ու չարութիւնները, անոնց մասնաւոր օրէնսդրութիւններն ու կարգերը: Հասկընալի է, որ մեր կառավարութեան այս մտաւորական գործակիցները պիտի չառնուին քրիստոնէաներու շարքերէն, որոնք վարժուած են իրենց վարչական ծառայութիւնը մատուցել առանց հետաքրքրուելու անոր օգտակարութեամբ: Քրիստոնէաներու վարչական պաշտօնատարները առանց կարդալու կը ստորագրեն պաշտօնագրերը: Անոնք շահէ կամ փառամոլութենէ մղուած կը պաշտօնավարեն: Մեր կառավարութիւնը պիտի շրջապատենք տնտեսագէտներու ամբողջ բազմութեամբ: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ աւելի նպաստաւոր տնտեսական գիտութիւնները պէտք է սորվեցնել հրեաներուն: Նմանապէս, պիտի շրջապատուինք սեղանաւորներու, գործարանատէրերու ու դրամատէրերու եւ մանաւանդ միլիոնատէրերու բազմութիւնով մը, որովհետեւ, կարճ խօսքով, դրամն է որ պիտի վճռէ ամէն ինչ:

Կարճ ժամանակամիջոց մը եւ մինչեւ որ կարելի ըլլայ մեր պետութեան պատասխանատու պաշտօնները անվտանգ կերպով վստահիլ մեր հրեայ եղբայրներուն, պիտի վստահինք զանոնք այնպիսի նկարագրով եւ անցեալով անձերու, որ անոնց եւ ժողովուրդին միջեւ անդունդ մը բացուի: Իսկ մեր հրամաններուն անաստելու պարագային, դատապարտութիւնն ու աքսորը պիտի սպասեն անոնց, այնպէս որ պարտաւորուած պիտի ըլլան միշտ պաշտպանել մեր շահերը մինչեւ իրենց վերջին շունչը:

ԳԼՈՒԽ Թ.

Ամփոփում – Մասոնական սկզբունքներու կիրարկումը՝ ժողովուրդներու դաստիարակութիւնը վերամշակելու նպատակով: Մասոններու նշանաբանը: Հակահրէականութեան կարեւորութիւնը: Մասոնականութեան տիքթաթուրան: Ահաբեկումը: Մասոնականութեան ծառայողները: Քրիստոնէայ պետութեանց արթուն եւ կոյր ոյժերը: Ժողովուրդներու մասնակցութիւնը իշխանութեանց: Ինքնամատոյց ազատականութիւնը: Կրթութեան եւ դաստիարակութեան սեփականացումը: Օրէնքներու մեկնաբանութիւնը: Ստորերկրեայ երկաթուղիները:

Մեր սկզբունքները կիրարկելու միջոցին ուշադրութիւն ըրէք նկարագրին այն ժողովուրդին, որու ծոցին մէջ կը գտնուիք եւ կը գործէք: Ժողովուրդներու զարգացման վերամշակումէն առաջ՝ այս սկզբունքներու ընդհանուր եւ միատեսակ կիրարկումը չի՛ կրնար յաջողիլ: Սակայն, եթէ կիրարկենք զանոնք խոհեմութեամբ, պիտի դիտէք, որ տասնամեակ մը չանցած, ամէնէն յամառ նկարագիրն իսկ փոխուած պիտի ըլլայ եւ մենք ժողովուրդ մըն ալ աւելի պիտի ունենանք մեր հրամաններուն տակ:

Երբ պիտի գայ մեր թագաւորութիւնը, "Ազատութիւն, Հաւասարութիւն, Եղբայրութիւն" եղող մեր նշանաբանը պիտի փոխարինենք ոչ թէ ուրիշ նշանաբանով մը, այլ՝ այս միեւնոյն բառերով, եւ պիտի ըսենք՝ Ազատութեան իրաւունքը, Հաւասարութեան պարտականութիւնը եւ Եղբայրութեան իտէալը: Տուրք պիտի բռնենք իր եղջիւրներէն: Արդարեւ, մերինէն զատ բոլոր միւս կառավարութիւնները քանդեցինք, հակառակ անոր, որ անոնցմէ շատերը դեռ գոյութիւն ունին իրաւապէս: Մեր օրերուն եթէ պետութիւն մը բողոքի ձայն բարձրացնէ մեզի դէմ, այդ ըրած պիտի ըլլայ ձեւականօրէն եւ ըստ մեր ցանկութեան ու հրամանին, որովհետեւ անոր հակահրէականութիւնը պէտք է մեզի՝ մեր փոքր եղբայրները կարենալ կառավարելու համար: Աւելի պիտի չձանրանանք այս մասին, որովհետեւ մեր խօսակցութեանց ընթացքին այս նիւթին շուրջ յաճախ արտայայտուեցանք:

Իրականին մէջ, այլեւս խոչընդոտներ չկան մեր առջեւ: Մեր Գերագոյն Կառավարութիւնը կը գտնուի օրէնքներէ աւելի բարձր պայմաններու տակ, զորս կ'որակենք հզօր ու ազդու բառով մը՝ "Տիքթաթուրա": Ամենայն գիտակցութեամբ կրնանք ըսել, թէ արդէն իսկ մե՛նք

ենք օրէնսդիրները: Դատավճիռներ կ'արձակենք, մահապատիժներ կը հրամայենք եւ ներումներ կը շնորհենք. մեր բանակներու ղեկավարներուն նման թառած ենք սպարապետի ձիուն վրայ: Ուժեղ կերպով պիտի կառավարենք, որովհետեւ ի ձեռին ունինք մնացորդները մասի մը, որ հզօր էր ատենօք, բայց այսօր մեզի ենթարկուած է: Անսահման փառամոլութիւնները, բոցավառ անկշտութիւնները, անողոք վրիժառութիւններն ու ատելիական կիրքերը մեր ձեռքերուն մէջ բռնած ենք:

Մեզմէ դուրս կու գայ ահաբեկումը, որ ամէն ինչ ողողած է: Մեր ծառայութեան մէջ ունինք ամէն կարծիքէ եւ ամէն սկզբունքէ մարդիկ՝ միապետութեանց վերահաստատիչներ, ամբոխավարներ, ընկերավարականներ, համայնավարներ եւ ամէն կարգի ցնորամիտներ: Ամբողջ աշխարհը կը գործածենք՝ մեզի ծառայեցնելու համար: Ասոնց ամէն մէկը կողերէն կը փորէ իշխանութեան վերջին մնացորդները եւ կը ջանայ տապալել ամէն ինչ որ կանգուն մնացած է: Բոլոր պետութիւնները կը տառապին այս գաղափարներէն, հանգստութիւն կը փնտռեն եւ պատրաստ են ամէն ինչ զոհելու՝ ի սեր խաղաղութեան: **Մակայն, խաղաղութիւն պիտի չպարգեւենք անոնց, մինչեւ որ խոնարհօրէն եւ առանց վերապահութեան չճանչնան մեր Գերագոյն Կառավարութիւնը:**

Ժողովուրդը սկսաւ աղաղակել, թէ ընկերային հարցը պէտք է լուծել միջազգային համաձայնութեամբ: Ժողովուրդին մասերու բաժանումը, սակայն, բոլորն ալ մեր տրամադրութեան տակ դրած է, որովհետեւ մրցակցական պայքարի մը ոյժ տալու համար դրամի պէտք կայ, իսկ դրամ միայն մենք ունինք:

Պէտք էր վախնայինք արքաներու՝ մշտաբթուն ոյժին՝ ժողովուրդի կոյր ոյժին հետ կնքելիք զինակցութենէն, բայց մենք, նմանօրինակ հաւանականութեան մը դէմ ամէն կարելի միջոց ձեռք առած ենք: Այս երկու ոյժերուն միջեւ փոխադարձ ահաբեկման պատը բարձրացուցած ենք: Այս ձեւով, մեր յենարանը կը մնայ ժողովուրդին կոյր ոյժը եւ մենք միակն ենք զայն առաջնորդելու համար: Ու պիտի զիտնանք զայն ապահով կերպով դէպի մեր նպատակը առաջնորդել:

Որպէսզի այս կոյր ոյժը չկարենայ ձեռքբազատիլ մեր առաջնորդութենէն, պարտաւոր ենք ժամանակ առ ժամանակ ուղղակի շփման գալ անոր հետ, եթէ ոչ անձամբ, գէթ մեր ամենէն հաւատարիմ եղբայրներուն միջոցով:

Երբ ճանչցուած կառավարութիւն մը դառնանք, ժողովուրդին անձամբ պիտի խօսինք հանրային հրապարակներու վրայ, եւ մեզի նպաստող ոգիով անոր պիտի սորվեցնենք քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրները: Մեր կառավարութեան ներկայացուցիչին կամ նոյն ինքն թագաւորին կողմէ ըսուելիք խօսքը անկարելի է, որ անմիջապէս չիմացուի ամբողջ պետութեան մէջ, որովհետեւ ըսուածները բերնէ բերան արագօրէն պիտի տարածուին:

Քրիստոնէաներու հաստատած կարգերը անժամանակ կերպով քանդելէ խուսափելու համար, խոհեմօրէն թափանցած ենք անոնցմէ ներս եւ ձեռք առած ենք անոնց մեքենականութեան զսպանակները: Այս զսպանակներու միջոցով հաստատուած կարգուսարքը խիստ էր, բայց արդար: Մենք փոխարինեցինք զայն՝ միայն մեր կամքէն կախում ունեցող բռնապետական անկարգութեամբ մը: Մասնակցեցանք ընտրութեանց, մամուլի, անհատական ազատութեան, արդարադատութեան **եւ մանաւանդ դաստիարակութեան եւ կրթութեան, որոնք ազատ գոյութեան անկիւնաքարերը կը կազմեն: Պղտորեցինք, անասնացուցինք եւ ապականեցինք քրիստոնէայ երիտասարդութիւնը՝ մեզմէ ներշնչուած սկզբունքներու եւ տեսութեանց վրայ յենելով, հակառակ անոր որ անոնց սուտ ըլլալը մենք գիտէինք:**

Առանց ըստ էութեան փոխելու գոյութիւն ունեցող օրէնքները, այլ պարզապէս հակասական մեկնաբանութիւններով այլափոխելով զանոնք, յաջողեցանք հսկայական արդիւնքներ ձեռք ձգել: Սկիզբները արդիւնքներն այն եղան, որ մեր մեկնաբանութիւնները ծածկեցին օրէնքները, զորս յետոյ բոլորովին հեռացուցին կառավարուողներու տեսողութենէն, մինչեւ որ այս վերջինները այնքան խառնաշփոթ օրէնսդրութեան մը մէջ իրենք զիրենք իսկ զանազանելու անկարող եղան: Ասկէ ծագում առաւ եւ խղճի դատարաններուն տեսութիւնը:

Կ'ըսեք, թէ բազմութիւնները զէն ի ձեռին մեզի դէմ պիտի ելլեն՝ եթէ կանուխէն հասկնան եղածը: Այս պարագային համար, սակայն, Արեւմուտքի բոլոր երկրներուն մէջ ի ձեռին ունինք այնքան զարհուրելի միջոց մը, որ ամէնէն խիզախ հոգիներն անգամ պիտի դողան: Բոլոր մայրաքաղաքներու մէջ հիմակուրնէ պիտի շինուին ստորերկրեայ երկաթուղիներ, զորս օդը պիտի հանենք, ինչպէս օդը պիտի հանենք երկրին բոլոր կազմակերպութիւններն ու դիւանատունները:

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Անփոփում – Իրերու ոյժը քաղաքականութեան մէջ: Ստորութեան հնարագիտութիւնը: Մասուններու պետական հարուածը ի նչ կը խոստանայ: Ուղղափառ քուէն: Ինքնագնահատումը: Մասուններու պետերը: Մասունականութեան ներշնչող առաջնորդը: Օրէնսդրական հաստատութիւնները եւ անոնց գործունէութիւնը: Ազատականութեան թոյնը: Մահմանադրութիւնը կուսակցութեանց պատկառումներու դպրոցն է: Ժողովրդավարական ժամանակագրութիւնը: Նախագահները մասունականութեան ստեղծագործութիւնն են: Նախագահներու պատասխանատուն: Խաբէութիւնը: Խորհրդարանին եւ նախագահին դերը: Մասունականութիւնը օրէնսդրական ոյժ է: Ժողովրդավարական նոր Մահմանադրութիւնը: Ոստում դէպի մասունական միապետութիւն: Տեղեկական թագաւորի գահակալութեան պահը: Հիւանդութեանց փոխանցում եւ մասունականութեան այլ չարիքները:

Կը կրկնենք այսօր մինչեւ հիմա մեր ըսածները եւ ձեզմէ կը խնդրենք յիշել, թէ կառավարութիւններն ու ժողովուրդները կը դիտեն իրերու արտաքին երեւոյթները միայն: Արդէն ինչպէ՞ս պիտի զանազանեն անոնց ներքին նշանակութիւնը, երբ անոնց ներկայացուցիչները միայն զբօսնելու մասին կը խորհին: Այս մանրամասնութիւնը գիտնալը մեծ կարեւորութիւն ունի մեր քաղաքականութեան համար: Ատիկա պիտի օգնէ մեզի, երբ սկսինք իշխանութեան, խօսքի եւ մամուլի ազատութեան, խղճի ազատութեան, ընկերակցութեան իրաւունքին, օրէնքի առջեւ հաւասարութեան, ինչքի եւ բնակարանի անձեռնմխելիութեան, տուրքերու եւ օրէնքներու յետադարձ ոյժին բաշխման վերաբերեալ վէճերը:

Բոլոր ստունք այնպիսի խնդիրներ են, որ բացէ ի բաց եւ անմիջապէս պէտք չէ վնասել ժողովուրդին: Այն պարագային երբ վնասելը անխուսափելի պիտի դառնայ, պէտք չէ որ մէկիկ-մէկիկ յիշատակենք զանոնք, այլ ամփոփ կերպով պիտի ըսենք, որ նորագոյն իրաւունքի սկզբունքները ճանչցուած են մեր կողմէ: Այս լռութիւնը կարելոր է, որովհետեւ յիշատակուած սկզբունք մը ազատ կը ձգէ մեզ բացառութիւն նկատելու այս կամ այն, եւ ասիկա՝ առանց նշմարուելու,

մինչդեռ, յիշատակելու պարագային, պետք պիտի ըլլար ընդունիլ գանոնք անվերապահօրէն:

Ժողովուրդը մասնաւոր սեր եւ մեծ գնահատանք ունի տաղանդաւոր քաղաքագէտներու հանդէպ եւ անոնց բոլոր չափազանցութիւններուն խօսքով միայն կը պատասխանէ: Խաբէութիւն մըն է այս, բայց որքան վարպետորդի: Ստորութիւն մը, բայց որքան ճարպիկ: Որքան ամբարտաւան անամօթութիւն:

Կը խորհիւնք մասնակից դարձնել բոլոր ազգերը հիմէն բարձրացուելիք նոր շէնքի մը կառուցման, որուն յատակագիծը մէնք պատրաստած ենք: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ պետք է ձեռք ձգենք հոգեկան այն ոյժն ու քաջութիւնը, որոնք, յանձին մեր հիմնադիրներուն, պիտի փշրեն ամէն խոչընդոտ մեր ճամբուն վրայ: Երբ իրականացնենք մեր պետական հարուածը, պիտի ըսենք ժողովուրդներուն.

- "Ամէն ինչ զարհուրելի կերպով գէշ ընթացաւ, բոլորն ալ իրենց տոկալու կարողութենէն աւելի տուժեցին: Ձեր մտահոգութեանց պատճառները, ազգութեանց սահմանները, դրամներու տարբերութիւնը մենք կը վերացնենք: Անկասկած, ազատ էք հնազանդութիւն երդնուլ մեզի, բայց կրնա՞ք գիտակցօրէն ընել ասիկա, ձեզի ընծայուածը փորձելէն առաջ":

Այն ատեն մեզ պիտի աստուածացնեն եւ յուսադրութեանց միակամ խանդավառութեամբ պիտի կրեն մեզ յաղթանակօրէն: Ուղղափառ քուէն, գոր մեր գահակալութեան գործիքը դարձուցիւք եւ որուն վարժեցուցիւք նաեւ մարդկութեան ստորին խաւը կազմող մասերը՝ փոխադարձ հասկացողութեանց եւ խումբերու միացման շնորհիւ, վերջին անգամ մըն ալ պիտի խաղայ իր դերը, որպէսզի արտայայտէ մարդկութեան միակամ ցանկութիւնը՝ մեզ դատելէ առաջ մօտէն ճանչնալու ուղղութեամբ:

Այս նպատակով, պետք է ընդհանրացնենք ուղղափառ քուէն ամէնուն համար, առանց դասակարգի եւ ընտրական արձանագրութեանց զանազանութեան, որպէսզի հաստատենք մեծամասնութեան բացարձակապետութիւնը, գոր չենք կրնար յաջողցնել զարգացած դասակարգերու միջոցով: Այս ձեւով, բոլորն ալ սեփական արժէքի գաղափարին վարժեցնելով, պիտի քանդենք քրիստոնէական ընտանիքի կարելորութիւնն ու անոր դաստիարակչական արժէքը, պիտի արգիլենք անհատականութեանց յայտնուիլը, ժողովուրդը անոնց թոյլ պիտի չտայ հրապարակ գալ եւ խօսիլ: Անիկա վարժուած է հնազանդիլ

միայն մեզի, որովհետեւ մենք կը վճարենք անոր հնազանդութիւնն ու ընծայած ուշադրութիւնը: Այսպիսով, ժողովուրդներէն պիտի ստեղծենք ոյժ մը, այնքան կոյր, որ չկարենայ շարժիլ առանց առաջնորդուելու մեր գործակալներէն, գորս նշանակած պիտի ըլլանք իր վարիչներուն տեղը: Ան պիտի ենթարկուի այս վարչաձեւին, որովհետեւ պիտի հասկնայ, որ իր շահերը, ստանալիք նուէրներն ու ամէն տեսակ բարիքները նոր ղեկավարներէն կախում պիտի ունենան:

Գործունէութեան ծրագիր մը պէտք է ամբողջովին պատրաստուի մէկ անձի կողմէ, որովհետեւ անկապակից բան մը պիտի ըլլար ան, եթէ շատ մը անձերու յանձնուէր անոր խմբագրութիւնը: Այս պատճառով, կրնանք ծանօթանալ ծրագրի մը, բայց չենք կրնար վիճիլ անոր մասին, որպէսզի չփճացնենք անոր ներշնչեալ բնոյթը, անոր մասերու կապակցութիւնը, գործնական ոյժը եւ անոր ամէն մէկ կէտին գաղտնի նշանակութիւնը: Ուղղափառ քուն կրնայ վիճիլ եւ խարխափել անոր շուրջը: Ան պիտի պահէ հետքերը բոլոր սխալ ըմբռումներուն եւ այն միտքերուն, որոնք պիտի չկրնան նշմարել առաջադրուած նպատակին խորքն ու կապակցութիւնը:

Մեր ծրագիրները պէտք է լաւ կազմուած եւ ուժեղ ըլլան: Ահա՛ թէ ինչո՛ւ մեր ղեկավարին հանճարեղ աշխատութիւնը պէտք չէ բազմութեանց ոտքերուն առջեւ նետենք, ո՛չ ալ զայն սահմանափակ մասի մը տրամադրենք:

Այս ծրագիրներն առայժմ պիտի չտապալեն պետական նորագոյն հիմնարկութիւնները. պիտի փոխեն միայն բնոյթն ու զարգացումը անոնց տնտեսութեան, որ, այսպիսով, պիտի ենթարկուի մեր ծրագիրներու ուղղութեան:

Գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, զանազան անուններու ներքեւ, գոյութիւն ունին այսպիսի բաներ՝ ներկայացուցչութիւն, նախարարութիւններ, ծերակոյտ, պետական խորհուրդ, օրէնսդրական մարմին եւ գործադիր իշխանութիւն: Հարկ չկայ բացատրել ձեզի այս հիմնարկութեանց՝ իրարու միջեւ ունեցած յարաբերութեանց մեքենականութիւնը, որովհետեւ ձեզի լիովին ծանօթ է այս բոլորը: Նշեցէ՛ք միայն, թէ այս պետական հաստատութիւններէն իւրաքանչիւրը կը համապատասխանէ պետութեան լուրջ մէկ գործին. կը խնդրենք, նշեցէ՛ք նմանապէս, որ լուրջ կը կոչենք գործը եւ ոչ թէ հիմնարկութիւնը: Ուրեմն հիմնարկութիւնները չէ՛, որ կարելոր են, այլ՝ անոնց գործունէութիւնը: Այս հիմնարկութիւնները իրենց մէջ

կ'ամփոփեն պետութեան մը բոլոր գործերը՝ անոնց վարչական, օրէնսդրական եւ գործադիր գործունէութիւնները: Այս պատճառով ալ անոնք կը գործեն պետական օրկանիզմին մէջ այնպէս, ինչպէս գործարանները՝ մարդկային մարմնոյն մէջ: Եթէ վնասենք պետական մեքենականութեան մէկ մասին, պետութիւնը պիտի հիւանդանայ, ինչպէս մարդկային մարմինը, եւ պիտի մեռնի:

Երբ պետութեան մը օրկանիզմին մէջ ներարկենք ազատականութեան թոյնը, անոր ամբողջ քաղաքական կառուցուածքը կը փոխուի: Պետութիւնները կը վարակուին մահացու հիւանդութեամբ՝ **արեան տարբադադրութեամբ**: Այնուհետեւ անոնց կը մնայ միայն սպասել իրենց հոգեւարքի վախճանին:

Ազատականութենէն ծագում առին սահմանադրական վարչակարգերը, որոնք, քրիստոնէաներուն համար փոխարինեցին փրկարար միապետութիւնը: Իսկ սահմանադրութիւնը, ինչպէս գիտէք, լոկ դպրոց մըն է պառակտումներու, տարակարծութեանց, վէճերու եւ կողմերու ամուլ խռովարարութեանց, մէկ խօսքով՝ այն ամէն բանի, որ կրնայ քայքայել պետութեան մը անհատականութիւնը: Բեմն ու մամուլը անգործունէութեան եւ անկարողութեան դատապարտեցին վարիչները ու զանոնք անպէտ կամ նուազ անհրաժեշտ դարձուցին: Ասով կը բացատրուի անոնց յետագայ տապալումը: Այն ատեն, հանրապետութեան հիմնումը կարելի կը դառնայ, այն ատեն վարիչը կը փոխարինենք ծաղրանկար կառավարութեամբ մը եւ նախագահով մը, որ կը քաջքշուի մեր ստեղծագործութեան, մեր ստրուկներու բազմութեան մէջ: Ասիկա կը հանդիսանայ քրիստոնէայ ժողովուրդի մը կամ քրիստոնէայ ժողովուրդներու կողմէ պատրաստուած ականին հիմը:

Ապագային պիտի ստեղծենք նաեւ նախագահներու պատասխանատուն: Այն ատեն, առանց արգելքի պիտի իրագործենք արարքներ, որոնց համար մեր անդէմ ստեղծագործեալը պատասխանատու պիտի ըլլայ: Մեր ի՛նչ հոգը, եթէ երբեք պիտի նօսրանան իշխանութեանց վրայ աչք ունեցողներու շարքերը, եւ, նախագահներու պակասին հետեւանքով, երկիր մը ամբողջովին փտեցնելու ի վիճակի անշարժութիւններ յառաջ պիտի գան:

Այս արդիւնքը ձեռք ձգելու համար, սաղորանքներ պիտի նիւթենք յաջողցնելու համար ընտրութիւնը այնպիսի նախագահներու, որոնց անցեալը արատաւորուած է անարգ արարքով մը:

Մերկացումներու վախը,- որ իշխանութեան գլուխն անցնող ամէն անձի յատկանիշն է,- իր առանձնաշնորհները պահելու ցանկութիւնը եւ իր աստիճանին իրաւունքը եղող օգուտներն ու պատիւները զանոնք պիտի դարձնեն մեր հրահանգներու հաւատարիմ գործադրիչներ: Խորհրդարանը պիտի ծածկէ, պիտի պաշտպանէ եւ պիտի ընտրէ նախագահները, բայց մենք, խորհրդարանէն պիտի խլենք օրէնքներ առաջարկելու եւ զանոնք փոխելու իրաւունքը: Այս իրաւունքը պիտի տրուի պատասխանատու նախագահին, որ խաղալիք մը պիտի ըլլայ մեր ձեռքին մէջ:

Կառավարութեան ոյժը, անշուշտ, բոլոր յարձակումներուն թիրախը պիտի դառնայ: Պաշտպանուելու համար, անոր իրաւունք պիտի տանք պահանջելու ժողովուրդին դատաստանը, առանց սակայն այս վերջնոյն ներկայացուցիչներուն միջամտութեան. այսինքն՝ ան պիտի դիմէ մեր կոյր ծառային՝ ժողովուրդի մեծամասնութեան:

Ասկէ գատ, նախագահին պիտի տանք պատերազմ հռչակելու իրաւունքը: Պիտի արդարացնենք անոր այս վերջին իրաւունքը, ըսելով որ նախագահը, իբրեւ երկրին բոլոր զինեալ ոյժերուն պետը, պետք է այս վերջինները ունենայ իր տրամադրութեան տակ, պաշտպանելու համար հանրապետական նոր Սահմանադրութիւնը, որուն պատասխանատու ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ ինքը: Այս պայմաններու տակ, բանակին պետը պիտի գտնուի մեր ձեռքին մէջ, եւ, մեզմէ ո՛չ ոք պիտի ղեկավարէ օրէնսդրական իշխանութիւնը:

Ներմուծելով հանրապետական Սահմանադրութիւնը, խորհրդարանէն պիտի խլենք նաեւ հարցապնդումներու իրաւունքը՝ քաղաքական գաղտնիքները պահպանելու պատրուակին տակ: Նոր Սահմանադրութեամբ, նուագագոյնի պիտի իջեցնենք երեսփոխաններուն թիւը, որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ քաղաքական կիրքերու միեւնոյն համեմատութեամբ նուագումը: Եթէ, հակառակ ամէն ակնկալութեան, քաղաքական այս կիրքերը դարձեալ երեւան զան այս փոքրաթիւ երեսփոխաններու մօտն ալ, այն ատեն բոլորովին պիտի ջնջենք զանոնք՝ դիմելով ժողովուրդի մեծամասնութեան:

Նախագահէն կախում պիտի ունենայ խորհրդարանի եւ ծերակոյտի նախագահին ու փոխ-նախագահին անուանումը: Եւ, խորհրդարանի տեւական նստաշրջաններուն տեղ պիտի բաւականանանք քանի մը ամիս միայն տեւելիք նիստերով:

Սակե՛ գատ, նախագահը, իբրև գործադիր իշխանութեան պետը, իրաւունք պիտի ունենայ հրաւիրելու եւ լուծելու խորհրդարանը, իսկ լուծելու պարագային՝ յետաձգելու նոր հրաւիրման ժամանակամիջոցը: Սակայն, որպէսզի մեր հաստատած նախագահը այս բոլոր ապօրինութեանց հետեւանքներուն համար պատասխանատու չլլայ, բան մը, որ պիտի վնասէր մեր ծրագիրներուն, նախարարներուն եւ նախագահը շրջապատող միւս պաշտօնատարներուն պիտի ներշնչէնք Սահմանադրութեան տրամադրութիւնները իրենց իսկ միջոցներով չարաչար գործածելու գաղափարը, որպէսզի անոր տեղը իրենք պատասխանատու ըլլան: Կը թելադրենք մանաւանդ այս դերը վերապահել, ըստ նախապատուութեան՝ ծերակոյտին, պետական խորհուրդին եւ նախարարաց խորհուրդին, քան մեկուսի անձերու:

Նախագահը պիտի մեկնաբանէ գոյութիւն ունեցող օրէնքները, գորս կարելի է մեկնաբանել տարբեր ձեւերով եւ ըստ մեր ցանկութեան, իսկ երբ պետք ըլլայ՝ մեր ցուցմունքին վրայ պիտի ջնջէ զանոնք: Յետոյ, իրաւունք պիտի ունենայ առաջարկելու ժամանակաւոր օրէնքներ, առաջարկելու նոյն իսկ Սահմանադրութեան փոփոխութիւնը՝ պետութեան գերագոյն շահերու պատրուակիւն տակ:

Այս միջոցները հնարաւորութիւն պիտի տան մեզի քիչ առ քիչ, քայլ առ քայլ ջնջելու ամէն ինչ, որ սկիզբները, այսինքն գործի գլուխ անցած ատեննիս ստիպուած էինք ներմուծել պետութիւններու Սահմանադրութեանց մէջ: Այս կերպով եւ անտեսանելի ձեւով մը ջնջած պիտի ըլլանք բոլոր տեսակի Սահմանադրութիւնները, երբ մեր միապետութեան տակ բոլոր կառավարութեանց միացման պահը հնչէ:

Մեր միապետութեան ճանաչումը կրնայ իրականանալ Սահմանադրութեան ջնջումէն առաջ, եթէ խոռվութիւններէն եւ իրենց վարիչներու թեթեւութիւններէն յոգնած ժողովուրդները աղաղակեն.

- "Վնտնեցէ՛ք զանոնք եւ տուէ՛ք մեզի տիեզերական թագաւոր մը, որ կարենայ մեզ միացնել եւ վերացնել մեր պառակտումներուն պատճառները, պետութեանց եւ կրօնքներու սահմանները, պետութեանց շահերը, թագաւոր մը, որ մեզի պարգեւէ այն խաղաղութիւնն ու հանգիստը, գոր չենք կրնար ձեռք ձգել մեր վարիչներուն եւ ներկայացուցիչներուն միջոցով":

Դուք ալ լաւ գիտէք, որ մեր այս բաղձանքները իրագործելու համար, պետք է շարունակ եւ բոլոր երկիրներու մէջ խանգարենք կառավարութեան եւ ժողովուրդին յարաբերութիւնները, որպէսզի արար

աշխարհ յոգնեցնենք պառակտումներով, թշնամութեամբ, ատելութեամբ, անօթութեամբ եւ հիւանդութեանց փոխանցումով, այնպէս որ քրիստոնէաները, մեր լրի եւ ամբողջական տիրապետութեան դիմելէ զատ ուրիշ փրկութիւն չգտնեն: Եթէ շնչելու ժամանակ տանք բոլոր ժողովուրդներուն, նպաստաւոր ըստէն թերեւս բնաւ չգայ:

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

Անփոփում – *Նոր Սահմանադրութեան ծրագիրը: Առաջարկուած պետական հարուածին շուրջ կարգ մը մանրամասնութիւններ: Քրիստոնէաները ոչխարներ են: Մասնականութիւնն ու իր օթեակները եւ քրիստոնէայ... անասունները:*

Պետական խորհուրդը ներկայ պիտի գտնուի հեղինակութիւն տալու համար կառավարութեան ոյժին: Օրէնսդրական մարմինը, օրէնքներն ու պետին հրամանները խմբագրող պարզ վարչութիւն մը պիտի ըլլայ իրականին մէջ:

Ահաւասիկ մշակուելու վրայ եղող նոր Սահմանադրութեան ծրագիրը.- Պիտի ստեղծենք օրէնքը, իրաւունքը եւ արդարադատութիւնը 1) Օրէնսդրական մարմնոյն տարուած առաջարկներու ձեւին տակ, 2) Նախագահի հրամանագրերով՝ ընդհանուր հրամանագրերու ձեւին տակ, ծերակոյտի աքթերով եւ պետական խորհուրդի որոշումներով՝ նախարարական հրամանագրերու ձեւին տակ, 3) Պետական հարուածի ձեւով, երբ ատիկա նպատակայարմար նկատուի:

Գործունէութեան այս եղանակը մօտաւորապէս սահմանելէ վերջ, այժմ զբաղինք մանրամասնութիւններովը այն միջոցներուն, որոնք մեզի պէտք պիտի ըլլան՝ առաջադրուած ձեւով կերպարանափոխելու համար պետութիւնը: Ըսել կ'ուզենք՝ մամուլի ազատութիւնը, ընկերակցելու իրաւունքը, խղճի ազատութիւնը, ընտրելու եւ ընտրուելու սկզբունքը եւ շատ մը ուրիշ բաներ, որոնք պէտք է անհետանան մարդոց մտքերէն եւ կամ փոխուին արմատապէս, նոր Սահմանադրութիւնը հռչակելուն պէս: Այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ միաժամանակ հրատարակել մեր բոլոր հրամանագրերը: Աւելի վերջը՝ զգալի ամեն փոփոխութիւն վտանգաւոր է, որովհետեւ, եթէ այս փոփոխութիւնը կատարուի բուն խստութեամբ, այս բնոյթը ունեցող

նոր փոփոխութեանց վախը կրնայ յուսահատութիւն յառաջ բերել: Եթէ, ընդհակառակը, կատարուի յետագային ընծայուելիք դիրութեանց ձեռով, այն ատեն ալ պիտի ըլլա՞ր թէ ճանչցանք մեր սխալը, ինչ որ պիտի տկարացընէ նոր իշխանութեան անսխալականութեան փայլը, եւ կամ, պիտի կարծեն, թէ վախցանք ու պարտաւորուեցանք զիջումներ ընել, որոնց համար ո՛չ որ շնորհակալ պիտի ըլլայ մեզի, որովհետեւ մեր վրայ դրուած պարտադրանք մը պիտի տեսնէ անոնց մէջ: Թե՛ մէկը եւ թե՛ միւսը պիտի վնասէր նոր Մահմանադրութեան հեղինակութեան: Կ'ուզենք որ այդ Մահմանադրութեան հոշակման օրը, երբ ժողովուրդները անակնկալի եկած պիտի ըլլան կատարուած պետական հարուածով եւ պիտի մնան անշարժ ու ահաբեկ, կ'ուզենք որ այդ օր հասկնան, թէ այնքան ուժեղ ենք եւ այնքան անխոցելի, որ ո՛չ մէկ բան նկատի կ'առնենք, որ ո՛չ միայն որեւէ ուշադրութիւն պիտի չընծայենք անոնց կարծիքներուն եւ ցանկութեանց, այլեւ պատրաստ ենք եւ ի վիճակի՝ անվիճելի ոյժով մը արգիլելու ամէն արտայայտութիւն իրենց այս ցանկութեանց եւ կարծիքներուն, որ միակ հարուածով մը ձեռք ձգեցինք մեզի պէտք եղածը եւ որ ո՛չ մէկ պարագայի տակ պիտի կիսենք իշխանութիւնը անոնց հետ: Այն ատեն անոնք պիտի գոցեն իրենց աչքերը եւ դէպքերու պիտի սպասեն:

Քրիստոնէաները ոչխարներու հօտ մըն են եւ մենք՝ անոնց գայլերը: Գիտէք, թէ ի՛նչ կը սպասէ ոչխարներուն, երբ գայլերը փարախէն ներս մտնեն: Ամէն բանի առջեւ պիտի գոցենք անոնց աչքերը, որովհետեւ պիտի խոստանանք անոնցմէ խլուած բոլոր ազատութիւնները վերադարձնել, երբ խաղաղութեան թշնամիները հանդարտած եւ կողմերն ալ անգորութեան մատնուած ըլլան:

Աւելորդ է ըսել, որ երկար ժամանակ պիտի սպասեն դէպի այս անցեալը վերադառնալու համար:

Ինչո՞ւ համար հնարեցինք եւ քրիստոնէաներուն ներշնչեցինք ամբողջ այս քաղաքականութիւնը, առանց անկէ ներս թափանցելու առիթը տալու անոնց, եթէ ոչ անոր համար, որ մեր ցրուած ցեղը կարենայ գաղտնօրէն յաջողցնել այն, ինչ որ չէր կրնար բացէն յաջողցնել: Ասիկա եղաւ ձգտումը մեր գաղտնի կազմակերպութեան, որուն նպատակները ո՛չ որ գիտէ: Իսկ այս նպատակներուն մասին նուազագոյն կասկածն անգամ չունին քրիստոնէայ անասունները, որոնք մեր կողմէ քաջուած են օթեակներու՝ բացէն գործող բանակէն ներս, որպէսզի ատով կարենան մոլորեցնել իրենց եղբայրները:

Աստուած մեզի՝ իր ընտրեալ ժողովուրդին տուաւ սփիւռքը, եւ մեր ցեղի այս անգօրութեան մէջ երեւան եկաւ մեր ոյժը, որ առաջնորդեց մեզ այսօր համաշխարհային տիրապետութեան սեմին առջեւ:

Քիչ բաներ կը պակսին մեզի տակաւին՝ այդ տիրապետութեան հիմերը ամբողջացնելու համար:

ԳԼՈՒԽ ԺԲ.

Ամփոփում – *"Ազատութիւն" բառին մասոնական մեկնաբանութիւնը: Մամուլին ապագան մասոնական թագաւորութեան մէջ: Մամուլին հակակշիռը: Թղթակցութեանց գործակալութիւնները: Ի՞նչ է յառաջդիմութիւնը մասոններուն համար: Մասոնական իրերօգնութիւնը ժամանակակից մամուլին մէջ: Գաւառական հանրային պահանջներու ձեւաւորումը: Նոր վարչաձեւին անսխալականութիւնը:*

"Ազատութիւն" բառը, զոր կրնանք զանազան ձեւերով բացատրել, պիտի սահմանենք հետեւեալ կերպով.

Ազատութիւնը՝ օրէնքին թոյլատրած որեւէ մէկ բանը ընելն է: Այս բառին ա՛յս ձեւով բացատրութիւնը մեր ձեռքը պիտի անցնէ ամէն ազատութիւնը, որովհետեւ օրէնքները պիտի ջնջեն կամ ստեղծեն ամէն ինչ որ նպաստաւոր պիտի ըլլայ մեզի՝ վերը պարզուած ծրագրին համաձայն:

Գալով մամուլին, նկատի պէտք է առնել, թէ ան ի՞նչ դեր կը խաղայ այսօր: Անիկա կիրքեր հրահրելու եւ կուսակցութեանց եսասիրութիւնը պահպանելու կը ծառայէ: Ունայնամիտ է, անիրաւ, խաբեբայ, եւ, շատ մը մարդիկ չեն գիտեր անոր ծառայութեան բնոյթը: Ձիու վրայ ուժեղ սանձերով պիտի կապկպենք զայն եւ միեւնոյնը պիտի ընենք ուրիշ տպագրեալ գործերու համար, որովհետեւ ինչի՞ պիտի ծառայէ մամուլէն ձերբազատուիլը, եթէ գիրքերն ու գրքոյկները թիրախ պիտի չդարձնենք: Պիտի փոխենք հրապարակագրութիւնը, որ սուղի կը նստի մեզի այսօր, քանի որ անոր շնորհիւ կը գրաքննենք թերթերը՝ իբրեւ հասոյթի աղբիւր մեր պետութեան համար: Պիտի սահմանենք մամուլի մասնաւոր տուրք մը: Երաշխատրութիւններ պիտի պահանջենք թերթերու եւ տպարաններու հիմնումին համար: Այսպիսով, մեր կառավարութիւնը ապահովուած պիտի ըլլայ

մամուլէն գալիք ամէն յարձակման դէմ: Տրուած պարագային անողոր տուգանքներ պիտի սահմանենք: Դրոշմաթուղթ, երաշխաւորութիւն եւ տուգանք.- ասոնք խոշոր հասոյթներ պիտի բերեն պետութեան:

Ճշմարիտ է, որ կուսակցութեանց թերթերը դրամական կորուստներէ դուրս պիտի մնան: Երկրորդ յարձակումէ մը վերջ պիտի դադրեցնենք զանոնք անմիջապէս: Ո՛չ որ անպատիժ կերպով պիտի կրնայ վնասել մեր անսխալական իշխանութեան հմայքին:

Թերթ մը դադրեցնելու որպէս պատրուակ պիտի ըսենք, թէ ան, առանց պատճառի եւ նպատակի, կիրքերը կը հրահրէ: Կը խնդրենք նշել, թէ մեր վրայ յարձակողներուն մէջ պիտի գտնուին նաեւ մեր ստեղծած թերթերը. սակայն, ասոնք պիտի յարձակին բացառապէս այն կէտերուն վրայ, որոնց փոփոխութիւնը պիտի ցանկանք մենք:

Առանց մեր հակակշռին՝ ո՛չ մէկ բան պիտի հաղորդուի հասարակութեան:

Մեր օրերուն այս արդիւնքը ձեռք ձգուած է այն իրողութեամբ, որ բոլոր լուրերը կը ստացուին աշխարհի ամէն կողմը հաստատուած լրատուական բազմաթիւ գործակալութեանց մօտ կեդրոնացուելէ վերջ: Այն ատեն, այս գործակալութիւնները բոլորովին մերը պիտի ըլլան եւ մեր պարտադրածներէն զատ ուրիշ ո՛չ մէկ բան հրատարակութեան պիտի տան:

Երբ այժմէն իսկ կը յաջողինք ստրկացնել քրիստոնէաներու մտքերը այն աստիճան, որ բոլորն ալ համաշխարհային իրադարձութիւնները կը դիտեն մեր դիտակներու գունաւոր ոսպնեակներուն մէջէն, զորս կը դնենք անոնց աչքերուն առջեւ, երբ այժմէն իսկ ո՛չ մէկ պետութեան մէջ գոյութիւն ունին դարակներ, որոնք մեզմէ պահեն քրիստոնէաներու կողմէ ողորմելի կերպով պետական կոչուած զաղտնիքները, ի՞նչ պիտի պատահի, երբ դառնանք տիեզերքի ճանչցուած տերերը՝ յանձին մեր տիեզերական արքային:

Ով որ ուզէ գրադարանապետ կամ հրատարակիչ ըլլալ, պիտի պարտաւորուի ունենալ վկայական մը, որ անմիջապէս ետ պիտի առնուի այն պարագային, երբ վկայականի տէրը, գէշ արարքի մը պատճառով յանցաւոր նկատուի: Այս միջոցներով, մտածողութեան օրկանը մեր կառավարութեան ձեռքին մէջ պիտի ըլլայ կրթիչ միջոց մը, որ ժողովրդական զանգուածներուն այլեւս պիտի չթոյլատրէ խտտորիլ յառաջադիմութեան բարիքներէն:

Մեզմե՞ն ո՞վ կ'անգիտանայ, որ այս երեւակայական բարիքները ուղղակի այլանդակ երազներու կը յանգին:

Այս երազներէն ծագում առին մարդոց եւ իշխանութեանց միջեւ անիշխանական յարաբերութիւնները, որովհետեւ յառաջադիմութիւնը, կամ, աւելի ճիշդը՝ յառաջադիմութեան գաղափարը, ներշնչեց գաղափարը ամէն տեսակի ազատագրման, առանց նախասահմանելու անոնց սահմանները: Եթէ ոչ գործնապէս, գէթ մտքով անիշխանականներ են ամէն անոնք, զորս ազատականներ կը կոչենք: Անոնցմէ իւրաքանչիւրը կը հետապնդէ ազատութեան ինքնախաբեութիւնը եւ կը յանգի անիշխանութեան, բողոքելով պարզապէս բողոքած ըլլալու գոհունակութեան համար:

Վերադառնանք մամուլին: Զանազան դրոշմաթուղթերով եւ գրաւներով վնաս պիտի հասցնենք թերթերուն եւ առհասարակ ամէն տպագրական գործի: Երեսուն թերթէ պակաս ունեցող գիրքերէն կրկնապատիկ տուրք պիտի գանձուի: Պիտի մտցնենք զանոնք պրոշիրներու դասակարգին մէջ, մէկ կողմէն սահմանափակելու համար թիւը պարբերաթերթերու, որոնք ամենազէշ թոյնը կը հանդիսանան, միւս կողմէն գրողներուն պարտադրելու համար գրել երկարաշունչ գործեր, որոնք սուղ արժելով, շատ քիչ պիտի կարդացուին: Ընդհակառակը, ինչ որ մենք պիտի հրատարակենք նախասահմանուած շրջանակի մէջ, աժան պիտի ըլլայ եւ պիտի կարդացուի ամէնուն կողմէ: Տուրքը գրելու խուլ ցանկութեանը լռութիւն պիտի պարտադրէ, եւ պատժուելու վախը մեր կամքին պիտի ենթարկէ գրողները:

Եթէ գտնուին մեզի դէմ գրել ուզող մարդիկ, ո՛չ ոք պիտի գտնուի այդ գրուածները տպելու համար: Տպագրութեան համար որեւէ գործ ստանձնելէ առաջ, հրատարակիչը կամ տպարանատէրը պարտաւոր պիտի ըլլայ հրաման առնել իշխանութիւններէն, այնպէս որ մենք սկիզբէն պիտի գիտնանք մեզի դէմ լարուելիք թակարդները, զորս պիտի բնաջնջենք՝ առաջուրնէ լուսաբանութիւններ տալով վիճաբանութեան առարկայ դառնալիք նիւթին շուրջ:

Գրականութիւնն ու մամուլը երկու կարեւորագոյն կրթիչ ոյժեր են. այս պատճառով ալ, մեր կառավարութիւնը բազմաթիւ թերթերու սեփականատէրը պիտի ըլլայ: Այս միջոցով, անհատական մամուլին վնասակար ազդեցութիւնը պիտի չէզոքացուի եւ մենք, մտքերու վրայ հսկայ ազդեցութեան տէր պիտի դառնանք: Եթէ թոյլ տանք տասը թեր-

թերու հրատարակութիւնը, մենք պիտի հրատարակենք երեսուն թերթ, եւ այսպէս շարունակաբար:

Հասարակութիւնը բանէ մըն ալ պիտի չկասկածի: Մեր կողմէ հրատարակուելիք բոլոր թերթերը, երեսութապէս, ամենահակասական ձգտումներն ու կարծիքները պիտի ունենան, բան մը, որ վստահութիւն պիտի ներշնչէ անոնց նկատմամբ եւ դէպի մեզ պիտի քաշէ մեր հակառակորդները, առանց կասկածի: Մարդիկ մեր ծուղակին մէջ պիտի իյնան եւ անվտանգ պիտի դառնան:

Պաշտօնական հանգամանք ունեցող թերթերը պիտի գտնուին առաջին շարքի վրայ: Անոնք միշտ արթուն պիտի հսկեն մեր շահերուն վրայ եւ այս պատճառով ալ անոնց ազդեցութիւնը ոչինչ պիտի ըլլայ:

Երկրորդ շարքի վրայ պիտի գտնուին կիսապաշտօնական թերթերը, որոնց դերը պիտի ըլլայ անտարբերներն ու թոյլերը դէպի իրենց քաշել:

Երրորդ շարքի վրայ պիտի կեցընենք իբր թէ մեզի ընդդիմադիր եղող թերթերը, որոնք մեր գաղափարներուն հակոտնեայ տեսակետները պիտի պաշտպանեն: Մեր հակառակորդները իբրեւ զինակից պիտի ընդունին մեր այս կեղծ հակառակորդ թերթերը եւ մեր առջեւը պիտի մերկացնեն իրենց խաղերը:

Մեր այս թերթերը ամէն տեսակ գոյն պիտի ունենան, ոմանք՝ ազնուապետական, ուրիշներ՝ ժողովրդավարական, յեղափոխական եւ նոյնիսկ անիշխանական, անշուշտ այնքան ատեն, որ գոյութիւն ունենայ Սահմանադրութիւնը:

Հնդիկներու Վիշնու (Vishnou) աստուծոյն պէս, անոնք պիտի ունենան հարիւր ձեռքեր, որոնցմէ իւրաքանչիւրը պիտի փութացնէ հանրութեան յեղաշրջումը: Այս ձեռքերը պիտի առաջնորդեն հանրաշին կարծիքը մեր առաջադրութեանց նպաստաւոր եղող ուղղութեամբ, որովհետեւ բուն խռովքի մատնուած մարդը կը կորսնցնէ տրամաբանելու կարողութիւնը եւ դիւրութեամբ կը լքէ ինքզինքը թելադրական գորութեան ներքեւ: Տխմարները, որոնք պիտի կարծեն, թէ կը կրկնեն իրենց կուսակցութեան թերթին կարծիքը, պիտի կրկնեն պարզապէս մէր կարծիքը կամ այն, որ հաճելի է մեզի: Պիտի երեսակայեն, թէ կը հետեւին իրենց կուսակցութեան պաշտօնաթերթին, մինչ, իրականին մէջ, պիտի հետեւին՝ իրենց համար մէր պարզած դրօշակին:

Այս ուղղութեամբ տանելու համար մեր լրագրողներուն բանակը, պէտք է արտակարգ հոգածութեամբ կազմակերպենք այս գործը:

Մամուլի կեդրոնական գրասենեակին անունով պիտի կազմակերպենք գրական հաւաքոյթներ, ուր մեր գործակալները պիտի արձակեն նշանախօսքերն ու ազդանշանները, առանց նշմարուելու: Բոլորովին մակերեսային կերպով եւ առանց իրերու խորքին մէջ մտնելու՝ մեր նախաձեռնութեան դէմ արտայայտուելով ու վիճաբանելով, մեր գործակալները, աննպատակ քաղաքականութիւն մը պիտի վարեն պաշտօնական թերթերու դէմ, եւ ասիկա՝ որպէսզի ատելի յստակօրէն արտայայտուելու առիթն ընծայեն մեզի, ինչ որ պիտի չկրնայինք ընել մեր պաշտօնական առաջին յայտարարութեանց միջոցին:

Այս յարձակումները պիտի խաղան միանգամայն հետեւեալ դերը՝ մեր հպատակներուն պիտի հաւատացնեն, թէ ապահով են ազատ խօսելով: Ասիկա թոյլ պիտի տայ նմանապէս մեր գործակալներուն առիթ գտնել ըսելու եւ դիտել տալու համար, որ մեզի դէմ արտայայտուող թերթերը, շատախօսելէ զատ ուրիշ բան մը չեն ըներ, քանի որ իրական փաստեր չեն գտներ ժխտելու համար մեր ձեռք առած միջոցները:

Հանրային կարծիքէն չնշմարուած բայց ապահով այս մեթոտները, դէպի մեզ հանրութեան վստահութիւնն ու ուշադրութիւնը պիտի գրաւեն: Ասոնց շնորհիւ եւ պարագային համեմատ պիտի հրահրենք կամ մարենք քաղաքական հարցերու շուրջ արծարծուած կիրքերը, պիտի համոզենք կամ մոլորեցնենք՝ մերթ ճշմարտութիւնը, մերթ ալ՝ սուտը շեշտելով եւ կամ, հաստատելով կամ հերքելով դէպքերը, հասարակութեան մօտ անոնց ձգած տպաւորութեան համաձայն, հետեւաբար եւ միշտ շօշափելով գետինը՝ մեր ոտքերը հոն դնելէ առաջ:

Եւ վստահօրէն պիտի յաղթենք մեր հակառակորդներուն, որովհետեւ, շնորհիւ մեր յիշած միջոցներուն, անոնք իրենց տրամադրութեան տակ պիտի չունենան թերթեր, որոնց միջոցով մինչեւ վերջը արտայայտեն իրենց կարծիքները: Այսպիսով, ստիպուած ալ պիտի չըլլանք դիմագրաւելու զանոնք խորապէս:

Եթէ պէտք ըլլայ, ազդու կերպով պիտի դրմագրաւենք մեր կիսապաշտօնական մամուլով, որուն կարծիքները պիտի տարածենք մեր երրորդ շարքի մամուլին էջերէն՝ հասարակութեան տրամադրութիւնը շօշափելու համար:

Գէթ ֆրանսական մամուլին մէջ արդէն հիմակուրնէ գոյութիւն ունի մասնական համերաշխ գործակալութիւն մը: Բոլոր թերթերը

իրարու կապուած են արհեստակցական գաղտնիքով: Հնադարեան գուշակներու պէս, անդամներէն ո՛չ մէկը կը մատնէ տեղեկութեանց գաղտնիքը, երբ այսպիսի հրահանգ մը ստանայ:

Ո՛չ մէկ լրագրող պիտի ուզէ երբեւիցէ երեւան հանել այդ գաղտնիքը, որովհետեւ ո՛չ ոք անոնցմէ պիտի ընդունուի ընկերակցութեան մէջ, եթէ զէշ արատ մը ունի իր անցեալին մէջ: Որովհետեւ այս արատները անմիջապէս յայտնի պիտի ըլլային, մինչդէռ եթէ մնային քանի մը անձերու գաղտնիքը միայն, լրագրողին հմայքը կը գրաւէր երկրի մեծամասնութեան կարծիքը եւ մարդիկ խանդավառութեամբ կը հետեւէին անոր:

Մեր շահերը կը տարածուին մանաւանդ գաւառներու մէջ: Անհրաժեշտ է, որ հոն արծարծենք մայրաքաղաքին մէջ արծարծուածին հակառակ յոյսեր ու փառամտութիւններ: Մայրաքաղաքին մէջ պիտի ներկայանանք իբրեւ հարազատ գաւառացիներ: Բացայայտ է, որ աղբիւրը միշտ միեւնոյնը պիտի ըլլայ: Մեզմէ՝ պիտի բխի: Այնքան ատեն, որ չենք յաջողած տակաւին ձեռք անցընել ամբողջ իշխանութիւնը, երբեմն պետք պիտի ըլլայ, որ մայրաքաղաքը ողողուի ժողովուրդին՝ այսինքն մեր գործակալներէն առաջնորդուող մեծամասնութեան կարծիքով:

Անհրաժեշտ է, որ հոգեբանական պահուն, մայրաքաղաքները չվիճին տեղի ունեցած դէպքին շուրջ, այն միակ պատճառով, որ ասիկա ընդունուած չէ տակաւին գաւառական մեծամասնութեան կողմէ:

Երբ մտնենք մեր թագաւորութիւնը նախապատրաստող նոր վարչաձեւի տակ, մամուլին թոյլ պիտի չտանք մերկացնել հանրային վատութիւնները: Մարդիկ պետք է հաւատան, որ նոր վարչաձեւը այնքան լիովին գոհ ձգած է ժողովուրդը, որ ոճիրներն անգամ անհետացած են: Ոճրագործութեան դէպքերը պետք է ծանօթ ըլլան միայն իրենց զոհերուն եւ պատահական վկաներուն:

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.

Ամփոփում – *Ամենօրեայ հացի կարիքը: Քաղաքական հարցերը: Ճարտարարուեստական խնդիրները: Չուարճութիւնները: Հանրատունները: Ճշմարտութիւնը մէկ է: Մեծ խնդիրները:*

Ամենօրեայ հացի կարիքը լռութիւն կը պարտադրէ քրիստոնեաներուն եւ զանոնք մեր հլու ծառաները կը դարձնէ: Անոնցմէ՝ մեր մամուլին համար առնուելիք գործակալները, մեր հրամանին վրայ պիտի վիճին այն բոլոր հարցերուն մասին, որոնց ուղղակի հրապարակային տպագրութիւնը քիչ յանձնարարելի պիտի ըլլար: Ահա՛ այս միջոցին, օգտուելով այս վիճաբանութեանց յարուցելիք աղմուկէն, ձեռք պիտի առնենք մեզի համար օգտակար նկատուած միջոցները, զորս իբրեւ կատարուած իրողութիւններ պիտի ներկայացնենք հասարակութեան: Ո՛չ որ քաջութիւնը պիտի ունենայ պահանջելու այդ միջոցներուն չեղեալ նկատումը, մանաւանդ որ զանոնք իբրեւ յառաջադիմութիւն մը պիտի ներկայացնենք: Մնաց որ մամուլը մարդոց ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրէ նոր խնդիրներու վրայ (ինչպէս գիտէք՝ վարժեցուցիչք, որ մարդիկ միշտ նոր բան մը փնտռեն): Կարգ մը տխմարներ, իրենք զիրենք նկատելով որպէս կացութեան օրկաններ, պիտի զբաղին այս հարցերով, առանց տեսնելու, որ բան մըն ալ չեն հասկընար իրենց վիճաբանիլ ուզած այդ խնդիրներէն:

Քաղաքական հարցերը ծանօթ են միայն անոնց, որոնք զանոնք շատ դարեր առաջ ստեղծած են եւ այդ քաղաքականութիւնը կը վարեն:

Այս բոլորէն կը հասկնաք, որ պահանջելով բազմութեանց կարծիքը, կը դիւրացնենք մեր նպատակներուն իրագործումը. կրնաք նկատել նաեւ, որ ոչ թէ մեր գործերուն, այլ մեր խօսքերուն իրագործումն է, որ կը հետապնդենք: Այն խօսքերուն, զորս ըսած ենք այս կամ այն պատեհութեամբ: Կը յայտարարենք, հետեւաբար, որ մեր այդ միջոցները առաջնորդ ընտրելով, յոյսն ու համոզումն ունինք, որ ատոնք ամենուն բարիքին համար օգտակար պիտի ըլլան:

Քաղաքական հարցերու շուրջ ամէնէն աւելի մտահոգ անձերը մոլորեցնելու համար մեջտեղ պիտի նետենք իբրեւ թէ նոր խնդիրներ, օրինակի համար՝ ճարտարարուեստական խնդիրներ: Թող անոնք իրենց կարծիքները այս խնդիրներու վրայ սպառեն:

Չանգուածները պիտի հաւանին անզբաղ մնալ, հանգստանալ՝ իբրեւ թէ վարչաձեւային իրենց գործունէութենէն (որուն մենք վարժեցուցած ենք զիրենք, որպէսզի անոնց միջոցով պայքարինք քրիստոնեայ կառավարութեանց դէմ), պայմանով որ նոր զբաղումներ ունենան. այն ատեն անոնց ցոյց պիտի տանք գրեթէ միեւնոյն քաղաքական ուղղութիւնը, որպէսզի, մտածելով, ո՛չ մէկ արդիւնքի յանգին:

Շատ մօտ ատենեն, արուեստի, մարմնակրթանքի, եւլն. ամէն տեսակ մրցումներ պիտի առաջարկենք մամուլին միջոցով: Ասոնց ստեղծելիք շահագրգռութիւնը միանգամ ընդմիջտ պիտի շեղեցնէ մտքերը այն խնդիրներէն, որոնց շուրջ պէտք էր պայքար մղելինք անոնց դէմ: Հետզ-հետէ անոնք պիտի կորսնցնեն սեփական նախաձեռնութեամբ խորհելու վարժութիւնը:

Այժմ խօսինք մեր գաղափարներու նոյնացման շուրջ, որովհետեւ մենք միակն ենք, որ մտածումի նոր ուղղութիւններ պիտի առաջարկենք այդ կարգի անձերու միջոցով, որպէսզի անոնք մեզի համերաշխ գործակիցներ չնկատուին:

Երբ մեր վարչաձեւը ճանչցուի, ազատական ցնորամիտներու դերը միանգամ ընդմիջտ պիտի վերջանայ: Մինչեւ այդ՝ անոնք լաւ ծառայութիւններ պիտի մատուցեն մեզի: Այսպիսով, մտքերը պիտի մղենք հնարելու ամէն տեսակ մտացածին, իբր թէ յառաջադիմական տեսութիւններ, որովհետեւ այս "յառաջադիմութիւն" բառին շնորհիւ կրցանք մտքերը մեծ յաջողութեամբ մթազնել: Եւ այսօր մէկ միտք իսկ չկայ անոնց մէջ, որ խորհէր թէ այս բառին տակ թաքնուած է մոլորանք մը այն բոլոր պարագաներուն, երբ հարցը կապ չունի նիւթէղէն հնարքներու հետ, քանի որ ճշմարտութիւնը մէկ է եւ չի՛ կրնար յառաջդիմել: Յառաջդիմութիւնը, իբրեւ կեղծ գաղափար, կը ծառայէ ծածկելու ճշմարտութիւնը, որպէսզի միայն մենք գիտնանք զայն, մենք՝ իբրեւ անոր պահակները եւ Աստուծոյ ընտրեալները:

Երբ զայ մեր թագաւորութիւնը, մեր հռետորները պիտի խօսին մեծ խնդիրներու շուրջ, որոնք մարդկութիւնը յուզեցին եւ ի վերջոյ առաջնորդեցին զայն դէպի մեր փրկարար վարչաձեւը: Այն ատեն ո՛վ պիտի կասկածի, որ այս պատրուակները ստեղծուեցան մե՛ր կողմէ եւ համաձայն այն քաղաքական ծրագրին, զոր ո՛չ ոք գուշակեց երկար դարերու տեւողութեան ընթացքին:

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Ամփոփում – *Վաղուան կրօնքը: Վաղուան ստրկութիւնը: Անկարելի է գիտնալ վաղուան կրօնքին զաղտնիքները: Պոռնկագրութիւնը եւ տպագիր խօսքի ապագան:*

Երբ գայ մեր թագաւորութիւնը, պիտի չճանչնա՛նք ուրիշ կրօնքի գոյութիւնը բացի մերինէն, բացի կրօնքէն մեր միակ Աստուծոյն, որուն հետ կապուած է մեր բախտը, որովհետեւ անոր ընտրեալ ժողովուրդն ենք, եւ որու շնորհիւ, այս միեւնոյն բախտին հետ կապուած է աշխարհի ճակատագիրը:

Ճիշդ այս պատճառով՝ ուրիշ ամէն հաւատք պէտք է քանդենք: Եթէ այսպիսի բանէ մը կը ծնին ժամանակակից անաստուածները, փոխանցման այս կացութիւնը պիտի չնեղէ մեր տեսակէտները, այլ պիտի ծառայէ իբրեւ օրինակ գալոց սերունդներուն, որոնք պիտի ըմբռնեն մեր մարգարէութիւնները մովսիսական կրօնքի հնարամտօրէն յղացւած ստոյիկեան դրութեան մասին եւ ի վերջոյ պիտի տիրէ բոլոր ժողովուրդներուն: Այսուհանդերձ, պիտի մատնանշենք անոր գաղտնի ճշմարտութիւնը, որուն մէջ, պիտի ըսենք, կը կայանայ անոր կրթիչ ոյժը: Այն ատեն, ամէն պատեհութեամբ պիտի հրատարակենք յօդուածներ, որոնց մէջ պիտի բաղդատենք մեր փրկարար վարչակարգը անցեալի վարչակարգին հետ:

Ամբողջ դարեր տեսած խռովութեանց միջոցով ձեռք ձգուած հանդարտութեան առաւելութիւնները պիտի հաստատեն մեր տիրապետութեան բարերար բնոյթը: Վառ գոյներով պիտի ներկայացնենք քրիստոնէական կառավարութեանց սխալները, եւ այնպիսի գարշաւք մը պիտի ստեղծենք անոնց նկատմամբ, որ ժողովուրդները նախամեծար սեպեն ստրկութեան անդորրութիւնը նշանաւոր ազատութեան իրաւունքներէն,- այն ազատութեան, որ այնքան չարչարեց զիրենք, որ իրենցմէ իլեց գոյութեան միջոցները եւ որ յանձնեց զիրենք բախտախնդիրներու հրոսախումբի մը շահագործման, առանց գիտնալու թէ ինչ կ'ընեն: Կառավարական անօգուտ փոփոխութիւնները, որոնց կը մղենք քրիստոնէաները իրենց կառավարական շէնքը փորած ատեննիս, այն ատեն այնքան յոգնեցուցած պիտի ըլլան ժողովուրդները, որ նոր խռովութեանց վտանգէն աւելի անոնք պիտի նախընտրեն տառապիլ մէր ձեռքով:

Մասնաւորաբար պիտի շեշտենք պատմական սխալները քրիստոնէայ կառավարութեանց, որոնք, իրական բարիքի չգոյութեան բերմամբ, դարերով չարչարած են մարդկութիւնը երեւակայական բարիքներ հետապնդելով, առանց հասկնալու, որ իրենց նպատակներու արդիւնքը եղած է բարեւաւել աւելի վատթարացնել մարդկային կեանքի ընդհանուր յարաբերութիւնները:

Մեր փիլիսոփաները պիտի վիճին քրիստոնեական կրօնքներու սխալներուն մասին. սակայն, ո՛չ ոք պիտի վիճի մեր կրօնքին շուրջ, անոր իրական բնոյթին տեսակետով ո՛չ ոք պիտի ճանչնայ զայն խորապէս, բացի մերիններէն, որոնք ո՛չ մէկ ժամանակ պիտի համարձակին երեւան հանել անոր գաղտնիքները:

Յառաջադէմ կոչուած երկիրներու մէջ յիմար, անմաքուր եւ աղտոտ գրականութիւն մը ստեղծեցինք: Մեր իշխանութեան գլուխ գալէն վերջ ժամանակ մըն ալ պիտի սնուցանենք այս գրականութիւնը, որպէսզի մեր խօսքերուն ու ծրագիրներուն եւ այդ խեղճութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող տարբերութիւնը աւելի՛ շեշտենք:

Քրիստոնեաները ղեկավարելու դերը ստանձնած մեր իմաստունները պիտի պատրաստեն ճառեր, ծրագիրներ, յուշագրութիւններ եւ յօդուածներ, որոնք մեզի թոյլ պիտի տան զանոնք առաջնորդել դէպի այն գաղափարներն ու մտքերը, զորս կ'ուզենք իրենց պարտադրել:

ԳԼՈՒԽ ԺԵ.

Ամփոփում – *Համաշխարհային պետական հարուած մէկ օրւան մէջ: Մահապատիժները: Քրիստոնեայ մասուններու վաղուան ճակատագիրը: Իշխանութեան գաղտնի բնոյթը: Մասունական օթեակներու բազմացումը: Իմաստուններու կեդրոնական վարչութիւնը: Ազէֆի գործը: Մասունականութիւնը բոլոր գաղտնի կազմակերպութեանց առաջնորդն է: Հանրային յաջողութեան կարեւորութիւնը: Համայնավարութիւնը: Զոհերը: Մասուններու մահապատիժները: Օրէնքներու եւ իշխանութեան հեղինակութեան անկումը: Այազայ թագաւորութեան օրէնքներուն կրճատումն ու յստակութիւնը: Հնագանդութիւն իշխանութեան: Իշխանութեան զեղծարարներուն դէմ միջոցներ: Օրէնքներու խստութիւնը: Դատաւորներուն տարիքի սահմանը: Դատաւորներու եւ իշխանութեան ազատականութիւնը: Համաշխարհային դրամը: Մասունականութեան բացարձակապետութիւնը: Վերաքննութեան իրաւունքը: Այազայ կառավարութեան նահապետական կերպարանքը: Կառավարութեան աստուածացումը: "Զօրաւորի իրաւունքը" որպէս միակ իրաւունք: Իսրայէլի թագաւորը աշխարհի նահապետն է:*

Երբ վերջապես ամեն տեղ եւ միեւնոյն օրը նիւթուած պետական հարուածներով եւ բոլոր գոյութիւն ունեցող կառավարութեանց ոչնչութեան վերջնական անձնատուութիւնով սկսինք թագաւորել (տակաւին երկար ժամանակ պիտի անցնի, թերեւս ամբողջ դար մը, մինչեւ այդ պահը), պիտի ջանանք, որ դաւադրութիւն գոյութիւն չունենայ մեզի դէմ: Այս նպատակով մահուան պիտի դատապարտենք բոլոր անոնք, որոնք մեր՝ իշխանութեան գալուն զենքով պիտի ընդդիմանան: Նմանապէս մահուամբ պիտի պատժուի որեւէ նոր կազմակերպութեան ստեղծուի: Մեր օրերուն գոյութիւն ունեցող կազմակերպութիւնները, որոնք ծանօթ են մեզի եւ ծառայած են ու տակաւին կը ծառայեն մեր հաշւոյն, պիտի լուծուին եւ անդամները Եւրոպայէն դուրս հեռաւոր երկիրներ պիտի դրկուին: Այս կերպ պիտի վերաբերինք նաեւ պէտք եղածէն աւելին գիտցող քրիստոնէայ մատններուն հետ: Իսկ արքայի տեսական սարսափին տակ պիտի գտնուին ամեն անոնք, որոնց որեւէ պատճառով պիտի խնայենք:

Պիտի քուէարկենք օրէնք մը, որուն համաձայն, գաղտնի կազմակերպութեանց բոլոր վաղեմի անդամները պիտի պարտաւորուին լքել մեր կառավարութեան կեդրոնն ըլլալիք Եւրոպան:

Մեր կառավարութեան որոշումները վերջնական եւ անփոխարինելի պիտի ըլլան:

Քրիստոնէայ հասարակութեանց մէջ, ուր այնքան խորունկ կերպով թաղած ենք պառակտումներու եւ բողոքներու արմատները, կարգ-կանոն կարելի է հաստատել՝ անտեղիտալի իշխանութեան մը գոյութիւնը ապացուցող անողոք միջոցներով միայն: Անօգուտ է ուշադրութիւն դարձնել այն զոհերուն, որոնք պիտի իյնան վաղուան բարօրութեան համար: Իր գոյութեան գիտակցող իւրաքանչիւր կառավարութեան պարտքն է ո՛չ միայն վայելել իր առանձնաշնորհները, այլեւ կատարել հանրային բարօրութիւնն իրագործելու իր պարտականութիւնները, նոյնիսկ ի դէմ մեծագոյն զոհողութեանց: Անտեղիտալի դառնալու համար, կառավարութիւն մը պէտք է զօրացնէ իր ոյժին հմայքը, իսկ այս հմայքը կարելի է ապահովել միայն մեծաշուք խստութեամբը իշխանութեանը, որուն վերեւ պէտք է ծածանի անբռնաբարելի եւ աստուածընտիր դրօշակը: Այսպէս էր մինչեւ վերջերս ռուսական միապետութիւնը՝ պապականութենէն վերջ մեր միակ լուրջ թշնամին ամբողջ աշխարհի մէջ: Յիշեցէ՛ք օրինակը արիւնով ողողուած Իտալիոյ, որ, այդ արիւնը թափած Սիլլալի գլխուն

մէկ մագին իսկ չդպաւ: Միլլան, իր ոյժով, աստուածացուած էր յաչս այն ժողովուրդին, որ անոր կողմէ այնքան չարչարուած էր, եւ անոր խիզախ վերադարձը Իտալիա՝ զայն անբռնաբարելի դարձուց: Ժողովուրդը չի՛ դպիր անոր, որ զինքը կը հիբնուսացնէ իր քաջութեամբ եւ հոգեկան ոյժով:

Սպասելով սակայն մեր գահակալութեան, տիեզերքի բոլոր երկիրներուն մէջ պիտի ստեղծենք եւ բազմացնենք մասունական օթեակներ եւ անոնցմէ ներս պիտի գրաւենք բոլոր անոնք, որ կրնան զմայլելի գործակալներ դառնալ: Այս օթեակները պիտի հանդիսանան մեր գլխաւոր տեղեկատու գրասենեակը եւ մեծագոյն ազդեցութիւնը ունեցող միջոցը: Բոլոր այս օթեակները պիտի կեդրոնացնենք միակ ղեկավարութեան մը ներքեւ, որ միայն մեզի ծանօթ պիտի ըլլայ եւ մեր իմաստուններէն պիտի բաղկանայ: Օթեակները պիտի ունենան իրենց ներկայացուցիչները, որոնց ետեւը պիտի թաքնուի ղեկավարութիւնը, որու մասին կը խօսինք, եւ, այս ներկայացուցիչներու կողմէ պիտի արձակվին հրամաններն ու նշանաբանները: Բոլոր յեղափոխական եւ ազատական տարրերու բջիջները այս օթեակներուն մէջ պիտի ստեղծենք: Անոնց անդամները հասարակութեան բոլոր խաւերուն պիտի պատկանին:

Ամէնէն թաքուն քաղաքական ծրագիրները պիտի հասնին մեր ականջին, եւ իրենց յայտնուելու առաջին վայրկեանէն իսկ՝ մեր ղեկավարութեան տակ պիտի դրուին:

Այս օթեակներու անդամներուն մէջ պիտի ըլլան նաեւ ազգային եւ միջազգային ոստիկանութեան բոլոր գործակալները (ինչպէս Ազէֆի խնդրոյն մէջ), որովհետեւ անոնց մատուցելիք ծառայութիւնները անփոխարինելի են մեզի համար, տրուած ըլլալով որ ոստիկանութիւնը ո՛չ միայն միջոցներ ձեռք կրնայ առնել յամառողներու դէմ, այլեւ կը յաջողի դժգոհութեանց առիթներ ստեղծել, եւլն.: Գաղտնի կազմակերպութեանց անդամակցողները, ընդհանրապէս, փառամոլ արկածախնդիրներ են եւ, ընդհանրապէս, մեծ մասով թեթեւաբարոյ մարդիկ, որոնց հետ հասկացողութեան գալու դժուարութիւն պիտի չունենանք՝ մեր նպատակներու իրագործման համար:

Եթէ անկարգութիւններ ծագին, ասիկա կը նշանակէ, թէ կազմակերպութիւնը պէտք է սասանի, որպէսզի քանդուի շատ ուժեղ համերաշխ գործակցութիւն մը: Եթէ անոր ծոցին մէջ դաւադրութիւն մը ծագի, անոր պետը մեր ամէնէն հաւատարիմ ծառաներէն մէկը պիտի

ըլլայ: Բնականաբար, ոչ թե ուրիշ մէկը, այլ մենք պէտք է ըլլանք մասունականութեան գործերը վարողը, որովհետեւ մենք գիտենք թե ուր կ'երթանք, գիտենք ամէն ձեռնարկի վերջնական նպատակը, մինչ քրիստոնէաները ոչինչ գիտեն, ոչ իսկ՝ անմիջական արդիւնքը: Իրենց որեւէ մէկ ծրագիրը գործադրած միջոցին, անոնք սովորաբար կը գոհանան իրենց եաստիքութեան բոլորական յաջողութեամբ առանց նշմարելու, թէ այդ ծրագիրը իրենց սեփական նախաձեռնութեան արդիւնքը չէ, այլ՝ իրենց պարտադրուած է մէր կողմէ:

Քրիստոնէաները կ'անդամակցին օթեակներուն հետաքրքրութենէ մղուած կամ որովհետեւ կը յուսան անոնց օգնութեամբ ճաշակել իշխանութեան բարիքները, իսկ ոմանք ալ՝ որպէսզի կարելիութիւնը ունենան հասարակութեան առջեւ պարզելու իրենց անիրականանալի երազները, որոնք ո՛չ մէկ հիմնաւորում ունին: Անոնք ունին ծարարը յաջողութեան յոյզերուն եւ ծափահարութեանց, զորս ո՛չ մէկ ատեն կը մերժենք: Կու տանք իրենց այս յաջողութիւնը, որպէսզի օգտուինք ատկէ յառաջ եկած իրենց անձնական գոհունակութենէն, որու սիրոյն, մարդիկ կ'ենթարկուին մեզի, առանց կռահելու, թէ մեզմէ պարտադրուած կը գործեն եւ ամբողջովի համոզուած, որ իրապէս անսխալական կը յայտնեն իրենց անձնական գաղափարները միայն, իրականին մէջ անկարող ըլլալով իւրացնել որեւէ օտար կարծիք: Չէք կրնար երեւակայել, թէ ամէնէն արթուն քրիստոնէաներն անգամ ինչպէ՛ս կրնան անգիտակից միամտութեան մը մատնուիլ, պայմանով միայն, որ գոհացում գտնէ իրենց անձը: Եւ ճիշդ այսպէս այնքան դիրութեամբ կը վիատին ամենափոքր ձախողանքէ մը, նոյնիսկ ծափահարութեանց դադարումէն, յանգելով ի վերջոյ ստրկային հպատակութեան եւ առաջադրելով նոր յաջողութիւններ ձեռք ձգել:

Որքան մերիւնները յաջողութիւնը արհամարհելով կը բաւականանան գլուխ հանելով իրենց ծրագիրները, այնքան ալ քրիստոնէաները, յաջողութիւններ ունենալու սիրոյն մանաւանդ, պատրաստ են գոհելու իրենց բոլոր ծրագիրները: Այս հոգեբանութիւնը մեծապէս կը դիրացնէ զանոնք ղեկավարելու մեր գործը: Այս երեւութական վագրերը ոչխարներու հոգի ունին եւ անոնց գլուխները դատարկ են: Իբրեւ խայծ անոնց առջեւը նետած ենք մարդկային անհատականութեան՝ ամբողջի խորհրդանշական միասնականութեան կողմէ ծծման ցնորքը: Չտեսան մինչեւ այսօր եւ պիտի չտեսնեն ապագային ալ, որ այս խայծը բացայայտ բռնաբարումն է բնութեան կարեւորագոյն օրէնքին,- այն

բնութեան, որ ստեղծագործութեան առաջին վայրկեանէն իսկ մէկը միւսէն բոլորովին տարբեր ստեղծեց բոլոր էակները, ճիշդ եւ ճիշդ անոնց անհատականութիւնը շեշտելու համար:

Կրցած ենք այսքան յիմարօրէն կուրցնել զանոնք. սասիկա զարմանալիօրէն յստակ ապացոյց մը չէ՞, թէ որքան քիչ զարգացած են անոնց մտքերը, մերիներուն հետ բաղդատմամբ:

Այս զուգադիպութիւնը մեր յաջողութեան զլխաւոր երաշխիքն է: Որքա՛ն սրատես եղած են մեր հին իմաստունները ըսելով, որ նպատակ մը իրագործելու համար, մարդ պէտք չէ վարանի միջոցներուն առջեւ, ո՛չ ալ պէտք է հաշուի առնել խլուելիք զոհերը: Բնաւ հաշուի չենք առած քրիստոնեայ անասուններուն տուած զոհերը, եւ, մերիներէն ալ թէեւ շատեր զոհած ենք, բայց եւ այնպէս, երկրիս վրայ մեր ժողովուրդին տուած ենք այնպիսի ոյժ մը, որուն նմանը ո՛չ ոք պիտի համարձակէր երազել ատենօք:

Մահը ամէն մէկուն անխուսափելի վախճանն է: Նախընտրելի է յաջողցնել վախճանը անոնց, որոնք խոչընդոտներ կը ներկայացնեն մեր գործին, քան մեր՝ այդ գործը ստեղծողներուս վախճանը: Կը մեռցընենք մասունները այնպիսի ձեւով մը, որ մեր եղբայրներէն զատ ուրիշ ո՛չ ոք, ոչ իսկ մեր դատապարտութեանց զոհերը բանէ մը կասկածին: Բոլորն ալ կը մեռնին, - եթէ պէտք է որ մեռնին, - իբր թէ բնական հիւանդութեամբ: Այս բանը գիտնալով հանդերձ, մեր եղբայրութիւնը չի՛ կրնար բողոքել: Այս միջոցները բողոքի ամէն հնարաւորութիւն արմատախիլ կ'ընեն մասունականութենէն: Թէեւ ազատականութիւն կը քարոզենք քրիստոնեաներուն, բայց եւ այնպէս, բացարձակ հնազանդութիւն կը պարտադրենք ժողովուրդին եւ մեր գործակալներուն:

Մեր ազդեցութեան շնորհիւ, քրիստոնեաներու օրէնքներուն կիրարկումը նուազագոյնին իջեցուած է: Օրէնքին հեղինակութիւնը սկարացուցած ենք մեր ներմուծած ազատական մեկնաբանութեանց շնորհիւ: Իշխանութեան, քաղաքականութեան եւ սկզբունքներու վերաբերեալ խնդիրներու մէջ դատարանները կ'արձակեն մե՛ր տուած որոշումները եւ իրերը կ'ըմբռնեն այնպէս, ինչպէս մե՛նք կը ներկայացընենք զանոնք իրենց: Այս նպատակով կ'օգտագործենք միջամտութիւնը այնպիսի անձերու, որոնց հետ կը կարծեն, թէ հասարակաց ոչինչ ունինք, կ'օգտագործենք նաեւ թերթերու կարծիքը եւ դեռ ուրիշ միջոցներ: Ծերակուտականներն անգամ, ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան պաշտօնատարները, կուրօրէն կ'ընդունին մեր խորհուրդները:

Քրիստոնեաներու գուտ անասնական միտքը չի կրնար լուծելով եւ կամ դիտելով նախատեսել, թէ որոշ կերպարանքի տակ ներկայացուած խնդիր մը ո՛ր պիտի յանգի:

Մեր եւ քրիստոնեաներու միջեւ գոյութիւն ունեցող՝ մտածելու ճարտարութեան այս տարբերութեան մէջ կարելի է յստակօրէն տեսնել ընտրեալ ժողովուրդ մը եղած ըլլալնուս դրոշմը եւ մեր մարդկայնութեան նշանը: Քրիստոնեաներու մտածողութիւնը բնագրական է եւ անասնական: Կը տեսնեն, բայց չեն նախատեսեր, չեն ստեղծեր (բացի նիւթական բաներէ): Ասիկա պայծառօրէն ցոյց կու տայ, որ բնութիւնն իսկ նախասահմանած է մեզ՝ աշխարհը կառավարելու համար:

Երբ գայ բացէն կառավարելու եւ մեր իշխանութեան բարիքները ցոյց տալու պահը, պիտի վերահաստատենք բոլոր օրէնսդրութիւնները: Մեր օրէնքները պիտի ըլլան կարճ, յստակ, անտեղիտալի եւ առանց մեկնաբանութեանց, այնպէս որ ամէն ոք պիտի կրնայ դիւրութեամբ տրվիլ գանոնք: Այս օրէնքներու տիրապետող յատկանիշը պիտի ըլլայ հպատակութիւնը իշխանութեան: Այն ատեն պիտի անհետին բոլոր տեսակի գեղծումները՝ ամէնուն, մինչեւ իսկ ամենայետին մարդուն՝ իշխանութեան ներկայացուցչին հանդէպ ունենալիք պատասխանատուութեան պատճառով: Ստորադաս պաշտօնէութեան՝ ի վնաս իշխանութեան ի գործ դնելիք գեղծումները պիտի պատժուին այնպիսի խստութեամբ, որ ո՛չ ոք պիտի համարձակի չափել իր ոյժը: Անքթիք նայուածքով պիտի հետեւինք վարչական ամէն գործի, որմէ կախում ունի կառավարական մեքենային գործունէութիւնը, որովհետեւ իշխանութեան անդամալուծութիւնը համաշխարհային կազմալուծում յառաջ կը բերէ: Անհուսաարութեան եւ գեղծումի ամէն դէպք պիտի պատժուի օրինակելի խստութեամբ: Պետական գործիչներու կաշառակերութիւնն ու իրարու համերաշխ մեղսակցութիւնը պիտի անհետին՝ խիստ պատժումի առաջին օրինակներէն վերջ:

Մեր իշխանութեան հմայքը կը պարտադրէ վճռական, այսինքն՝ խիստ պատիժներ մինչեւ իսկ փոքրագոյն օրինազանցութեանց համար, վասնզի ամէն օրինազանցութիւն կը վնասէ իշխանութեան գերազանց հեղինակութեան: Իր գործած սխալին համար նոյնիսկ ամենախիստ կերպով պատժուած գեղծարարը պիտի իյնայ իբրեւ զինուոր, վարչական պատերազմի դաշտին մէջ, յանուն իշխանութեան

եւ օրէնքներուն, որոնք պիտի չթոյլատրեն, որ անհատական շահը գերադաս նկատուի հանրային շահէն՝ մինչեւ իսկ անոնց կողմէ, որոնք ժողովուրդը կը ղեկավարեն:

Մեր դատաւորները գիտեն, որ յիմար գթասրտութիւն մը ցոյց տալով կ'ոտնակոխեն արդարութեան օրէնքը, որ պատրաստուած է մարդիկը զսպելու եւ անոնց սխալները պատժելու համար եւ ոչ թէ իրենց հոգւոյն բարեսրտութիւնը ցոյց տալու համար: Թոյլատրելի է ցոյց տալ այս յատկութիւնները անհատական կեանքի մէջ եւ ոչ թէ հանրային գետնի վրայ, որ մարդկային կեանքի կրթութեան հիմն է:

Մեր դատական պաշտօնէութիւնը պիտի դադրի աշխատելէ յիսունէնհինգ տարին լրացնելէ վերջ, նախ անոր համար որ ծերերը, մեծագոյն յամառութեամբ մը կը պահեն իրենց նախակազմած գաղափարները եւ նուազագոյնս կը հնազանդին նոր օրէնքներու, եւ, յետոյ, այն պատճառով, որ այս ձեւով աւելի հեշտօրէն կը նորոգենք պաշտօնէութիւնը, որ ըստ այնմ, աւելի լաւ հնազանդութիւն մը ցոյց կու տայ մեզի հանդէպ: Իր պաշտօնը պահել ուզողը պարտաւոր պիտի ըլլայ կուրօրէն հպատակիլ մեզի՝ մեր այս բարեացակամութիւնը ապահովելու համար:

Ընդհանրապէս, մեր դատաւորները պիտի ընտրենք անոնցմէ, որոնք լաւ պիտի գիտնան, որ իրենց առաքելութիւնը կը կայանայ ոչ թէ ի վնաս պետութեան ազատականութիւն քարոզելուն մէջ,- ինչպէս կ'ընեն այսօր քրիստոնէաները,- այլ՝ օրէնքները կիրարկելուն եւ պատժելուն մէջ: Աստիճանի բարձրացումները նմանապէս պիտի ծառայեն ցրելու դատաւորներու փոխադարձ անխզելի գործակցութիւնը եւ բոլորը մղելու այնպէս, որ նուիրուին շահերուն կտաւարութեան, որմէ կախում ունի իրենց բախտը: Դատաւորներու նոր սերունդը այնպէս պիտի դաստիարակուի, որ մեր եւ մեր հպատակներուն միջեւ վարչակարգային յարաբերութեանց վնասող գեղծումներու ընդունակ չըլլայ:

Մեր օրերուն, քրիստոնէայ դատաւորները, չունենալով իրենց նախասահմանման ճշգրիտ ընթրնումը, գթասրտութիւն ցոյց կու տան բոլոր ոճիրներու հանդէպ, եւ ասիկա անոր համար, որ այսօրուան կառավարութիւնները, դատաւորներ պաշտօնի կոչելով, հոգ չեն տանիր անոնց ներշնչելու պարտականութեան զգացումը եւ գործին գիտակցութիւնը, գորս պէտք է պահանջել անոնցմէ:

Ինչպէս որ գազանները իրենց ձագերը կը դրկեն զոհ փնտռելու, այնպէս ալ քրիստոնէաները իրենց հպատակները կը դնեն լաւ հա-

սոյթ ապահովող պաշտօններու վրայ՝ առանց երբեք խորհելու անոնց բացատրել այդ պաշտօնին գոյութեան պատճառը: Ասոր համար ալ անոնց կառավարութիւնները կը քայքայուին իրենց իսկ կողմէ, իրենց վարչութեան իսկ արարքներով:

Այս արդիւնքներէն անելորդ դաս մը եւս հանենք մեր վարչաձեւին համար: Ազատականութիւնը արմատախիլ պիտի ընենք մեր իշխանութեան բոլոր կարելոր պաշտօններէն, վասնզի ատկէ կախում ունի ընկերային մեր իրաւակարգին պարտադրած ձեւով դաստիարակութիւնը մեր հպատակներուն: Այս պաշտօններուն համար պիտի ընդունուին միայն անոնք, զորս մենք կրթած պիտի ըլլանք վարչական իշխանութեան համար: Կրնայ մէկը մեզի դիտել տալ, թէ հին պաշտօնեաներու արձակումը սուղի պիտի նստի մեր գանձին: Պիտի պատասխանենք, որ նախ եւ առաջ, անոնց համար պիտի գտնենք մասնաւոր պաշտօններ պետականին տեղ, զորս պիտի կորսնցնեն եւ յետոյ, քանի որ աշխարհի ամբողջ ոսկին կեդրոնացած պիտի ըլլայ մեր ձեռքերուն մէջ, մեր կառավարութիւնը անելորդ ծախքերէ պիտի չվախնայ:

Մեր սակաւապետութիւնը ամէն բանի մէջ հետեւողական պիտի ըլլայ: Ասոր համար ալ մեր մեծ կամքը պիտի յարգուի, եւ ինչ որ հրամայենք, պիտի գործադրուի առանց առարկութեան:

Բնաւ նկատի պիտի չառնենք որեւէ փսփսուք, որեւէ դժգոհութիւն, եւ օրինակելի պատժումով պիտի խեղդենք ամէն ընդվզում: Պիտի ջնջենք վերաքննութեան իրաւունքը, զոր պիտի պահենք միայն մենք՝ վարիչներս, որովհետեւ պէտք չէ թոյլատրենք ժողովուրդին կազմել այն կարծիքը, թէ մեր նշանակած դատաւորները կրնան անարդար վճիռներ տալ: Եթէ այսպիսի բան մը պատահի, տրուած վճիռը մենք ինքներս չեղեալ պիտի նկատենք, յօրինակ այլոց պատժելով նաեւ իր պարտականութիւնն ու պաշտօնը անտեսած դատաւորը, որպէսզի երբեք չկրկնուի նման դէպք մը: Կը կրկնենք դարձեալ, որ մեզի ծանօթ պիտի ըլլայ մեր իշխանութեան գործերուն ամենափոքր մանրամասնութիւնն իսկ, որպէսզի գոհ ձգենք ժողովուրդը: Վասնզի, ժողովուրդը, ամենայն իրաւունքով, լաւ պաշտօնեայ կը պահանջէ լաւ կառավարութենէն:

Մեր կառավարութիւնը նահապետական եւ հայրական իշխանութեան մը կերպարանքը պիտի ունենայ մեր Պետի հովանիին տակ: Մեր ժողովուրդն ու հպատակները յանձին անոր պիտի գտնեն հայր մը, որ կը հոգայ իրենց բոլոր կարիքները եւ կը հսկէ իրենց բոլոր ա-

բարքներուն, իր հպատակներու փոխադարձ եւ կառավարութեան հետ ունեցած բոլոր յարաբերութիւններուն վրայ: Այն ատեն պիտի ներշնչուին այն գաղափարով, թէ քանի որ կը փափաքին հանգիստ ու խաղաղ ապրիլ, անկարելի է որ մերժեն մեր խնամակալութիւնն ու առաջնորդութիւնը պաշտամունքի հասնող յարգանքով, մանաւանդ, երբ համոզուին, որ մեր իշխանութիւնը չի փոխարինուիր իշխանութեամբը իր պաշտօնէաներուն, որոնք կուրօրէն իր հրահանգները կը գործադրեն:

Անոնք շատ գոհ պիտի մնան այն բանով, որ ամէն բան կարգադրած ենք իրենց կեանքին մէջ, ինչպէս խոհեմ ծնողքներ, որոնք կ'ուզեն իրնց զաւակները մեծցնել պարտականութեան եւ հնազանդութեան զգացումով: Վասնզի, մեր քաղաքականութեան գաղտնիքներուն նկատմամբ ժողովուրդները երախաներ են, յաւիտենական անչափահասներ, ինչպէս իրենց կառավարութիւնները:

Ինչպէս կը տեսնէք, մեր բռնակալութիւնը իրաւունքի եւ պարտականութեան վրայ կը հիմնենք: Պարտականութեան կատարումը պահանջելու իրաւունքը, իր հպատակներուն համար հայրական եղող կառավարութեան մը գլխաւոր իրաւունքն է: Անիկա տէր կը դառնայ հզօրագոյնի իրաւունքին եւ պէտք է զայն օգտագործել՝ բնութենէն սահմանուած հնազանդութեան կարգով առաջնորդելու համար մարդկութիւնը: Աշխարհի մէջ ամէն բան կը հպատակի, եթէ ոչ մարդկանց, գոնէ պարագաներուն եւ իրենց իսկ բնութեան, եւ, յամենայն դէպս, ամենագօրաւորին: Ըլլանք ուրեմն ամենագօրաւորները, որպէսզի բարօրութիւնը ձեռք ձգենք:

Պէտք է գիտնանք անվարան գոհել մեր վարչակարգին անսաստող կարգ մը մեկուսի անձեր, որովհետեւ չարիքի օրինակելի պատժումին մէջ դաստիարակչական մեծ ոյժ մը կայ:

Երբ Իսրայէլի թագաւորը իր սուրբ գլխուն վրայ դնէ թագը, զոր Եւրոպան պիտի մատուցէ իրեն, այն ատեն ան աշխարհի նահապետը պիտի դառնայ: Պէտք եղած դրամները, զորս, իրենց ունեցած օգտակարութեան համար պիտի զոհաբերէ, բնաւ պիտի չհասնի համրանքին այն զոհերուն, որոնք դարերով զոհուեցան յանուն մեծամոլութեանց՝ քրիստոնէայ կառավարութիւններու փոխադարձ նախանձին բերմամբ:

Մեր թագաւորը տեսական շփման մէջ պիտի ըլլայ ժողովուրդին հետ: Եւ, ամպիոնի վրայէն անոր պիտի խօսի ճառեր, որոնց համբաւը տիեզերքի մէկ ծայրէն միւսը անմիջապէս պիտի տարածուի:

ԳԼՈՒԽ ԺԶ.

Ամփոփում – *Համալսարանները անվտանգ դարձան: Դասականության փոխարինումը: Չարագցումն ու արհեստը: Դաստիարակչական նոր եղանակ դպրոցներու մեջ: Ազատ կրթության ճնշումը: Նոր տեսությունները: Մտածումի անկախությունը: Նկարներով ուսուցում:*

Մեզի խորթ ամեն կեդրոնացեալ ոյժ քայքայելու համար, պիտի ջնջենք համալսարանները, որոնք կեդրոնացման դրութեան առաջին կայանը կը կազմեն, եւ պիտի հիմնենք նորերը՝ նոր ոգիով: Անոնց տեսուչներն ու դասախօսները պիտի նախապատրաստուին իրենց գործին համար գաղտնօրէն, գործունէութեան գաղտնի ու մանրամասն ծրագիրներով, որոնցմէ նուազագոյն շեղում մը պիտի չկրնան ունենալ: Անոնց անուանումը պիտի կատարուի բոլորովին մասնաւոր զգուշութեամբ եւ ամբողջութեամբ կախում պիտի ունենան կառավարութենէն:

Կրթական ծրագրէն դուրս պիտի նետենք գործնական իրաւունքը, ինչպէս նաեւ քաղաքական հարցերու վերաբերող ուրիշ ամէն բան: Այս հարցերը պիտի ուսուցուին միայն իրենց արտասովոր յատկութեանց համար ընտրուած տասնեակ մը անձերու:

Համալսարաններէն պիտի չվկայուին երիտասարդներ, որոնք սահմանադրական օրինագծեր կը խմբագրեն կատակերգություններ կամ ողբերգություններ գրելու պէս եւ կը զբաղին քաղաքական հարցերով, որոնցմէ իրենց ծնողքներն իսկ բան մը չեն հասկնար: Մարդոց մեծամասնութեան՝ քաղաքական հարցերու մէջ ունեցած գէշ ծանօթութիւնը ցնորատեսներ եւ գէշ քաղաքացիներ կը ստեղծէ: Դուք ինքներդ կրնաք հաստատել, թէ ինչ կացութեան մատնուած են քրիստոնէաները իրենց ընդհանուր զարգացման հետեւանքով: Մենք ստիպուեցանք անոնց կրթութեան մէջ ներմուծել ամէն տեսակի սկզբունքներ, որոնք անոնց ընկերային կարգուսարքը այնքան լաւ կերպով տկարացուցին: Մակայն, երբ գործի գլուխ անցնինք մենք, հանրային կրթութենէն դուրս պիտի ձգենք ամէն ինչ, որ կրնայ խռովութիւն յառաջ բերել: Երիտասարդութենէն պիտի պատրաստենք երիտասարդներ, որոնք օրէնքներու կը հնազանդին եւ կը սիրեն

գիրենք կառավարողները իբրև խաղաղութեան եւ երջանկութեան յոյս ու յենարան:

Դասականութիւնն ու ամէն ուսումնասիրութիւն հին պատմութեան,- որ լաւ աւելի գէշ օրինակներ կը պարունակէ,- պիտի փոխարինենք ապագայի ծրագրին ուսուցումով: Մարդոց յիշողութենէն պիտի հեռացնենք անցեալ դարերու՝ մեզի համար ոչ հաճելի դէպքերը եւ հոն պիտի պահենք միայն անոնք, որ քրիստոնէայ կառավարութեանց սրբալիները կը բնորոշեն: Բնական ընկերային կարգուսարքի գործնական կեանքը, մարդոց փոխադարձ յարաբերութիւնները, չարիքը սերմանող եսասիրական գէշ օրինակներէ խուսափելու պարտաւորութիւնը չունենալը եւ մանկավարժական բնոյթ ունեցող նմանօրինակ ուրիշ բաներ պիտի գտնուին առաջին գծերուն վրայ կրթական ծրագրին, որ տարբեր պիտի ըլլայ ամէն մէկ արհեստի համար եւ, ոչ մէկ պարագայի տակ պիտի ընդհանրացնէ կրթութիւնը: Հարցին այս կերպ դրուիլը բոլորովին մասնաւոր նշանակութիւն մը ունի:

Ընկերային իւրաքանչիւր դասակարգ պէտք է դաստիարակուի խստիւ ճշդուած սահմաններու մէջ եւ իրեն համար նախասահմանուած աշխատանքին համաձայն: Պատահական խելացիները յաջողած են եւ պիտի յաջողին մէկ դասակարգէն միւսն անցնիլ, բայց իրական տխմարութիւն է թոյլ տալ, որ անարժէք անձեր մտնեն իրենց համար օտար դասակարգերու մէջ եւ հոն գրաւեն դիրքեր, որոնք, ծնունդի եւ արհեստի բերամբ ուրիշներու կը պատկանին: Գիտէք, թէ ասիկա ինչ արդիւնք տուած է քրիստոնէաներուն մօտ, որոնք այս այլանդակութիւնը թոյլատրած են:

Որպէսզի կառավարութիւն մը գրաւէ իրեն պատշաճ տեղը իր հպատակներու սրտերուն ու մտքերուն մէջ, իր գոյութեան ամբողջ շրջանին պէտք է դպրոցներու եւ հրապարակային վայրերու մէջ տրուէցընէ ժողովուրդին, թէ ի՞նչ է այդ դիրքին կարեւորութիւնը, որո՞նք են իր պարտականութիւնները եւ ի՞նչ միջոցով կամ գործունէութեամբ կրնայ ժողովուրդին բարօրութիւնը ապահովել:

Ամէն ազատ կրթութիւն պիտի արգիլենք: Ուսանողները իրաւունք պիտի ունենան իրենց ծնողքներուն հետ հաւաքուելու կրթական հաստատութեանց մէջ, ինչպէս կը հաւաքուին ակումբներու մէջ:

Այս հաւաքոյթներու ընթացքին եւ տօնական օրերուն, դասախօսները պիտի ընեն իբրև թէ ազատ դասախօսութիւններ մարդոց

փոխադարձ յարաբերությանց կապկումի օրէնքներուն, սանձարձակ մրցակցութեանց պատճառած չարիքներուն եւ վերջապէս, դեռ եւս աշխարհին անձանօթ նոր տեսութեանց փիլիսոփայութեան մասին: Այս տեսութիւնները վարդապետութիւններ պիտի դարձնենք եւ զանոնք պիտի օգտագործենք՝ մարդիկը մեր հաւատքին բերելու համար:

Երբ վերջացնենք մեր ներկայ ու ապագայ գործունէութեան ծրագրին տեղեկատուութիւնը, ձեզի պիտի բացատրենք նաեւ այս տեսութեանց հիմքը:

Բազմաթիւ դարերու փորձառութեամբ գիտնալով, թէ մարդիկ կ'ապրին ու կը յառաջանան գաղափարներով եւ թէ այս գաղափարները անոնց կը փոխանցուին՝ բոլոր դարերու նոյնատեսակ յաջողութեամբ ապահովուած զարգացումով, պիտի իւրացնենք ու մեր շահերուն համաձայնեցնենք նորագոյն ցոլքերն ազատ մտածողութեան, որուն, արդէն երկար ժամանակներէ ի վեր, մեզի անհրաժեշտ իրերու եւ գաղափարներու ուղղութիւնը կու տանք: Մտածումը խեղդելու դրութիւնը արդէն կը կիրարկուի "նկարներու ուսուցում" կոչուած դրութիւնով, որ քրիստոնէականները չխորհող եւ հասկնալու համար իրերու նկարաւոր ներկայացմանն սպասող հլու անասուններու պիտի վերաձեւէ:

Ֆրանսիայի մէջ, մեր լաւագոյն գործակալներէն մէկը՝ Պուրժուա, արդէն հրատարակած է "նկարներով ուսուցման" վերաբերեալ իր նոր ծրագիրը:

ԳԼՈՒԽ ԺԷ.

Ամփոփում – *Խստութիւններ փաստարաններու դէմ: Քրիստոնէայ եկեղեցականներու ազդեցութիւնը: Խղճի ազատութիւնը: Հրէից թագաւորը՝ Պապ եւ Պատրիարք: Պայքարի միջոցներ այժմու Եկեղեցիին դէմ: Ժամանակակից մամուլի հարցերը: Ոստիկանութեան կազմակերպութիւնը: Կամաւոր ոստիկանութիւն: Լրտեսութիւն՝ հրէական ինքնատիպ կարգուսարքի հիման վրայ: Եկեղեցիին վիճակը:*

Դատաստանական բեւը կը ստեղծէ սառնարիւն, խիստ, յամառ եւ անսկզբունք մարդիկ, որոնք, ամէն պարագայի տակ, կը մնան անդէմ եւ զուտ իրաւագիտական գետնի վրայ: Անոնք վարժուած են ամէն ինչ շահագործել ոչ թէ հանրային բարօրութեան համար, այլ՝ յօգուտ պաշտպանուող կողմին: Ոչ մէկ ընդհանուր

պաշտպանողական կը մերժեն, եւ, ի գին ամէն զոհութեան, կ'աշխատին անպարտութիւն ձեռք ձգել՝ օրէնսդրութեան առանձգականութիւնը օգտագործելով: Այսպիսով, անոնք դատարանը կը վիատեցնեն:

Այս պատճառով, այս արհեստին կիրարկումը պիտի թոյլատրենք նեղ սահմաններու մէջ եւ անոր անդամներն ալ գործադիր իշխանութեան պիտի վերածենք: Փաստաբանները, ինչպէս նաեւ դատաւորները, դատի տակ գտնուողներու հետ յարաբերութիւն ունենալէ պիտի զրկուին, դատական խնդիրները պիտի ստանձնեն եւ վերլուծեն զանոնք դատական հարցաքննութեանց տուեալներու եւ յուշագրերու հիման վրայ եւ իրենց յաճախորդները պիտի պաշտպանեն՝ դատարանի առջեւ անոնց հարցաքննութենէն եւ իրերը պարզուելէն վերջ: Պիտի վճարուին՝ պաշտպանութեան արդիւնքէն անկախաբար: Այսպիսով, պիտի ունենանք պարկեշտ, անաչառ եւ ոչ թէ շահէ, այլ՝ ապացոյցներէ առաջնորդուած պաշտպանող կողմեր: Ասով, ի միջի այլոց, պիտի դադրի նաեւ այսօրուան ապականութիւնը դատական աթոռակիցներու, որոնք պիտի հարկադրուին այլեւս չարդարացնել վճարողները միայն:

Հոգ տարած ենք արդէն քայքայելու քրիստոնէական եկեղեցական իշխանութեան ազդեցութիւնը եւ այսպիսով ձախողութեան մատնելու իր առաքելութիւնը, որովհետեւ այլապէս այսօր պիտի կրնար մեզ շատ նեղել: Ժողովուրդներու վրայ անոր ունեցած ազդեցութիւնը ամէն օր կը տկարանայ: Խղճի ազատութիւնը հոչակուած է արդէն ամենուրեք:

Սակաւաթիւ տարիներ մնացած են այլեւս մինչեւ քրիստոնէական կրօնքի ամբողջական խորտակումը: Աւելի դիւրութեամբ պիտի կրնանք գրաւել նաեւ միւս կրօնքները, որոնցմով զբաղիլը, սակայն, դեռ կանուխ է:

Եկեղեցականութիւնն ու եկեղեցականները պիտի սահմանափակենք այնքան նեղ շրջանակի մը մէջ, որ անոնց ազդեցութիւնը ոչինչ ըլլայ՝ ատենօք ունեցած իրենց ազդեցութեան հետ բաղդատմամբ:

Երբ գայ պապական պալատը վերջնականապէս քանդելու պահը, անտեսանելի ձեռքին մատը ժողովուրդներուն ցոյց պիտի տայ այդ պալատը: Բայց երբ ժողովուրդները գրոհ տան անոր վրայ, մենք երեւան պիտի գանք իբրեւ փրկիչներ, որպէսզի արինահեղութիւնը

արգիլենք: Այս խոտորեցումով՝ պիտի թափանցենք պարիսպաւ ներս, ուրկէ դուրս պիտի գանք՝ զայն ամբողջովին կործանելէ վերջ:

Հրէից թագաւորը պիտի ըլլայ տիեզերքի ճշմարիտ Պապը եւ Միջազգային Եկեղեցիի Պատրիարքը:

Եւ սակայն, ցորչափ երիտասարդութիւնը սկիզբները դաստիարակուած պիտի չըլլայ փոխանցման շրջանի նոր հաւատալիքներով, իսկ աւելի վերջը՝ մերիններով, անմիջական կերպով պիտի չվնասենք գոյութիւն ունեցող Եկեղեցիին, այլ՝ անոր դէմ պիտի պայքարինք քննադատութեամբ եւ պառակտումներ հրահրելով:

Մեր ժամանակակից մամուլը ընդհանրապէս պիտի մերկացնէ պետութեան եւ կրօնքի վերաբերեալ խնդիրները, քրիստոնէաներու անկարողութիւնը եւ ասոնց նման ուրիշ բաներ բոլորովին չարամիտ եղանակով մը, որպէսզի վարկաբեկէ զանոնք ամէն միջոցով, այնպէս ինչպէս մեր հանճարեղ ցեղը գիտէ ընել:

Մեր վարչաձեւը պիտի ըլլայ մարմնացումը Վիշնուի թագաւորութեան, զոր պիտի ունենայ իբրեւ խորհրդանշան: Մեր հարիւր ձեռքերու ամէն մէկով պիտի բռնենք ընկերային մեքենայի զսպանակներէն մէկը: Պիտի հասկնանք ամէն բան շնորհիւ օժանդակութեանը պաշտօնական ոստիկանութեան, որ, այն ձեւով որ կազմակերպած ենք զայն քրիստոնէաներու համար, կը խափանէ կառավարութեանց տեսողութիւնը:

Ըստ մեր ծրագրին, մեր հայատակներուն մէկ երրորդը, պարտականութեան բերմամբ, պիտի լրտեսէ մնացեալները, որպէսզի կամովին օգնած ըլլայ պետութեան: Այն ատեն, լրտեսն ու մատնիչը անպատիւ մէկը պիտի չնկատուին: Ընդհակառակը, պատուաբեր գործ մը պիտի ըլլայ անոնց ըրածը: Բայց անհիմն մեղադրանքները խստիւ պիտի պատժուին, որպէսզի իրաւունքի գեղծում չգործուի այս կէտին մէջ:

Մեր գործակալները պիտի առնենք հաւասարապէս ընկերութեան բարձր դասերէն, ինչպէս նաեւ ստորին խաւերէն, զուարճութեանց անձնատուր շրջանակներէն, հրատարակիչներէն, տպարանատէրերէն, գրավաճառներէն, պաշտօնէաներէն, գործաւորներէն, կառապաններէն, սպասաւորներէն, ելն.:

Իրաւունքներէ զրկուած, ինքնագլուխ գործելու չլիազօրուած եւ հետեւաբար անզօր այս ոստիկանութիւնը միայն պիտի ամբաստանէ եւ վկայէ: Անոնց վկայութեանց ճշդումն ու մեղադրեալներու ձեռքակալութիւնը ոստիկանական խնդիրներու ստուգիչ պատասխանատու

յանձնաժողովէն կախում պիտի ունենան: Բուն ձերբակալութիւնները պետական ոստիկանութեան եւ ոստիկան զօրքերու կազմակերպութեան կողմէ պիտի կատարուին: Քաղաքական խնդրոյ մը վերաբերեալ բան մը լսողն ու տեսնողը բայց չտեղեկացնողը, մասնակցութեան եւ գիտցածը ծածկողի յանցանքով հաւասարապէս մեղսակից պիտի նրկատուի այնպէս, ինչպէս եթէ ինք գործած ըլլար այդ գոյգ մը ոճիրները:

Ինչպէս այսօր մեր եղբայրները պարտաւոր են իրենց սեփական պատասխանատուութեան տակ իրենց համայնքներուն լուր տալ ըմբոստներու եւ կամ այդ համայնքներու դէմ բան մը ընողներուն մասին, այնպէս ալ, մեր տիեզերական պետութեան մէջ, մեր բոլոր հպատակները պարտաւոր պիտի ըլլան ծառայել պետութեան՝ ամէն առիթով:

Նմանօրինակ կազմակերպութիւն մը պիտի անհետացնէ իշխանութեան գեղծումն ու ապականութիւնը եւ այն բոլոր բաները, զորս մեր խորհուրդներն ու գերմարդոց մասին մեր տեսութիւնները մտցուցած են քրիստոնեաներու սովորութեանց մէջ: Միւս կողմէն, սակայն, ինչպէ՞ս պիտի յաջողինք բազմացնել անկարգութիւնները իրենց վարչութեան մէջ: Ուրիշ ի՞նչ միջոցներ պիտի կիրարկենք: Այդ միջոցներու կարեւորագոյններէն մէկն են այն պաշտօնեաները, որոնց յանձնուած է կարգ-կանոնի պահպանումն ու վերահաստատումը: Ասոնց կարելիութիւն պիտի ընծայենք զարգացնելու եւ երեւան բերելու իրենց գէշ սովորութիւններն ու քմայքները, ինչպէս նաեւ չարաչար գործածելու իրենց ոյժը:

ԳԼՈՒԽ ԺԸ.

Ամփոփում – *Ապահովութեան միջոցներ: Դաւադիրներու հսկողութիւնը: Տեսանելի պահակազօրքը կործանարար է իշխանութեան համար: Հրէից թագաւորին պահակազօրքը: Բշխանութեան խորհրդաւոր հեղինակութիւնը: Նուագագոյն կասկածի վրայ ձերբակալութիւն:*

Երբ պետք զգանք զօրացնելու ոստիկանական ապահովութեան միջոցները (բան մը, որ շուտով կը մաշեցնէ իշխանութեան հեղինակութիւնը), պիտի դրդենք խռովութիւն կեղծողներն ու կազմակերպենք դժգոհութեանց արտայայտութիւններ հնարամիտ հռետորներու

կողմէ: Միեւնոյն զգացումը սնուցանող անձերը անոնց պիտի միանան: Ասիկա արդարացում մը պիտի ըլլայ մեզի համար, որպէսզի խուզարկութիւններ, պրպտումներ եւ հսկողութիւններ հրամայենք՝ քրիստոնէայ ոստիկանութեանց մէջ մեր ունեցած գործակալները այս նպատակին համար գործածելով:

Տրուած ըլլալով, որ դաւադիրներն շատերը կը գործեն ի սեր արհեստին եւ շատախօսութեան, որեւէ ձեռով գործելէ առաջ պիտի չխանգարենք զանոնք: Պիտի բաւականանանք հսկող այքեր մտցնելով իրենց շրջանակին մէջ: Պէտք չէ մոռնանք, որ իշխանութեան հեղինակութիւնը կը նուազի, երբ յաճախակի դաւադրութիւններ երեւան կը հանուին անոր դէմ: Ասիկա կը նշանակէ անոր անկարողութեան խոստովանութիւնը, կամ, աւելի վատ բան մը՝ անոր գոյութեան վնասակարութիւնը: Գիտեք, թէ քրիստոնէայ թագաւորներու հեղինակութիւնը քայքայած ենք մեր գործակալներուն՝ մեր հօտի կոյր ոչխարներուն կազմակերպած յաճախակի ոճրափորձերով: Դիւրին է ոճիրի մղել մէկը զանազան ազատական գաղափարներուն շնչումով. կը բաւէ, որ քաղաքական գունաւորում մը գոյութիւն ունենայ: ***Պիտի ստիպենք կառավարութիւնները ճանչնալ իրենց անկարողութիւնը՝ իրենց իսկ ձեռք առնելիք ապահովութեան միջոցներով եւ այսպիսով, պիտի փճացնենք իշխանութեան հեղինակութիւնը:***

Մեր կառավարութիւնը պիտի պահպանուի գրեթէ անտեսանելի պահակագօրքի մը կողմէ, որովհետեւ ոչ իսկ մեր մտքէն կրնանք անցընել, թէ կրնայ գոյութիւն ունենալ ոյժ մը, որուն դէմ չկարենայ պայքարիլ եւ ատոր համար ալ ստիպուի թաքնուիլ:

Եթէ ընդունինք այսպիսի մտածում մը,- ինչպէս կ'ընէին եւ կ'ընեն քրիստոնէաները,- մօտիկ ապագայի մէջ պիտի ստորագրէինք եթէ ոչ նոյն ինքն մեր թագաւորին, գէթ անոր արքայատոհմին մահավճիռը:

Երեւոյթները խստիւ պահելով, մեր թագաւորը իր իշխանութիւնը ի գործ պիտի դնէ ոչ թէ իր անձնական շահերուն, այլ՝ իր ժողովուրդի բարիքին համար միայն: Ահա՛ թէ ինչո՞ւ այս զարդարանքը պահելով, անոր իշխանութիւնը պիտի յարգուի եւ պահպանուի իր իսկ հպատակներուն կողմէ, որոնք պիտի պաշտեն զինքը, խորհելով որ իւրաքանչիւր քաղաքացիի երջանկութիւնը կախում պիտի ունենայ թագաւորէն, տրուած ըլլալով, որ անկէ կախում պիտի ունենայ ընկերային տնտեսութեան կարգուսարքը:

Թագաւորին տեսանելի հսկողութիւնը՝ կառավարական կազմակերպութեան անկարողութիւնը ընդունելուն կը հաւասարի:

Երբ թագաւորը ժողովուրդին մէջ պիտի գտնուի, պիտի շրջապատուի այրերու եւ կիներու բազմութիւնով, որոնք հետաքրքիրներ պիտի կարծուին եւ իբր թէ ըստ դիպուածի գրաւած պիտի ըլլան անոր շուրջի առաջին շարքերը, բռնելով միանգամայն ուրիշներու շարքերը՝ հարկ եղած պարագային կարգ-կանոնը պահպանելու համար: Ասիկա կարգ-կանոնի պահպանման օրինակ մըն է: Եթէ ժողովուրդին մէջ գտնուի մէկը, որ աղաչելու համար կը ջանայ գիծերու մէջէն անցք մը բանալով աղերսագիր մը մատուցել թագաւորին, առաջին շարքերը պարտաւոր են ընդունիլ այս աղերսագիրը եւ աղերսարկուի աչքին առջեւ յանձնել թագաւորին, որպէսզի ամէնքը հասկնան, թէ ներկայացուած ամէն բան կը հասնի իր հասցէին եւ թէ հակակշիռ մը կայ նոյնիսկ թագաւորին համար: Իշխանութեան հմայքը կը պահանջէ, որ ժողովուրդը կարենայ ըսել՝ "Եթէ թագաւորը գիտնար" կամ "Թագաւորը պիտի իմանայ":

Պաշտօնական պահակազօրքի կազմութեամբ կ'անհետանայ իշխանութեան խորհրդաւոր հեղինակութիւնը: Բաւարար քաջութեամբ զինուած ռեւէ մէկը ինքզինքը իշխանութեան տեր կը դառնայ: Խռովարարը գիտէ անոր ոյժը եւ առիթը կը փնտռէ այսպիսի իշխանութեան մը դէմ իր ոճրափորձը նիւթելու համար: Մենք քրիստոնէաներուն ուրիշ բան կը սորվեցնենք. կը տեսնենք սակայն, թէ ո՛ր հասցուցած են զանոնք ապահովութեան տեսանելի միջոցները:

Ոճրագործները պիտի ձերբակալենք առաւել կամ նուազ հիմնաւոր ամենափոքր կասկածի մը վրայ իսկ: Խաբուելու վախը չի՛ կրնար արդարացում մը ըլլալ փախելու միջոցներ ընծայելու համար այն անձերուն, որոնք կասկածելի են քրեական կամ քաղաքական ոճիրի մը համար եւ որոնց հանդէպ իրապէս անողոք պիտի ըլլանք: Եթէ, վերջ ի վերջոյ, իրերու նշանակութիւնը անտեսելով կրնանք հաւանիլ քրեական ոճիրներու պատճառներուն քննութեան, կարելի չէ սակայն, որ նմանօրինակ մեղմացուցիչ պարագայ մը գոյութիւն ունենայ այն անձերու համար, որոնք կը զբաղին այնպիսի խնդիրներով, որոնցմէ, կառավարութենէն զատ, ուրիշ ո՛չ ոք որեւէ բան հասկնալու ի վիճակի է: Ու տակաւին, բոլոր կառավարութիւնները ճշմարիտ քաղաքականութիւնն ըմբռնելու ի վիճակի չեն:

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Ամփոփում – *Զեկուցագրեր եւ օրինագծեր ներկայացնելու իրաւունքը: Խոռվարարները: Դատարաններու կողմէ դատուող քաղաքական ոճիրները: Ծանուցումը (տեղւամը) քաղաքական ոճիրներու մէջ:*

Եթէ չենք ընդունիր, որ ամէն ոք ուղղակի զբաղի քաղաքականութեամբ, առիթ պիտի ստեղծենք, սակայն, որ կառավարութեան ուղղուած ամէն զեկուցագիր եւ խնդրագիր ժողովուրդին կացութիւնը բարելաւ: Ասիկա թոյլ պիտի տայ մեզի նշմարել սխալները կամ երեւակայութիւնը մեր հպատակներուն, որոնց պիտի պատասխանենք խնդրոյ առարկայ ծրագիրներու գործադրութեամբ կամ արդարացուած մերժումով, որ անոնց հեղինակներուն տգիտութիւնը պիտի հաստատէ:

Ըմբոստութիւնները կարելի է բնորոշել միայն շնիկի մը հաշտոնով՝ փիղին դէմ: Ոչ թէ ոստիկանական, այլ ընկերային կազմակերպութեամբ լաւ կազմակերպուած կառավարութեան մը համար այս պատկերը տեղին է: Փոքրիկ շունը կը հաչէ փիղին դէմ, որովհետեւ իր իսկ դիրքն ու արժէքը կ'անգիտանայ: Արժէքաւոր օրինակով մը կը բաւէ հաստատել կարեւորութիւնը մեկուն կամ միւսին, որպէսզի շնիկները հաչելէ դադրին եւ վարժուին իրենց պոչերը շարժել փիղը տեսնելուն պէս:

Քաղաքական ոճիրներու վրայէն քաջութեան դրոշմը ջնջելու համար, այդ կարգի ոճրագործները ամբաստանեալի միեւնոյն աթոռին վրայ պիտի նստեցնենք գողերու, մարդասպաններու եւ ամէն տեսակ ստորին ու ողորմելի ոճրագործներու կողքին: Այն ատեն հանրային կարծիքը իր մտքին մէջ պիտի շփոթէ ոճրագործներու այս դասակարգը միւսներու ամօթալի դասակարգին հետ եւ միեւնոյն արհամարհանքը ցոյց պիտի տայ անոնց նկատմամբ:

Կ'ուզենք (եւ կը յուսամ, թէ յաջողած ենք) արգիլել, որ քրիստոնէաներն ալ միեւնոյն ձեւով չպայքարին ըմբոստութեանց դէմ:

Այս նպատակով, մամուլի եւ այլ հրատարակութեանց միջոցով, ինչպէս նաեւ պատմութեան գեղեցիկ դաշոյնով ըրած ենք ըմբոստներու իբրեւ թէ հանրային բարիքին համար ենթարկուած

նահատակութեան ռեքլամը: Եւ այս ռեքլամը բազմացուցած է ազատականներու շարքերը եւ հազարաւոր քրիստոնէաներ նետած է մեր հօտերուն մէջ:

ԳԼՈՒԽ Ի.

Ամփոփում – *Տնտեսական ծրագիրը: Յառաջատուական դրութեամբ սահմանում: Աւելցող գանձումներ դրոշմաթուղթերէն: Խնայողական դրամատուներ եւ ոսկիի կայունութիւն: Հակակշռող խորհուրդ: Ներկայացուցչութեան ջնջում: Դրամազուլուխներու կայունութիւն: Աշխատանքի արժէքին գործառութիւնները: Ելեւմտացոյցը: Գործնական փոխառութիւնները: Արժեթուղթերու շարքեր՝ 100-ին 1 տոկոսով: Ճարտարարուեստական արժեթուղթերը: Քրիստոնէաներու կառավարիչները: Նպաստաւորեալները: Մասոնականութեան գործակալները:*

Այսօր պիտի խօսիմ մեր տնտեսական ծրագրին մասին, զոր իմ տեղեկագրին վերջաւորութեան ձգեցի եւ որ ընդհանուր ծրագրին ամենէն դժուար, ամենէն կարեւոր եւ ամենէն վճռական կէտն է: Սկսելով անոր քննութեան, պիտի յիշեցնեմ ձեզի ինչ որ այլաբանական դարձուածքով մը ըսած եմ արդէն ասկէ առաջ, որ մեր արարքներուն ընդհանուր գումարը դրամական խնդիր է:

Երբ պիտի հաստատուի մեր թագաւորութիւնը, մեր բացարձակապետական կառավարութիւնը, իրեն վերապահուած պատճառներով, պիտի խուսափի ժողովրդական գանգուածները շատ տուրքերով ծանրացնելէ եւ պիտի չմոռնայ իր դերը իբրեւ հայր եւ պաշտպան: Բայց որովհետեւ կառավարական կազմակերպութիւնը սուղ կ'արժէ, հակառակ ամէն բանի, պէտք է միջոցները գտնել: Այս է պատճառը, որ տնտեսական հաւասարակշռութիւնը խնամքով պիտի նախապատրաստենք:

Մեր պետութեան մէջ թագաւորը օրինաւոր սեփականատէր պիտի ըլլայ, այսինքն պետութեան մէջ գտնուող ամէն բանի իրաւական ներկայացուցիչը, բան մը, որ դիրքին է իրականացնել: Հետեւաբար, անիկա կրնայ օրինական գրաւման ենթարկել պետութեան մէջ դրամի շրջաբերութեան համար անհրաժեշտ նկատուած բոլոր գումարները: Ասկէ կը տեսնուի, թէ պէտք է կիրարկել սեփականատիրու-

թեան վրայ տուրքերու յառաջատուական դրութիւնը: Այսպիսով, տուրքերը պիտի գանձուին առանց ճնշումի եւ աղէտներու՝ սեփականութեան հարիւրին այսքան համեմատութեամբ: Հարուստները պէտք է ըմբռնեն, որ պէտք է իրենք աւելցածէն գումար մը դնեն պետութեան տրամադրութեան տակ, քանի որ ատիկա մնացածին ապահովութիւնը եւ պարկեշտ շահի իրաւունքը կ'երաշխաւորէ: Կ'ըսեմ պարկեշտ շահ, որովհետեւ հարստութեան վրայ ի գործ դրուելիք հակակշիռը օրինական ամէն աւագակութիւն պիտի արգիլէ:

Այս բարեկարգութիւնը պէտք է վերէն գայ, որովհետեւ հասած է անոր ժամանակը եւ ատիկա անհրաժեշտ է իբրեւ խաղաղութեան գրաւական: Աղքատներու վրայ դրուած տուրքերը յեղափոխութեան սերմեր են եւ կործանարար են պետութեան համար, որ մեծ շահեր կը կորսնցնէ փոքր օգուտներ հետապնդելով: Ասկէ անկախաբար, դրամատէրերու համար սահմանուած տուրքերը պիտի պակսեցնեն հարստութեան յաւելումը անհատներու մօտ, որոնց քով կ'եղբոնացուցած ենք զայն առ այժմ, իբրեւ փոխակշիռ ծանրութիւն օգտագործելու համար քրիստոնէաներու կառավարական ոյժին, այսինքն՝ անոնց տնտեսական կարիքներուն դէմ:

Տուրքերու յառաջատուական դրութիւն մը շատ աւելի եկամուտ պիտի ապահովէ, քան այսօրուան համեմատականը, որ օգտակար է մեզի՝ քրիստոնէաներու միջեւ խռովութիւններ եւ դժգոհութիւններ հրահրելու համար միայն:

Ոյժը, որուն վրայ կը յենի մեր թագաւորը, պիտի կայանայ խաղաղութեան հաւասարակշռութեան եւ երաշխաւորութեան մէջ: Անհրաժեշտ է, որ դրամատէրերը իրենց եկամուտներուն փոքր մէկ մասը զոհեն, որպէսզի կառավարական մեքենային գործունէութիւնը ապահովի: Պետութեան կարիքները պէտք է վճարեն անոնք, որոնց հարստութիւնը կը թոյլատրէ այդ ընել առանց նեղութեան:

Այս միջոցը պիտի անհետացնէ աղքատին ատելութիւնը հարուստին դէմ, որուն անձին մէջ անիկա պիտի տեսնէ պետութեան օգտակար տնտեսական ոյժ մը, ինչպէս նաեւ խաղաղութեան ու բարօրութեան պահպանումը, որովհետեւ պիտի ըմբռնէ, որ այս բարիքները ձեռք ձգելու ծառայող միջոցներուն հայթայթիչը հարուստն է: Եւ որպէսզի նոր վճարումներու համար շատ չընկճուի զարգացած դասակարգը, անոր պիտի ներկայացուի նախասահմանման հաշիւը այն

գումարներուն, որոնք պիտի տրամադրուին արքունիքի եւ կառավարական հիմնարկութեանց կարիքներուն համար:

Թագաւորը անձնական հարստութիւն պիտի չունենայ, քանի որ պետութեան մէջ գտնուած ամէն բան անոր կը պատկանի, որովհետեւ այլապէս հակառակողներ պիտի ըլլային այս տեսակէտով: Անհատական յառաջդիմութիւնները պիտի ոչնչացնէին ամէնուն հարստութեանց սեփականատիրութեան իրաւունքը: Թագաւորին ազգականները,- որոնք պետութեան ծախքով պիտի պահուին, բացառութեամբ գահաժառանգին,- պարտաւոր պիտի ըլլան պետական ծառայութեան մէջ մտնել, որպէսզի աշխատելով, սեփականատիրութեան իրաւունք ստանան: Արքայական ընտանիքին պատկանած ըլլալու առանձնաշնորհը պէտք չէ պատրուակ օգտագործուի պետական գանձարանը աւարի տալու համար:

Սեփականութեան մը գնման կամ ժառանգութեան մը տիրացման առթիւ դրոշմաթուղթի յառաջատուական իրաւունքը պիտի գանձուի: Դրամով կամ ուրիշ ձեւով եւ հարկադրօրէն անուանական այս դրոշմաթուղթի տուրքէն խուսափելու նպատակով կատարուած սեփականութեան փոխանցումէ մը պիտի գանձուի համապատասխան տուրքը, որ պիտի դրուի նախկին սեփականատիրոջ վրայ՝ փոխանցման օրէն սկսած մինչեւ խարէութեան երեւան գալուն օրը: Փոխանցման պաշտօնաթուղթերը ամէն շաբաթ պիտի ներկայացուին շրջանակի գանձատան՝ հին եւ նոր սեփականատիրոջ ընտանիքի, անունի եւ մականունի մատնանշումներով: Այս արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է միայն առուծախի սովորական ծախքերէն աւելի եղող գումարներու համար, մինչ սովորականներէն դրոշմաթուղթի շատ չնչին իրաւունք մը պիտի գանձուի:

Հաշուեցէ՛ք, թէ այս տուրքերը որքան աւելի պիտի ըլլան քրիստոնեայ պետութեանց եկամուտներէն: Պետութեան գանձարանը պէտք է ունենայ պահեստի դրամագլուխ մը, իսկ մնացեալ ամբողջ դրամը շրջաբերութեան հանուելու է: Այս պահեստի դրամագլուխով հանրօգուտ շինութիւններ պիտի կատարուին: Պետական հասոյթներով այս շինութեանց կատարման սկսիլը անձուէր վերաբերում մը պիտի պարտադրէ բանուորական դասակարգին՝ պետութեան շահերուն եւ թագաւորին հանդէպ:

Որոշուած եւ առատօրէն հաշուուած գումարներէ զատ ուրիշ ո՛չ մէկ գումար, ո՛չ իսկ մէկ դրամանիշ աւելի թոյլատրելի է պահել պետական գանձարանին մէջ, որովհետեւ դրամը հնարուած է շրջաբերութեան մէջ պահուելու համար, եւ անոր որեւէ կայունութիւնը աղիտայի ազդեցութիւն կ'ունենայ գործունէութեան վրայ պետական մեքենային, որուն անիւները իւղոտելու սահմանուած է ան: Իւղի պակասը կրնայ մեքենային կանոնաւոր գործունէութիւնը կեցրնել:

Դրամներու մէկ մասին արժեթուղթերով փոխարինումը ճիշդ այսպիսի կայունութիւն մը յառաջ բերաւ: Այս բանին հետեւանքները արդէն բաւական զգալի եղած են:

Միւս կողմէն, հակակշռող խորհուրդ մը պիտի ունենանք, եւ թագաւորը, անոր միջոցով, ամէն վայրկեան պիտի տեղեկանայ պետութեան ելեւմուտքի հաշիւներուն, բացի ընթացիկ եւ նախորդ ամիսներու հաշիւներէն, որոնք յանձնուած պիտի չըլլան տակաւին:

Միակ անձը, որ պետական սնտուկը աւարի տալուն մէջ շահ մը պիտի չունենայ, անոր սեփականատէրն է, այսինքն՝ թագաւորը: Մնաց որ հակակշիռը անկարելի պիտի դարձնէ կորուստն ու մսխումը:

Ունկնդրութիւնները, որոնք թագաւորին թանկագին ժամանակը պիտի սպառեն եւ ընդունելութիւնները, որոնք պարտադրուած են յանուն սովորութեան, պիտի ջնջուին, որպէսզի արքան հակակշռելու եւ մտածելու ժամանակ ունենայ: Անոր ոյժը այլեւս պիտի չգտնուի տրամադրութեանը տակ զանազան պաշտպանեալներու, որոնք գահերը կը շրջապատեն՝ անոնց փայլ ու շքեղանք տալու համար, խորհելով սակայն ոչ թէ պետութեան, այլ միայն իրենց շահերուն մասին:

Ոսկին շրջաբերութենէ քաշելու միակ նպատակով՝ քրիստոնեաներու մօտ տնտեսական տագնապներ յառաջ բերինք: Հսկայական դրամագլուխներ կայուն վիճակի մատնուեցան, քաշուեցան նաեւ դրամները պետութիւններուն, որոնք պարտաւորուած էին այդ դրամագլուխներուն դիմել՝ դրամ գտնելու համար: Այս փոխառութիւնները, տոկոսներու վճարման հետեւանքով, պետութեանց ելեւմտական կացութիւնը կը ծանրացնեն: Անոնք դրամին գերին դարձան: Ճարտարարուեստին կեդրոնացումը դրամատէրերու մօտ, որոնք կործանեցին մանր ճարտարարուեստը, ժողովուրդին եւ, միաժամանակ, պետութեան բոլոր ոյժերը ծծեց:

Դրամի այսօրուան շրջաբերութիւնը չի համապատասխաներ ընդհանրապէս անձ-գլուխ ծախսուած գումարին, հետեւաբար, բան-տրներու բոլոր կարիքներուն չի կրնար բաւել: Դրամի շրջաբերութիւնը պէտք է ըլլայ բնակչութեան յաւելման համեմատութեամբ, հաշուի առնելով նաեւ փոքր տղաքը, որոնք, իրենց ծնած վայրկեանէն իսկ կ'արժեն եւ կը սպառեն:

Դրամներ կտրելու եղանակին վերաքննութիւնը կենսական խնդիր մըն է ամբողջ աշխարհի համար: Գիտե՞ք, որ ոսկիի փոխանակութիւնը աղիտալի հանդիսացաւ զայն որդեգրած պետութեանց համար, որովհետեւ չէր կրնար բաւել դրամի սպառման, մանաւանդ որ կարելի եղածին չափ մեծ քանակութեամբ ոսկի շրջաբերութենէ քաշած ենք:

Պարտաւոր ենք շրջաբերութեան հանել թուղթէ կամ տախտակէ շինուած դրամանիշներ, որոնք հիմնուած ըլլան աշխատանքի վրայ: Այս դրամէն շրջաբերութեան պիտի հանենք սովորական կարիքներու քանակութեամբ, աւելցնելով զանոնք ամէն անգամ՝ ծնունդներու համաձայն եւ պակսեցնելով՝ մեռնողներու համեմատութեամբ:

Իւրաքանչիւր շրջանակ իր հաշիւները պիտի պահէ: Պետական կարիքներու համար դրամական յատկացումներու մէջ յապաղումներ յառաջ չգալու նպատակով, գումարներն ու անոնց յատկացման ժամանակը կառավարական հրամանագրով պիտի ճշդուին: Այսպիսով, պիտի ջնջուի հոգատարութիւնը ելեւմտական նախարարութեան, որ այլեւս պիտի չկրնայ գաւառ մը նպաստաւորել ի վնաս ուրիշ գաւառի մը:

Մեր ծրագրած այս բարեկարգութիւնները պիտի ներկայացը-նենք այնպիսի ձեւով մը, որ ո՛չ ոք վախցնենք: Բարեկարգութեանց ան-հրաժեշտութիւնը պիտի ապացուցենք այն անկարգութիւններով, որոնց մատնուած է քրիստոնեաներու ելեւմտական կացութիւնը: Առաջին անկարգութիւնը, պիտի ըսենք, կը սկսի պարզ պատրաստու-թեամբը ելեւմտացոյցին, որ տարուէ տարի կ'աւելնայ ահա՛ թէ ինչպէ՛ս. ելեւմտացոյցը կ'ուշացուի մինչեւ տարւոյն կէտը, այնուհետեւ կը պատրաստուի այսպէս կոչուած զարմանական ելեւմտացոյց մը, որ կը սպառի երեք ամիսէն: Այնուհետեւ կը պահանջուի յաւելուածական մը, եւ այս բոլորը, ի վերջոյ, հաշուեյարդարային ելեւմտացոյցի մը կը յանգին:

Եւ որովհետեւ յաջորդ տարուան ելեւմտացոյցը կը պատրաստուի ընդհանուր ելեւմտացոյցի ամբողջութեան հիման վրայ, տարեկան սովորական տարբերութիւնն է հարիւրին 50, իսկ տարեկան ելեւմտացոյցը կ'եռապատկուի իւրաքանչիւր տասնամեակին անգամ մը: Պետութեանց անհոգութեան պատճառով որդեգրուած այս մեթոտներուն հետեւանքով, անոնց սնտուկները դատարկ են: Ասոնց յաջորդած փոխառութիւնները կու տուած են մնացածն ալ, եւ պետութիւնները սնանկութեան դուռը հասցուցած են:

Իւրաքանչիւր փոխառութիւն պետութեան տկարութիւնը ցոյց կու տայ: Փոխառութիւնները, դամոկլեան սուրի պէս կը կախուին գրլուխներուն վրայ կառավարութեանց, որոնք, փոխանակ իրենց պետք եղածը ժամանակաւոր տուրքերով ստանալու իրենց հպատակներէն, ձեռք երկնցնելով կու գան ողորմութիւն ուզելու մեր սեղանաւորներէն: Փոխառութիւնները տգրուկներ են, գորս ո՛չ մէկ պարագայի տակ կարելի է անջատել պետութեան մարմնէն, եթէ երբեք իրենք ինքնաբերաբար չանջատուին եւ կամ, եթէ պետութիւնը կտրուկ կերպով չմերժէ զանոնք: Քրիստոնեայ պետութիւնները, սակայն, ո՛չ միայն չեն հեռացրներ զանոնք, այլ կը շարունակեն նորեր փակցնել իրենց վրայ, որպէսզի անդառնալի կերպով կործանին այս կամաւոր արիւնառութեան պատճառով:

Իրապէս, ի՞նչ կը ներկայացնէ փոխառութիւնը եւ, մանաւանդ, արտաքինը: Փոխառութիւնը հրատարակութիւնն է պետական մուրհակներու, որոնք, փոխ առնուած գումարին համեմատութեամբ որոշ տոկոսի մը պարտադրանքին ենթակայ են: Եթէ փոխառութիւնը կնքուած է հարիւրին 5 տոկոսով, պետութիւնը, առանց որեւէ օգուտի, քսան տարուան մէջ կը վճարէ փոխառութեան գումարին հաւասար տոկոս, քառասուն տարուան մէջ՝ եռապատիկը եւ այսպէս՝ բուն պարտքը միշտ անվճար կը մնայ:

Ասիկա ցոյց կու տայ, որ անհատական տուրքերու զանձման պատրուակին տակ, պետութիւնը աղքատ հարկատուին վերջին լուման ալ կը խլէ՝ վճարելու համար հարուստ օտարներուն, որոնցմէ փոխ դրամ վերցուցած է, փոխանակ իր հարստութիւնը ժողովելու իր սեփական կարիքներուն համար, առանց որեւէ տոկոս վճարելու:

Այնքան ատեն որ փոխառութիւնները ներքին բնոյթ ունեն, քրիստոնեաները դրամը աղքատներու գրպանէն հարուստներուն գրպանը փոխադրելէն ուրիշ բան մը չեն ըներ: Երբ սակայն կաշառե-

ցինք մարդիկ, որոնք պետք էին փոխառությունները արտաքին գետնի վրայ փոխադրելու համար, պետութեանց ամբողջ հարստությունները մեր սնտուկներուն մէջ հոսեցան եւ բոլոր քրիստոնեաները սկսան մեզ ճորտութեան տուրքը վճարել: Երբ պետական խնդիրներու մէջ քրիստոնեայ թագաւորներու թեթեամտութիւնը կամ նախարարներու ապականութիւնն ու ուրիշ վարիչներու տնտեսական տգիտութիւնը իրենց երկիրները բեռնաւորած են պարտքերով, զորս չեն կրցած մեզի վճարել, պետք է գիտնաք, որ ասիկա, դրամի եւ ճիգի տեսակետով, սուղի նստած է մեզի:

Դրամին կայունութիւնը պիտի չընդլատրենք. ասոր համար պ գոյութիւն պիտի չունենան պետական պարտաւորութիւններ,- բացի հարիւրին 1-ով ստանձնուած շարք մը պարտաւորութիւններէ,- որպէսզի տոկոսներու վճարումը պետութեան ոյժը չտրամադրէ տգրուկներու արհնաձծման: Արժեթուղթեր հրատարակելու իրաւունքը բացառապէս պիտի վերապահուի ճարտարարուեստական ընկերութեանց, որոնք բնաւ չեն դժուարանար տոկոսներ վճարել, քանի որ շահեր կ'ապահովեն, մինչդեռ պետութիւնը ո՛չ մէկ շահ կ'ապահովէ իր փոխ առած դրամէն, որովհետեւ ան փոխառութիւնը կը կնքէ ծախսելու եւ ոչ թէ գործերու ձեռնարկելու համար:

Ճարտարարուեստական արժեթուղթերը պիտի գնուին պետութեան կողմէ, որ, ճորտատէր հարկահաւաքէն,- ինչպէս է այսօր,- շահադէտ փոխատուի պիտի վերածուի: Նմանօրինակ միջոց մը պիտի ջնջէ դրամի կայունութիւնը, մակաբուծութիւնը եւ մամուլը, որոնք օգտակար էին մեզի համար այնքան ատեն որ անկախ էին քրիստոնեաները, բայց անցանկալի են մեր վարչակարգին տակ:

Որքա՞ն բացայայտ է դատողութեան պակասը քրիստոնեաներու բոլորովին անասնական ուղեղներուն մէջ: Տոկոսով դրամ փոխ կ'առնեն մեզմէ, առանց խորհելու, որ պետք պիտի ըլլայ իրենց պետական սնտուկներէն վերցնել տոկոսներով ալ ծանրաբեռնուած այս դրամը՝ մեզի վճարելու համար: Իրենց պետք եղած դրամը իրենց հարկատուներէն ստանալէն աւելի պարզ բան մը կա՞ր:

Ասիկա ցոյց կու տայ մեր մտքի ընդհանուր գերակշռութիւնը, այսինքն յաջողած ենք փոխառութեան հարցը անոնց ներկայացնել այնպիսի ձեւով մը, որ ատոր մէջ իրենց համար շահ իսկ տեսնեն:

Հաշիւները, զորս քրիստոնեայ պետութեանց կողմէ մեզի տրամադրուած դարաւոր փորձառութեան լոյսին տակ պիտի ներկայացը-

ներք երբ ժամանակը գայ, աչքի պիտի զարնեն իրենց յստակութեամբ եւ ճշդութեամբ, եւ ամենուն բացայայտօրէն պիտի ապացուցեն մեր կիրարկած նորութեանց օգտակարութիւնը: Վերջ պիտի տրուի զեղծումներուն, որոնց շնորհիւ քրիստոնէաները պահեցինք մեր տրամադրութեան տակ եւ գորս, սակայն, կարելի չէ թոյլատրել մեր պետութեան մէջ:

Մեր հաշիւներու դրութիւնը այնքան լաւ պիտի դասաւորենք, որ ո՛չ թագաւորը, ո՛չ ալ ամենափոքր պաշտօնեան կարենան ամենափոքր գումարն իսկ շեղեցնել իր նպատակէն, առանց այսպիսի բան մը յայտնի ըլլալու, եւ, եւս առաւել, զայն մեր գործունէութեան ծրագրով միանգամ ընդմիջտ որոշուած նպատակէն զատ ուրիշ նպատակի մը տրամադրելու:

Կառավարելը անկարելի է առանց ճշդուած ծրագիրներու: Կէս ճամբան դասալիք կը դառնան նոյն իսկ այն հերոսները, որոնք, առանց որոշ վերապահումներու այս կամ այն ուղղութեան կը հետեւին: Մեր կառավարութեան յենարաններն էին միայն քրիստոնէայ ղեկավարները, որոնց ատենօք կը թելադրէինք հանգստանալ պետական հոգերէն՝ պաշտօնական ընդունելութիւններ, արարողութիւններ եւ զըւարձութիւններ կազմակերպելով: Պաշտպանեալներու զեկուցագրերը, գորս անոնց համար կը խմբագրէին մեր գործակալները՝ փոխարինելով զանոնք զանազան խնդիրներու մէջ, ամէն անգամ կը գոհացընէին շատ քիչ պայծառատես մտքերը այն խոստումներով, թէ ապագան խնայողութիւն եւ բարելաւում պիտի բերէ: Խնայողութիւն՝ ինչէ՞ն: Նոր փոխառութիւններէ՞ն, կարելի էր հարցնել: Չէին հարցներ սակայն անոնք, որ կը կարդային մեր հաշուետուութիւններն ու ծրագիրները: Գիտէք, թէ այս անփութութիւնը ո՛ր առաջնորդեց քրիստոնէայ վարիչները եւ ի՛նչ տնտեսական անկանոնութեանց մատնուեցան անոնք, հակառակ իրենց ժողովուրդներու հրաշալի աշխուժութեան:

ԳԼՈՒԽ ԻԱ.

Ամփոփում – *Ներքին փոխառութիւնները: Ելեւմտացոյցներու բացը եւ տուրքերը: Երերուն պարտքերը, խնայողական սնտուկները եւ եկամուտներ: Սակարանի ջնջում: Ճարտարարուեստական արժեթուղթերէն տուրքերու զանձում:*

Նախորդ հաւաքոյթին մեջ ըսածներուս վրայ պիտի աւելցնեմ մանրամասն բացատրութիւն մը ներքին փոխառութեանց մասին: Արտաքիններու մասին բան մը պիտի չըսեմ այլեւս, որովհետեւ մինչ այդ մեր գանձարկղները քրիստոնեաներու դրամներով պիտի լեցուին, մինչդեռ մեր պետութեան համար օտար, արտաքին փոխառութեան հարց գոյութիւն պիտի չունենայ: Օգտուեցանք վարիչներու ապակա-նութենէն եւ թագաւորներու անհոգութենէն՝ ստանալու համար կրկնապատիկ, եռապատիկ եւ երբեմն աւելի մեծ գումարներ՝ ի փոխարէն քրիստոնեայ կառավարութեանց մեր փոխ տուած դրամներուն, որոնք բնաւ պէտք չէին մեր պետութեան: Ո՞վ պիտի կրնար նոյն բանը ընել նաեւ մեզի դէմ: Այս պատճառով, մանրամասն գեկուցումս պիտի ընեմ միայն ներքին փոխառութեանց մասին:

Երբ ներքին փոխառութիւն մը ուզեն կնքել, պետութիւնները արձանագրութիւն կը բանան իրենց պարտաթուղթերը ծախելու հա-մար: Ասիկա ամէնուն մատչելի դառնալու համար, մէկէն մինչեւ հազար միաւոր արժէքով պարտաթուղթեր կը հրատարակեն:

Ասոր համար շահ մը կ'ընծայեն առաջին արձանագրուողնե-րուն: Յաջորդ օրը տեղի կ'ունենայ արուեստական բարձրացում մը, ո-րովհետեւ իբր թէ ամէն մարդ այդ պարտաթուղթերուն վրայ կը նետուի: Քանի մը օր վերջը պետութեան գանձարանները լեցուած են եւ չեն գիտեր թէ դրամը ո՛ր տեղաւորեն: Արձանագրութիւնը փոխառութեան գումարը յաճախ կը գերազանցէ: Այսպէս է վստահութիւնը, գոր ժողովուրդը ունի կառավարական գործառնութեանց հանդէպ:

Երբ սակայն զաւեշտը խաղցուի, կը գտնուին գոյացած բացի մը, նոյնիսկ շատ մեծ բացի մը առջեւ: Եւ որպէսզի տոկոսները վճար-ւին, պէտք է դիմել նոր փոխառութեանց, որոնք սակայն ոչ թէ կը ծծեն, այլ միայն կ'աւելցնեն առաջին պարտքերը: Եւ երբ վարկը սպառի, պէտք է նոր փոխառութիւններով գոցուին ոչ թէ սկզբնական փոխառութիւնները, այլ միայն անոնց տոկոսները:

Այնուհետեւ կու գայ պայմանաժամը վճարումներուն, որոնք կը թէթեւցնեն միայն տոկոսներու պարտքը, առանց գոցելու փոխառու-թիւնները, եւ որոնք, սակայն, չեն կատարուիր առանց փոխատուներու հաւանութեան: Վճարում մը յայտարարելով, դրամի վերադարձուելուն մատուցումը կ'ըլլայ անոնց, որոնք կը հաւանին գլխավճարներու վը-ճարման: Եթէ բոլորն ալ ուզեն ետ ստանալ իրենց դրամները, կառա-

վարութիւնները կը բռնուին անոնց ցանցերուն մէջ եւ անկարող կ'ըլլան վճարելու իրենց մատուցած դրամը:

Քրիստոնէայ պետութեանց հպատակները, բարեբախտաբար, շատ քիչ տեղեակ ըլլալով ելեւմտական խնդիրներու, միշտ նախընտրած են կորսնցնել գլխավճարներն ու անոնց տոկոսները, քան իրենց դրամներու վերստին գետեղման վտանգին ենթարկուիլ, այնպէս որ կառավարութեանց հնարաւորութիւն կու տան փրկուիլ բազմաթիւ միլիոններու բացէն:

Արտաքին փոխառութեանց հետ քրիստոնէաները չեն խորհիր այսպէս վարուիլ, որովհետեւ գիտեն թէ իրենց ամբողջ դրամը պիտի պահանջենք: Այսպիսով, ճանչցուած սնանկութիւն մը վերջնական կերպով պիտի հաստատէ երկրին մէջ կապակցութեան մը չզոյութիւնը ժողովուրդներու շահերուն եւ իրենց կառավարութեանց միջեւ:

Այս եւ հետեւեալ իրողութեան շուրջ կը հրաւիրեմ ձեր ուշադրութիւնը:

Այսօր, բոլոր ներքին փոխառութիւնները կը յանձանձուին իբրեւ "երերուն պարտքեր", այսինքն՝ պարտքեր, որոնց վճարման պայմանաժամը առաւել կամ նուազ չափով մօտ է: Այս պարտքերը գոյացած են խնայողական կամ պահեստի սնտուկներու յանձնուած գումարներէն: Եւ որովհետեւ այս դրամագլուխները կառավարութեանց ձեռքը երկար ժամանակ կը մնան, անոնք հետզհետէ կը շոգիանան փոխառութեանց տոկոսներու վճարումով: Ասոնց տեղն ալ կը դրուին եկամուտներու խնայողութիւններէն գոյացած գումարներ: Այս վերջինները այն հասոյթներն են, որոնցմով քրիստոնէաները պետական սնտուկներու ծակերը կը գոցեն:

Երբ աշխարհի գահին վրայ բարձրանանք, ելեւմտական այս բոլոր բաղկացութիւնները անհետ պիտի ջնջուին, որովհետեւ անոնք չեն համապատասխաներ մեր շահերուն: Նմանապէս, բոլոր սակարանները պիտի ջնջենք, որովհետեւ չենք ընդունիր, որ մեր հզօրանքին հեղինակութիւնը ցնցուի մեր արժեթողութեան արժեքներուն ելեւէջներով: Օրէնքով ճանչցնել պիտի տանք մեր արժեթողութեան բուն արժեքը՝ անկարելի դարձնելով անոնց տարուբերումները: Բարձրացումը անկում յառաջ կը բերէ. այս եղանակով ալ մենք խաղցանք քրիստոնէաներու արժեքներուն հետ՝ մեր պայքարի սկզբնաւորութեան:

Սակարանները պիտի փոխարինենք մասնաւոր ու մեծ վարկային հաստատութիւններով, որոնց պաշտօնը պիտի ըլլայ

ճարտարարուեստական պարտաթուղթերու գիները ճշդել կառավարական տեսակետներու համաձայն:

Այս հաստատութիւնները մէկ օրուան մէջ հինգ հարիւր միլիոնի արժեքով ճարտարարուեստական պարտաթուղթեր հրապարակ նետելու ի վիճակի պիտի ըլլան: Այսպիսով, ճարտարարուեստական բոլոր ձեռնարկները մեզմէ կախում պիտի ունենան:

ԳԼՈՒԽ ԻԲ.

Ամփոփում – *Ապագայի գաղտնիքը: Յաւիտենական թշուառութիւնը ապագայ երջանկութեան հիմքն է: Պետութեան հմայքը եւ անոր խորհրդաւոր պաշտամունքը:*

Մինչեւ հիմա ձեզի պարգաձներովս ջանացի անցեալ եւ ապագայ իրադարձութեանց գաղտնիքը ցոյց տալ: Կ'ըսեմ, թէ մօտ է ապագայի իրագործումը: Տոյց տուի նաեւ քրիստոնեաներու եւ մեր տնտեսական ձեռնարկներու հետ մեր ունեցած յարաբերութեանց գաղտնիքը: Ինձի կը մնայ ըսածներուս վրայ քանի մը բաներ եւս աւելցնել:

Մեր ձեռքին մէջ ունինք այսօրուան մեծագոյն ոյժը՝ ոսկին: Երկու օրուան մէջ կրնանք մեր ուզած գումարը մեր սնտուկէն քաշել:

Պէ՛տք է յիշել նաեւ ուրիշ փաստեր, հաստատելու համար թէ Աստուած մեզ ընտրած է աշխարհին տիրելու համար: Այս հարստութեան շնորհիւ չհաստատեցի՞նք, թէ դարերով մեր գործել ստիպուած չարիքը, վերջ ի վերջոյ յանգեցաւ ամէն ինչ մեր ձեռքով կարգադրելու բարիքին: Ահա՛ բարիի եւ չարի սահմանման շփոթութիւնը: Կարգ-կանոնը պիտի հաստատուի որոշ բռնութեամբ մը, բայց ի վերջոյ պիտի հաստատուի: Պիտի կրնանք ապացուցել, թէ բարերարներ ենք մենք, որ չարչարուող աշխարհին վերադարձուցինք ճշմարիտ բարիքը եւ ազատութիւնը անհատին, որ պիտի կրնայ վայելել հանգիստը, խաղաղութիւնն ու յարաբերութեանց արժանապատուութիւնը, պայմանով որ ուզէ յարգել մեր հաստատած օրէնքը: Պիտի բացատրենք միանգամայն, թէ ազատութիւնը անպատիժ մնալու հօրի իրաւունքին մէջ չի կայանար: Ու տակաւին, մարդուն ոյժն ու արժանապատուութիւնը չեն կայանար կործանարար սկզբունքներ քարոզելու ամէն մէկու ունեցած իրաւունքին մէջ, ինչպէս խղճի իրաւունքը, հաւասարութեան իրաւուն-

քը եւ ասոնց նմանները: Նմանապէս, անհատը բնաւ իրաւունք չունի ինքզինքն ու ուրիշները գրգռել՝ աղմկալի հաւաքոյթներու մէջ իր հռետորական տաղանդը ցոյց տալով: Ճշմարիտ ազատութիւնը հասարակաց կեանքի օրէնքները պարկեշտօրէն յարգող անձերու անձեռնմխելիութեան մէջ կը կայանայ: Իսկ մարդկային արժանապատուութիւնը ստացական եւ բնական իրաւունքներու գիտակցութեան մէջ կը կայանայ եւ ոչ թէ "Ես եմ"ի նշանաբանի մտացածին վերլուծման մէջ:

Մեր պետութիւնը պիտի ըլլայ փառաւոր, որովհետեւ պիտի ըլլայ հզօր, պիտի վարէ ու տնօրինէ եւ պիտի չքաշքշուի կուսակցապետներու եւ հռետորներու կողմէ, որոնք յիմար բառեր կ'արտասանեն մեծ սկզբունքներ ոգեկոչելով, մինչ՝ այդ սկզբունքները պարզ ցնորքներ են միայն: Մեր պետութիւնը պիտի վերահաստատէ կարգ-կանոնը, որ մարդոց երջանկութեան տեսակէտով ամէն ինչ է:

Այսպիսի պետութեան մը հմայքը ժողովուրդին մօտ խորհրդաւոր պաշտամունքի եւ յարգանքի պիտի վերածուի: Ճշմարիտ զօրութիւնը ո՛չ մէկ իրաւունքի, ո՛չ իսկ Աստուծոյ առջեւ տեղի կու տայ: Եւ, ո՛չ ոք կը համարձակի վիրաւորել զայն՝ անոր ոյժին ամենափոքր մէկ մասն իսկ անկէ խլելու համար:

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

Ամփոփում – *Պերճանքի առարկաներու արտադրութեան նուազումը: Մանր ճարտարարուեստը: Գործադուլը: Գինովութիւնը արգիլւած: Ընկերային հին կարգուսարքի մահաւճիւղը եւ անոր յարութիւնը նոր կերպարանքով: Աստուծոյ ընտրեալը:*

Ժողովուրդները հնազանդութեան վարժեցնելու համար, պէտք է զանոնք չափաւորութեան վարժեցնենք եւ պերճանքի առարկաներու արտադրութիւնը պակսեցնենք:

Այս միջոցով պիտի բարելաւենք բոլոր այն բարքերը, որոնք ապականուած են պերճանքի մրցակցութեան հետեւանքով: Պիտի վերահաստատենք մանր ճարտարարուեստը, որ պիտի նուազեցնէ գործարանատէրերու անձնական դրամագլուխները: Այս բանը անհրաժեշտ է նաեւ անոր համար, որ մեծ գործարանատէրերը յաճախ կը վարեն,- ճիշդ է, առանց ատիկա հասկնալու,- զանգուածներու ոգին, կառավարութեան դէմ:

Մանր ճարտարարուեստով զբաղող ժողովուրդ մը գործադուլ ընել չի գիտեր, կապուած է տիրող կարգ-կանոնին եւ, հետեւաբար, իշխանութեան ոյժին: Գործադուլը ամէնէն վտանգաւոր բանն է կառավարութեան մը համար: Մեզի համար՝ անոր դերը պիտի վերջանայ անմիջապէս որ իշխանութիւնը մեր ձեռքն անցնի: Գինովութիւնը նմանապէս պիտի արգիլուի օրէնքով եւ իբրեւ մարդկութեան դէմ ոճիր պիտի պատժուի, որովհետեւ անով տարուած մարդիկը, ոգելից ըմպելիի ազդեցութեան տակ, անասուններ կը դառնան:

Դարձեալ կը կրկնեմ, որ հպատակները կուրօրէն կը հնազանդին բոլորովին անկախ եւ ամուր ձեռքին, որուն մէջ կը տեսնեն զիրենք պաշտպանող սուրը եւ յենարան մը՝ ընկերային հոսանքներու դէմ: Անոնք իրենց թագաւորի անձին մէջ հրեշտակի հոգի մը տեսնելու ի՞նչ պետք ունին: Յանձին անոր, անոնք պետք է ոյժի մարմնացումը տեսնեն:

Այդ թագաւորը պիտի գրաւէ տեղը այսօր գոյութիւն ունեցող կառավարութեանց, որոնք, իրենց կեանքը կը քաշկռտեն մեր կողմէ վիատեցուած հասարակութեանց կողմէ: Ասոնք Աստուծոյ ոյժն իսկ ուրացած են եւ անոնց ծոցին մէջ անիշխանութեան կրակը կը բարձրանայ ամէն կողմէ. մինչ ան՝ թագաւորը պարտաւոր է ամէն բանէ առաջ մարել այդ անկուշտ բացը: Այս է պատճառը, որ թագաւորը պիտի պարտաւորուի մահուան դատապարտել այսպիսի ընկերային կարգուսարք մը, եթէ մինչեւ իսկ պետք է խեղդէ զայն իր սեփական արեան մէջ իսկ, որպէսզի յարութիւն առնէ ան իբրեւ ընկերային գետնի վրայ կազմակերպուած եւ պետական մարմինը վարակելու ի վիճակի ամէն կարգի թունաւորման դէմ խղճամտօրէն պայքարող բանակի մը կերպարանքով:

Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը, այսպէս, վերէն կանչուած է փշրելու անխիղճ ոյժերը, որոնք կը շարժին ոչ թէ տրամաբանութեամբ, այլ՝ բնագոյով, ոչ թէ մարդկութեամբ, այլ՝ անասնականութեամբ: Այս ոյժերը կը յաղթեն արդէն, աւարի կու տան եւ ամէն տեսակ բռնութիւններ կը գործեն՝ ազատութեան եւ իրաւունքի պատրուակին տակ: Անոնք քանդած են ամէն կարգուսարք մարդկային հասարակութեան մէջ՝ անոնց փլատակներուն վրայ բարձրացնելու համար Իսրայէլի Թագաւորութիւնը: Այն ատեն պետք պիտի ըլլայ հեռացնել զանոնք մեր

ճամբէն, որուն վրայ նուագագոյն խոչընդոտն իսկ գոյութիւն պէտք չէ ունենայ: Եւ այն ատեն պիտի կրնայինք ըսել ժողովուրդներուն.

- "Գոհութի՛ւն տուէք Աստուծոյ եւ ծնրադրեցէք անո՛ր առջեւ, որ իր անձին վրայ կը կրէ օծեալի դրոշմը եւ որուն՝ Աստուած Ի՛նքը առաջնորդած է իր աստղը, որպէսզի անկէ գատ ուրիշ մէկը չկարենայ ձեզ ազատագրել բոլոր չարիքներէն եւ այլ ոյժերէ":

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Ամփոփում – *Դաւիթի թագաւորութեան զօրացումը: Թագաւորի նախապատրաստութիւն: Անմիջական գահաժառանգներու հետացում: Թագաւորը եւ անոր երեք գաղտնի գործակիցները: Թագաւորը՝ ճակատագիր: Հրէից թագաւորը անթերի է անբիժ՝ արտաքին բարքերով:*

Հիմա պիտի խօսիմ այն միջոցներուն շուրջ, որոնք արքայական տոհմին արմատները կ'ապահովէն ու կը զօրացնեն: Այն սկզբունքները, որոնք մինչեւ այսօր մեր իմաստուններուն յանձնեցին համաշխարհային խնդիրներու ղեկավարութիւնը, պիտի առաջնորդեն մեզ ղեկավարելու նաեւ մարդկութեան միտքը:

Դաւիթի ցեղին շատ մը անդամները պիտի նախապատրաստեն իրենց թագաւորներն ու ասոնց գահաժառանգները, ընտրելով այս վերջինները ո՛չ թէ ըստ իրենց ժառանգական իրաւունքին, այլ՝ իրենց գերազանց ճարպիկութեան նկատառումով:

Ասոնց պիտի ծանօթացուին քաղաքականութեան թաքուն գաղտնիքները եւ կառավարութեան ծրագիրները, պայմանով սակայն, որ ո՛չ ոք գիտնայ այդ գաղտնիքները: Այս ձեւի գործունէութեան նպատակն է զիտցնել ամբողջ աշխարհին, թէ կառավարութիւնը անիրազեկ անձերու չի կրնար վստահիլ իր արուեստին գաղտնիքները: Այս անձերուն միայն պիտի ուսուցուին քաղաքական ծրագիրներու կիրարկումը, դարերու փորձառութեան դասերը, քաղաքատնտեսական եւ ընկերային օրէնքներու շուրջ մեր բոլոր դիտողութիւնները, մէկ խօսքով՝ ամբողջ ոգին այս օրէնքներուն, զորս նոյն ինքն բնութիւնը հաստատած է անխախտօրէն՝ մարդոց յարաբերութիւնները կարգաւորելու համար:

Անմիջական գահաժառանգները յաճախ պիտի զրկուին գահակալներու իրաւունքէն, եթէ երբեք իրենց դաստիարակութեան շրջանին ցոյց տան թեթեւամտութիւն, մեղկութիւն եւ այլ յատկութիւններ, որոնք կործանարար են իշխանութեան մը համար եւ մարդս կառավարելու անկարող կը դարձնեն եւ որոնք անպատուաբեր են արքայական հանգամանքին համար:

Ամուր վարչութիւն մը ստեղծելու բացարձակապէս կարող եւ անգրթութեան աստիճան անընկճելի եղողնէ՛րը միայն պիտի կրնան ստանձնել մեր իմաստուններուն երկնցուցած սանձերը:

Հիւանդութեան պարագային, որ կամքի տկարացում յառաջ կը բերէ, թագաւորները, ըստ օրինի, պարտաւոր պիտի ըլլան կառավարութեան սանձերը կարող ու նոր ձեռքերու յանձնել:

Թագաւորի գործունէութեան ուղղակի, եւ, առաւել եւս անուղղակի ծրագիրները անծանօթ պիտի ըլլան մինչեւ իսկ անոնց, որ "Առաջին խորհրդական"ի տիտղոսը պիտի ունենան:

Միայն թագաւորն ու անոր երեք գաղտնի գործակիցները պիտի գիտնան ապագան:

Անտեղիտալի կամքի մը շնորհիւ ինքզինքին եւ մարդկութեան տէրը եղող թագաւորի անձին մէջ բոլորը պիտի հաւատան, թէ կը տեսնեն ճակատագիրը՝ իր անծանօթ ճամբաներով: Ո՛չ որ պիտի գիտնայ, թէ թագաւորը ի՛նչ կը ցանկայ յաջողցնել իր հրամաններով, եւ, այս պատճառով, ո՛չ որ պիտի համարձակի անծանօթ ճամբու մը մէջտեղը կենալ:

Հասկնալի է, որ թագաւորին արթնամտութիւնը պէտք է համապատասխանէ իրեն վստահող կառավարութեան ծրագիրներուն: Ասոր համար, ան գահ պիտի բարձրանայ ա՛յն ատեն միայն, երբ փորձուի իմաստուններուն կողմէ, որոնց մասին խօսեցանք: Որպէսզի ճանչնայ եւ սիրէ իր ժողովուրդը, թագաւորը պէտք է իր հպատակներուն հետ շփման գայ հրապարակային վայրերու մէջ: Ասիկա յառաջ կը բերէ անհրաժեշտ միութիւնը երկու ոյժերու, զորս մենք անջատած ենք ահաբեկման շնորհիւ: Այս ահաբեկումը միշտ անհրաժեշտ եղած է մեզի համար, որպէսզի յիշեալ երկու ոյժերն ալ իյնան մեր ազդեցութեան տակ:

Հրէից թագաւորը պէտք չէ իր կիրքերուն եւ մանաւանդ հեշտանքներու անձնատուր ըլլայ: Իր անասնական բնագղներուն թոյլ պէտք չէ տայ նուազագոյնս իշխել մտքին վրայ: Հեշտասիրութիւնը

կործանարար կերպով կ'ազդէ մտաւոր յատկութեանց եւ ըմբռնումի պայծառութեան վրայ եւ մտածումները կը խոտորեցնէ դէպի մարդկային ճիգերու յոռեգոյն եւ ամէնէն անասնաբարոյ կողմը:

Մարդկութեան սինը եղող Դաւիթի սուրբ սերունդին տիեզերական արքան իր ժողովուրդի սիրոյն պէտք է իր անձնական ախորժակները զոհէ:

Մեր թագաւորը օրինակելի կերպով անբասիր պէտք է ըլլայ:

- ՎԵՐՋ -

Յաւելում

ՀՐԱՀԱՆԳ ԽՍՀՄ ՀՐԵԱՆԵՐԻՆ

(հրատարակուել է Թել-Աւիում 1958թ.)

Հրեանէ՛ր, սիրեցէ՛ք իրար, օգնեցէ՛ք իրար, եթէ նոյնիսկ ատում էք իրար:

Ձեր ուժը ձեր միութեան մէջ է, դրանում է մեր յաջողութիւններին, մեր փրկութեան եւ մեր ծաղկման գրասկանը: Բազմաթիւ ժողովուրդներ կործանուեցին սփռուելուց յետոյ, քանի որ նրանք չունէին գործունէութեան պարզ ծրագիր եւ աջակցութիւն: Իսկ մենք, հանրային զգացողութեամբ անցանք դարերի ու ժողովուրդների միջով, պահպանուեցինք, բազմացանք եւ հզօրացանք:

Միասնութիւնը նպատակ է եւ, միաժամանակ, միջոց. նպատակին հասնելու միջոց՝ նպատակին հասնելու համար: Ահա՛ ինչումն է իմաստը, ահա՛ ինչի պէտք է ձգտել, մնացեալն արդիւնք է, մնացեալը կգայ ինքնըստիներեան:

Օգնեցէ՛ք իրար, մի՛ վախեցէք, թէ ազգայնականի անուն կհանէք, մի՛ վախեցէք հովանաւորումից (պրոտեկցիոնիզմից) - դա՛ մեր գլխաւոր միջոցը, գործիքը:

Մեր ազգայնականութիւնն ինտերնացիոնալիստական է, այդ պատճառով էլ ճիշտ է: Դէպի այն բաց են դռները բոլոր դաւանանքների, բոլոր կուսակցութիւնների, բոլոր ազգերի հրեաների առջեւ: Իսկական ինտերնացիոնալիստը միայն նա է, ով հրեականութեան հետ կապուած է արեամբ, մնացեալն ամբողջապէս խեղաթիւրում է ու խաբէութիւն:

Լայնօրէն ներգրաւէ՛ք արիւնակից մարդկանց, միայն նրա՛նք կապահովեն ձեզ ցանկալի կենսոլորտ:

Ձեւաւորէ՛ք ձեր ազգային կադրերը. կադրերը սրբութիւն սրբոցն են, կադրերն են վճռում ամէն ինչ: Այսօրուայ կադրերը մեր վաղուայ օրն են:

Իւրաքանչիւր ամբիոն, իւրաքանչիւր ինստիտուտ պէտք է դառնայ մեր ազգային կադրերի դարբնոցը:

Հրեական երիտասարդութեանը նախապատրաստէ՛ք ընդունելու սերունդների փոխանցումը:

Թո՛ղ ոչ հրեաների իւրաքանչիւր նոր սերունդ ընդհարուի մեր ամբողջ խորութեամբ կազմակերպուած պաշտպանութեան հետ: Իւրաքանչիւր անգամ, երբ բեմից հեռանում է աւագ սերունդը, նրա փոխարէն թո՛ղ հերթափոխի կանգնի նախօրօք նախապատրաստուած ու աւելի հզօր երիտասարդ հրեաների կոհորտան: Դրա համար անհրաժեշտ է հնարաւորին չափ վաղ պաշտօնների տեղաւորել մեր երիտասարդներին, որ ապացուցած կլինեն իրենց հասունութիւնն ու տաղանդաւորութիւնը: Եթէ նոյնիսկ այնքան էլ հասունացած չեն, ոչի՛նչ, կհասունանան արդէն պաշտօնում: Ով իշխանութիւն ունի, նա ե՛ւ ճիշտ է, ե՛ւ խելօք:

Մենք պարտաւոր ենք երեխաներին փոխանցել աւելին, քան ստացել ենք մեր հայրերից, իսկ նրանք պարտաւոր են պաշտպանել ու բազմապատկել ինչ ստացել են ու նոյն կերպ փոխանցել սերունդներին:

Սրանում է մեր ուժը, մեր տեւականութիւնը, մեր անմահութիւնը:

Աշխարհը դաժան է:

Այնտեղ տեղ չկայ մարդասիրութեան, բարեգործութեան համար:

Իւրաքանչիւր ժողովուրդ ինքն է իր երջանկութեան դարբինը:

Այլոց ազգային կադրերի մասին հոգալը մեր գործը չէ: Եթէ նրանք ծուլանում են իրենց մասին մտածել, ինչո՞ւ պէտք է մե՛նք մտածենք նրանց մասին: Օրինակ մի՛ վերցրէք գոյերից, որոնք ապրում են հայեցողականօրէն, լաւի յոյսով: Մի՛ սպասէք բնութեան ողորմածութեանը: Վերցրէ՛ք: Վերցնելը մեր խնդիրն է: Ստեղծէ՛ք ձեր հանրութիւնները եւ այդ հանրութեամբ հետ մղէ՛ք, դուրս մղէ՛ք ոչ հրեաներին:

Յիշեցէ՛ք. բոլոր բարձր վճարուող, ազդեցիկ, շահութաբեր պաշտօնները մեր ազգային եկամուտն են: Յիշեցէ՛ք. մի մարդկային աճած ոչ հրեայ կարող է զբաղեցնել այնպիսի տեղ, որ կպատկանի մեզանից իւրաքանչիւրին:

Մենք հանրութիւններ ենք ստեղծում նրա համար, որ գոյերը չխանգարեն մեզ՝ մեր ուզած ձեւով ապրելու: Թո՛ղ գոյերն էլ փորձեն ստեղծել իրենց հանրութիւնները. դժուար, թէ դա նրանց յաջողուի:

Նրանք կգժտունեն անելի շուտ, քան կհասցնեն որեւէ բան անել, իսկ մենք կօգնենք նրանց... որ գժտունեն:

Գոյերն անընդունակ են խորը դատել, վերլուծել եւ կատարել անհրաժեշտ ընդհանրացումներ:

Նրանք բոլոր երեւոյթները ընկալում են չափից դուրս մակերեսայնօրէն, չափից դուրս որոշակի, չեն տեսնում փաստերը հերթականութեան կապի մէջ: Անընդունակ են ընդհանրացման, վերացականացման, նրանց համար իւրաքանչիւր դէպք լոկ դէպք է, ինչքան էլ յաճախ կրկնուի:

Նրանք ապրում են խոզերի պէս՝ մտութները խրած հողի մէջ, չկասկածելով, որ երկինք էլ կայ:

Նրանք ասում են. "Աւելի լաւ է քիչ, բայց լաւը":

Մենք ասում ենք. "Աւելի լաւ է շատ, եւ լաւը":

Նրանք ասում են. "Աւելի լաւ է լինել աղքատ, բայց առողջ, քան՝ հարուստ ու հիւանդ":

Մենք ասում ենք. "Աւելի լաւ է լինել հարուստ եւ առողջ, քան՝ հիւանդ եւ աղքատ":

Նրանք ասում են. "Ամէ՛ն ինչ, կամ ոչինչ":

Մենք ասում ենք. "Աւելի լաւ է որեւէ բան, քան ոչինչ":

Նրանք ասում են. "Տալը նոյնքան հաճելի է, որքան ստանալը":

Մենք ասում ենք. "Տալը գուցէիւ հաճելի է, բայց ստանալը նաեւ օգտակար է":

Նրանք ասում են. "Շարժուի՛ր ըստ օրէնքի. դա քո պարտքն է":

Մենք ասում ենք. "Շրջանցի՛ր օրէնքը եւ ես շնորհակալ կլինեմ":

Նրանք ասում են. "Յաղթանակ՝ կամ մահ՛":

Մենք ասում ենք. "Յաղթանակ՝ ապրելու՛ւ համար, ո՛չ կեանք՝ յանուն յաղթանակի":

Եթէ կեանք չկայ, ո՞ւմ է պէտք յաղթանակը, պարտութեան դառնութիւնը հարկաւոր է տանել ու սպասել. ով համբերութիւն ունի, նա կհասնի ամէն ինչի:

Այն ամէնը, ինչի ընդունակ են եւ ինչ զգում են նրանք, զգում ենք եւ ընդունակ ենք մենք, իսկ այն ամէնը, ինչ զգում ենք եւ կարող ենք, նրանց տրուած չէ:

Ամէնը՝ ինչ ունեն նրանք այսօր, նրանց հասանելիք առաւելագոյնն է:

Ամենք՝ ինչ ունենք մենք այսօր, լոկ միջոց է է՛լ աւելիին հասնելու համար:

Այն ամենք, ինչ նրանք ունեն այսօր, դա մե՛րն է՝ նրանց ժամանակաւոր օգտագործման մէջ:

Խլել նրանցից այն, ինչը խոստացուած է մեզ աստծոյ կողմից՝ մեր խնդիրն է:

Գոյերը յամառ են, բայց բաւականաչափ հաստատակամութիւն չունեն նպատակին հասնելու համար: Նրանք ծոյլ են, դրա համար էլ շտապում են: Բոլոր խնդիրները նրանք աշխատում են լուծել միանգամից:

Յանուն մեծ յաղթանակի՝ նրանք գոհում են փոքրը: Մակայն նման յաղթանակը կամ ընդհանրապէս չի լինում, կամ յաղթելով՝ նրանք մնում են կոտորած տաշտակի առջեւ:

Մենք դաւանում ենք փոքր յաղթանակների մարտավարութիւնը, չնայած դէմ չենք մեծերին: Փոքր յաղթանակը նո՛յնպէս յաղթանակ է:

Գոյերը չեն կարողանում ո՛չ դեկավարել, ո՛չ ենթարկուել. կենսաբանօրէն՝ նրանք գործ վիժեցնողներ են:

Նախանձոտ են նրանք, ատում են իրենց իսկ եղբայրներին, երբ սրանք գորշ զանգուածից վեր են բարձրանում: Թոյլ տուէ՛ք նը-րանց՝ յօշոտելու այդ վեր բարձրացողներին, եւ նրանք կանեն դա մեծ բաւականութեամբ:

Հաշտարարի դեր վերցրէ՛ք ձեր վրայ, հաշտարարի տեսք ընդունէ՛ք, պաշտպանեցէ՛ք այն "դժբախտներին", որոնց դէմ զինուել է ամբոխը: Բայց լոկ այնքանով, որ բարու եւ ճշմարտասէրի համբաւ վաստակէք: Մի փոքր զսպուածութիւն, եւ դուք կգբաղեցնէք հէնց նոր յօշոտուածի տեղը:

Երբ երկու գոյ կռում են՝ շահում է հրեան:

Բորբոքէ՛ք նրանց իրար դէմ, ստեղծէ՛ք եւ բորբոքէ՛ք նախանձն իրար նկատմամբ, բայց գործէ՛ք բարեկամութեան քօղի տակ, նուրբ ու աննկատ:

Գոյերն ապրել եւ իրենց առջեւ խնդիրներ դնել չգիտեն: Մենք նրանց առջեւ խաբուսիկ խնդիրներ ենք դնում, իսկ նրանք փորձում են լուծել: Գոյերը խնդրել չեն ուզում, համարելով, որ դա նուաստացում է, այնինչ աղքատ են ու նուաստացած:

Մենք ասում ենք. "Ամեն նուաստացում բարի է, եթե շահոյթ է բերում": Յանուն նպատակի՝ կարելի է նուաստանալ: Նուաստանալ էլ կարելի է պատուարժանօրէն: Չկան անբարոյական բաներ, եթէ դրանք նպաստում են մեր ժողովրդի ծաղկմանը: Նպատակը սրբագործում է միջոցները:

Գոյերը յիմար են ու կոպիտ, դա անուանում են ազնուութիւն եւ օրինաւորութիւն:

Շատ պայմանների յարմարուել ու իր վարքը փոխել չկարողանալը, ուղեղի քարացածութիւնը, անճկունութիւնը նրանք անուանում են "ինքնուրոյնութիւն", "սկզբունքայնութիւն":

Գոյերը այնքան յիմար ու կոպիտ են, որ նրանք նոյնիսկ չեն կարողանում ստել: Իրենց յիմարութիւնն ու պարզունակութիւնը նրանք դարձեալ անուանում են ազնուութիւն ու օրինականութիւն, չնայած ի ծնէ անպատիւ են ու ստախօս:

Իրենց յատուկ պարզունակութիւնը նրանք հնում անուանում էին բարբարոսութիւն, միջին դարերում՝ ասպետութիւն, իսկ յետոյ՝ ջենտլմենութիւն: Դատարկ բաների համար նրանք գոռոզաբար սպանում էին իրար մենամարտերում, ինչ-որ սկզբունքների համար ինքնասպանութիւն էին գործում: Թո՛ղ շարունակեն նոյնն անել: Նրանք սահմանափակուած են իրենց հնարաւորութիւններում եւ այդ պատճառով ամէն ինչում սահմաններ են դրել:

Իսկ մենք ասում ենք. "Մարդու հնարաւորութիւններն անսահման են, քանի դեռ նա վարում է ըստ իրադրութեան":

Մշտապէս յիշէ՛ք այն եզրագծերի մասին, որ սահմանել է իր համար գոյը:

Նրա մտածողութիւնը քարացել է այդ սահմաններում: Նա ի վիճակի չէ այդ շրջանակից դուրս գալ: Այդտեղ է նրանց դժբախտութիւնը, այդտեղ է եւ մեր առաւելութիւնը:

Գործէ՛ք այնպէս, ինչպէս չի թոյլատրում նրանց աշխարհընկալումը, նրանց գաղափարը: Արէ՛ք այն, ինչը նրանց թուում է անհնարին, անհաւանական: Նրանք չեն հաւատայ, որ դուք ընդունակ էք անելու կամ ասելու այն, ինչի ընդունակ չեն իրենք:

Խօսէ՛ք ու գործէ՛ք ինքնավստահ, յամառօրէն ու նախայարձակ, շշմեցնող ու խելապտոյտ առաջացնող ձեւով: Հնարաւորին չափ շատ աղմուկ ու բառախաղութիւն, հնարաւորին չափ անհասկանալի, գի-

տականակերպ հիպոթեզներ, տեսութիւններ, ուղղութիւններ, դպրոցներ, իրական ու անիրական ծրագրեր ստեղծէ՛ք:

Ինչքան տարօրինակ, խեւաբարոյ, այնքան լաւ թո՛ղ ձեզ չշփոթեցնի, որ դա ոչ ոքի պէտք չէ, որ այն վաղը կմոռանան: Կգան նոր օր, նոր գաղափարներ, նոր կեանք: Դրա մէջ է մեր հոգու հզօրութիւնը, դրա մէջ է մեր ինքնահաստատումը, դրա մէջ է մեր առաւելութիւնը: Թո՛ղ գոյերը վճարեն մեր պարտամուրհակները, թո՛ղ գլուխները ջարդեն մեր նետած գաղափարներում դրական հատիկներ որոնելով: Թո՛ղ փնտրեն եւ գտնեն այն, ինչ այնտեղ չկայ, վաղը մենք նոր կերակուր կտանք նրանց պարգունակ ուղեղներին:

Կարելոյ չէ, թէ դուք ինչ էք ասում, կարելոյ է ընդգծել, որ նոր միտք է եւ թէ ինչպէ՛ս էք ասում:

Ձեր ինքնավստահութիւնը կընկալուի որպէս համոզուածութիւն, ինքնահաւանութիւնը՝ որպէս գերազանցութիւն: Խելքահան արե՛ք նրանց, պրկե՛ք ջղերը, ճնշե՛ք նրանց կամքը, ովքեր կհակաճառեն ձեզ, հեղինակագրկե՛ք ձայնարկուներին, դուրս ցցուողներին, ամբիոնի ինքնասիրութիւնը ուղղե՛ք չհաւատացողների դէմ, զրոյցների ու քննարկումների ժամանակ օգտագործե՛ք պարկեշտութեան սահմանի վը-րայ գտնուող արտայայտութիւնները:

Հարցրէ՛ք տարակուսողների ու հակաճառողների անունը, ազգանունը, հայրանունը, աշխատանքի տեղը, պաշտօնը: Դա, որպէս կանոն, շփոթեցնում եւ վախեցնում է նրանց, եւ նրանք նահանջում են: Պահանջե՛ք պատասխանել, եւ պատասխան ստանալով՝ մի՛ խորացէք դրա էութեան մէջ, այլ ուղղակի յայտարարե՛ք. "Այդպէս չէ՛, բոլորովին այդպէս չէ՛":

Եթէ որեւէ "խելօք" կփորձի մերկացնել ձեզ, ամբոխը նրան չի լսի եւ կդատապարտի թէկուզ այն բանի համար, որ մերկացնելով ձեզ, նա ապացուցում է ամբոխի յիմարութիւնը, իսկ դա չի ներում:

Եթէ գոյը կփորձի երեւակայել իրեն, ուշադրութիւն հրաւիրել իր վրայ, այդ պահին հնարաւորին չափ աղմկոտ էֆեկտներ առաջացրէ՛ք. քստքստացրէ՛ք ոտքերով, վեր կացե՛ք ու քայլեցե՛ք, ճոճացրէ՛ք աթոռները, ծիծաղեցե՛ք, խօսե՛ք, մոմոացե՛ք քթի տակ, հազացե՛ք եւ խնչեցե՛ք, ընդհատե՛ք ելոյթ ունեցողին պատահական հարցերով, կատակե՛ք եւ այլն: Մի խօսքով, մի շարք մանր, գրգռիչ անյարմարութիւններ ստեղծե՛ք, որը գոյը կգիտակցի ոչ անմիջապէս: Ձեր ձեռքի առարկաները դրե՛ք նրա իրերի վրայ, տրորե՛ք ոտքերը,

շնչէ՛ք երեսին, ընկէ՛ք վրան, խօսէ՛ք գրգռիչ, բարձր տոնով... թո՛ղ նա միշտ զգայ ձեր արմունկն իր կողի վրայ, երկար չի դիմանայ:

Տիագ միջադէպից խուսափելու համար, նա պիտի շրիկացնի դուռն ու գնայ: Տուէ՛ք նրան այդ լկտիութիւնը՝ ահա՛ մեր նշանաբանը: Մեղադրէ՛ք հակասեմականութեան մէջ նրանց, ովքեր կփորձեն մերկացնել ձեզ, կպցրէ՛ք նրանց այդ պիտակը եւ կտեսնէք, թէ մնացած գոյերը ինչպէս անմիջապէս կզհնուեն այդ վարկածով:

Ընդհանրապէս, բոլոր գոյերը հակասեմական են, բայց եթէ այդ պիտակը փակցում է միայն մէկին, նա դառնում է անպաշտպան, քանի որ մնացածները դրան զոհում են մեզ ու ոչնչացնում իրենց ձեռքով, իսկ մե՞նք... պիտակում ենք յաջորդին:

Խաղացէ՛ք գոյի սրտացաւութեան վրայ, ներկայացէ՛ք որպէս աղքատ ու դժբախտ, խղճահարութիւն ու կարեկցանք առաջացրէ՛ք ձեր նկատմամբ: Լուրեր տարածէ՛ք յաւերժօրէն տառապեալ ժողովրդի, անցեալի հալածանքների եւ ներկայի ոտնահարումների մասին: "Խեղճ հրեայի" գործելակերպն ստուգուած է հազարամեակներով: Թէկուզ գոյերը մեզնից քիչ ունեն, միեւնոյնն է, նրանք կօզնեն մեզ աւելի շատ ունենալու:

Գոյերը սիրում են բարեգործ եւ հովանաւոր լինել, իւրաքանչիւր աղքատ ձգտում է բարեգործ դառնալ, քանզի դա վեհացնում է նրան: Նրանց մօտ մեծահոգութիւնը աւելանում է այնքանով, որքանով պակասում է դա իրականացնելու հնարաւորութիւնը: Վերցրէ՛ք նրանցից այնքան, ինչքան կարող են տալ. շնից մազ պոկելն էլ օգուտ է: Բոլոր երեւոյթները բեկէ՛ք մեր շահերի պրիզմայով, բոլոր երեւոյթները անպատճառ հարկաւոր է դիտարկել հարեւաններին օգուտ կամ վնաս բերելու տեսակէտից:

Տեղեկացրէ՛ք իրար ձեզ օգուտ կամ վնաս բերող ամէն ինչի մասին: Տեղեկութիւնները կարեւորագոյն գործօն են:

Փողը, կադրերը, տեղեկութիւնները. ահա՛ այն երեք փղերը, որոնց վրայ խարսխվում է մեր բարեկեցութիւնը:

Իւրաքանչիւր հրեայի սրբազան պարտականութիւնը, պարտքն է՝ հաղորդել միւս հրեային, թէ ինչ են ուզում անել գոյերը:

Այսօր դու օգնեցիր ինձ, վաղը ես կօզնեն քեզ. սրա մէջ է մեր ուժը: Մեր աստուածը մեզ խոստացել է աշխարհի տիրակալութիւնը, մենք սիրում ենք նրան:

Մեր խնդիրն է՝ պահպանե՛լ այդ տիրակալութիւնը:

Ձեր ձեռքերում պահե՛ք քարոզչության միջոցները, մամուլը, ռադիոն, հեռուստատեսությունը, կինոն: Հարկաւոր է եւ այսուհետեւ շարունակել կուսակցական, վարչապետական ապարատի ղեկավարման մէջ թափանցելը:

Ամէն հարցի շուրջ հասարակական կարծիք ձեւաւորե՛ք՝ ելնելով մեր ազգային շահերից:

Ամէն մանրուք կարելի է ազգային խնդիր սարքել եւ ամէն մեծ խնդրից՝ մանրուք:

Ո՛չ մի հասարակական գործընթաց չի կարելի թողնել ինքնահոսի: Եթէ նա մեզ օգուտ չի բերում, արգելակե՛ք, դադարեցրե՛ք կամ ուղղե՛ք գոյերի դէմ, դա արդէն օգուտ է: Ամէն նախաձեռնութիւն մե՛նք պէտք է գլխաւորենք, որպէսզի այն ուղղենք անհրաժեշտ հունով: Ամէն ինչում եղե՛ք առաջնորդ. ձգտե՛ք լինել միշտ առաջինը: Ամէն ժամ, ամէն րոպէ, նոյնիսկ առօրեայ կեանքի մանրուքներում ձեր մէջ դաստիարակե՛ք ղեկավարի վարքը: Ոչ մի բանում մի՛ զիջէք: Ձգտե՛ք չզիջել նոյնիսկ մանրուքներում՝ լինի դա հասարակական փոխադրանիում, թէ խանութի հերթում:

Բոլոր համակազմներում ձեր ձեռքը վերցրե՛ք ղեկավարութիւնն ու վարե՛ք այն մեր շահերին համապատասխան:

Արտադրական գործընթացի վարչական ու ստեղծագործական մասը պէտք է մե՛նք կատարենք, գոյերը կապահովեն մեր ստեղծագործութեան նիւթա-տեխնիկական բազան, աշխատանքի սեւ մասը: Թո՛ղ նրանք հետեւեն շէնքերի մաքրութեանն ու պահպանեն մեր աշխատանքի պտուղները:

Մի՛ վախեցէք ազգայնականի (նացիոնալիստի) համբաւից, ինտերնացիոնալիստի պատրանքը մեզ համար ապահովում է հրէական արեան խառնուրդով այլազգիների, կամ, վատագոյն դէպքում՝ փոքր ազգերի ներկայացուցիչների առկայութեամբ:

Եթէ ձեզ մօտ ազատ հաստիք կայ, վերցրե՛ք միմիայն հրեայի, եթէ դա չէք կարող անել, լուծարե՛ք պաշտօնը: Եթէ չէք կարող անել ո՛չ մէկը, ո՛չ միւսը, վերցրե՛ք ասիացու. եթէ այդպիսին չկայ, վերցրե՛ք լեհի, ուկրաինացու, ծայրագոյն դէպքում՝ բելառուսի: Սրանք իրենց հաշիւներն ունեն ռուսների հետ, եւ, որոշակի մշակումից յետոյ, ձեր դաշնակիցները կդառնան: Դրանք բոլորը հակասեմականներ են իրենց հայրենիքում, իսկ Ռուսաստանում նրանց աւելի յարմար է

ինտերնացիոնալիստ լինել, քանի որ այսպիսով միայն կարող են ապահովել իրենց գոյութեան համար անհրաժեշտ մթնոլորտ:

Օգտագործէ՛ք այդ միտումը:

Ժողովուրդն առանց պատմութեան՝ նոյնն է, ինչ երեխան առանց ծնողների: Նա ամէն ինչ պետք է սկսի սկզբից, եւ այդ խմորից կարելի թիւել ինչ որ անհրաժեշտ է: Այդ երեխային կարելի է ներարկել իր աշխարհընկալումը, իր մտածելակերպը: Զրկէ՛ք նրանց անցեալից, ազգային ոգուց: Բացայայտօրէն մի՛ քանդէք նրանց պատմական յուշարձանները, բայց եւ մի՛ վերանորոգէք, թողէ՛ք, որ ժամանակը քանդի դրանք, իսկ խովիզաններն ու հնութեան սիրահարները քարը քարի վրայ չեն թողնի:

Այսպէս կարելի է ամբողջ ժողովուրդների դիմագրկել:

Սկզբում դրանք զրկուում են պատմութիւնից եւ աւանդոյթներից, ապա մենք ձեւաւորում ենք մեր ցանկացածով, մեզ ձեռնտու կերպով:

Հեռանկարային ու ազդեցիկ գոյերին պահէ՛ք ձեր արթուն հսկողութեան տակ:

Մի՛ թողէք, որ նրանք միանան ու առանձնանան:

Մի՛ թոյլ տուէք, որ դրանք անմիջական ուղիղ կապերի մէջ մտնեն: Դրանք իրար հետ պետք է հաղորդակցուեն մե՛ր միջոցով եւ մե՛զ հետ: Այս գործելակերպը մեզ միշտ տեղեակ է պահում եւ դարձնում է ազդեցիկ: Մի՛ թոյլ տուէք, որ նրանք որեւէ հարց քննարկեն առանց մեզ: Այնտեղ, ուր երկու գոյ կայ, պետք է լինի գոնէ մէկ հրեայ: Եղէ՛ք ամենուր եւ ամենատեւ:

Եթէ հնարատր չէ շրջափակել ու մեկուսացնել երիտասարդ ու հեռանկարային գոյին, ուրեմն նրան կարելի է դարձնել կառավարելի: Հրապուրէ՛ք նրան ձեր շրջապատի մէջ, նրա շուրջը ստեղծէք հրեական խիտ օղակ, զրկէ՛ք նրան իր շրջապատից, իր ծանօթներից: Պարտադրէ՛ք նրան ամուսնանալու հրեայ կանանց հետ եւ փակ դռները նրա առաջ բացէք դրանից յետոյ միայն:

Մի՛ վախեցէք, նրա երեխաները, միեւնոյնն է, մերն են լինելու: Ում ցուլն էլ որ թոչի մեր կովի վրայ, միեւնոյնն է, հորթը մերն է:

Օգնելով նման գոյին, դուք ձեր լուման էք ներդնում մեր հրեական համայնքի գործին:

Այդուհետ նման գոյերի աշխատավարձը մեր ազգային եկամուտն է: Յանուն իրենց երեխաների՝ նրանք կկորցնեն իրենց քաղա-

քացիական պարտքի զգացումը եւ, յամենայն դէպս, այլեւս հակասեմական չեն լինի:

Հրեայ կնոջ հետ կենակցելը՝ մեր միջոցներից մեկն է, որով տաղանդաւոր գոյերին մենք ներ ենք առնում մեր ազդեցութեան ու շահերի ոլորտը:

Ամուսնացէ՛ք գեղեցիկ եւ առողջ գոյ կանանց հետ, թո՛ղ նրանք մեզ համար առողջ սերունդ ծնեն, թո՛ղ բարեփոխեն մեր ցեղը:

Այդպիսով, իւրաքանչիւր հեռանկարային գոյին՝ հրեայ ընկերուհի կամ ընկեր:

Եթէ ամէն մի գոյ տեղաւորի մի հրեայի, մենք բոլորս էլ տեղաւորուած կլինենք:

Եւ վերջին խորհուրդը. զգօս եղէ՛ք. իսպանական հաւատաքննութիւնը եւ գերմանական ֆաշիզմը չպէ՛տք է կրկնուեն:

Դեռ օրօրոցի մեջ խեղդէ՛ք մեզ հասարակութեանը հակադրուելու ամէն մի փորձ: Հակահրէական հակումները ոչնչացրէ՛ք դեռ չծնած, ինչ տեսքով էլ որ դրանք հանդէս գան:

Ֆաշիզմը պատահական երեւոյթ չէ: Այն առաջանում է այնտեղ, որտեղ մենք թերագնահատում ենք սեփական երկրի տերը լինելու տեղացիների ձգտումը:

Ֆաշիզմը ենթագիտակցաբար հասունանում է բոլոր ժողովուրդների մօտ:

Մեր բախտաւորութիւնն է, որ տարբեր ժողովուրդների մօտ այն հասունանում է տարբեր արտաքինով:

Փողով գնեցէ՛ք, ոչնչացրէ՛ք, մի՛ թոյլատրէք վերահրատարակել, գողացէ՛ք աշխատութիւնները, որտեղ բացայայտում են մեր մարտավարութիւնն ու ռազմավարութիւնը, որտեղ հրեան ներկայացում է այլ լոյսի տակ:

Ժողովուրդները չպէտք է հասկանան եւ իմանան հրեական ջարդերի ու հալածանքների փաստական պատճառները, այս հարցերի շուրջ նրանք պէտք է հաւատան միայն մեր մեկնաբանութիւններին:

Յատուկ ուշադրութիւն դարձրէ՛ք ըմբոստներին, որոնք չեն ուզում զլուխ խոնարհել մեզ համար եւ մեր քաղաքականութեան ու գործունէութեան դէմ են գործում: Նման մարդկանցից, վաղ թէ ուշ, հակասեմականներ են ձեւաւորուում: Թոյլ մի՛ տուէք, որ փոքր հակասեմականը դառնայ մեծ ջարդարար: Թո՛ղ նրանց կոկորդոն մնայ ազգային արժանապատուութեան իրենց գաղափարը:

Որեւէ պատրուակով, ամէն առիթով հեղինակագրկէ՛ք, մերկացրէ՛ք նրանց:

Համախմբուէ՛ք նմանների դէմ, նրանց խփէ՛ք բոլոր հնարաւոր միջոցներով, քանի դեռ մենակ են: Նրանք չեն կարող դիմանալ մեր համայնական յարձակմանը, թէկուզ հազար անգամ էլ ճիշտ լինեն: Նրանք մեղաւոր են արդէն նրանով, որ մեզ են խանգարում: Նման յամառների մասին հեղինակագրկող լուրեր տարածէ՛ք, կասկածելի համբաւ ստեղծէ՛ք նրանց շուրջը: Վերջ ի վերջոյ, դրանցից կսկսեն վախենալ նոյնիսկ նրանք, որ շատ լաւ գիտեն, լաւ կարծիք են ունեցել եւ աջակցել են դրանց:

Դրանց գրկեցէ՛ք կապերից ու հաղորդակցուելուց, նորմալ աշխատելու հնարաւորութիւնից:

Կասկածի տակ դրէ՛ք դրանց կատարած աշխատանքի նպատակայարմարութիւնը, զբաղեցրած պաշտօնի անհրաժեշտութիւնը: Մեկուսացրէ՛ք, ամբոխին գրգռէ՛ք դրանց դէմ, գրկէ՛ք հասարակութեան մէջ ներգրաւած ազդեցիկ դերից, դրդէ՛ք զանազան տհաճ միջադէպերի: Նուաստացրէ՛ք, արհամարհէ՛ք, պարզելի ու պատժի անարդարութեամբ դժգոհացրէ՛ք, եւ եթէ սկսեն բողոքել՝ մեղադրէ՛ք չենթարկուելու, ենթակայութեան խախտման, անհաշտուողականութեան, բամբասանքի մէջ:

Դիմէ՛ք հասարակութեանն ու վարչական մարմիններին, քարշ տուէ՛ք դրանց կուսկովիտէ, միլիցիա եւ, եթէ հնարաւոր է՝ դատարան:

Եթէ ըմբոսը երիտասարդ է ձեզանից, մեղադրէ՛ք նրան անպատկառութեան, եթէ հասակակիցներ էք՝ եղբայրութեան եւ, անպատճառ, ինտերնացիոնալիզմի կանոնների խախտման մէջ:

Այս միջոցների արդիւնաւէտութիւնը ստուգուած է բազմաթիւ սերունդների կողմից: Այդպէս են վարում նաեւ այսպէս կոչուած "շահագործողները"՝ ժողովուրդներին ենթակայութեան մէջ պահելու անհրաժեշտութիւնից դրդուած:

Գլխաւորը մեղադրելն է, դրանից յետոյ նրանք թո՛ղ արդարանան: Ով արդարանում է՝ նա արդէն կիսով չափ մեղաւոր է:

Եթէ կարծում էք, որ հնարաւոր է, նրանց վարքին քաղաքական աստառ տուէ՛ք, մատնութիւններ, անանուն նամակներ գրէ՛ք նրանց դէմ, մեղադրէ՛ք նրանց հակահասարակական արարքների եւ տնտեսական խափանարարութեան (սաբոտաժի) մէջ:

Նրանց դրդե՛ք հանդես գալ պետական իշխանությունների դեմ, ապա մերկացրե՛ք եւ ոչնչացրե՛ք նոյն իշխանությունների օգնութեամբ:

Հանգիստ կեանքի եւ արտօնությունների իրաւունք ստանում են միմիայն նրանք, ովքեր խոնարհաբար հետեւում են մեզ, ընթանում մեզ հետ:

Ով ցանկանում է գնալ իր անկախ ճանապարհով, նա հաւանական վտանգ է եւ պետք է զրկուի ամեն տեսակի աջակցութիւնից ու գոյութեան միջոցներից:

Կա՛մ՝ մեր սահմանած կարգը, կա՛մ՝ կատարեալ խառնաշփոթութիւն:

Եթէ որեւէ տեղ ուզում են ապրել առանց մեզ, այնտեղ պետք է լինի քաոս:

Հարկաւոր է այնպէս անել, որ խառնաշփոթը շարունակուի մինչեւ այն պահը, երբ վերջնականապէս տանջահար եղած, յոգնած ու յուսախաբուած գոյերը խնդրեն իշխանութիւնը վերցնել մեր ձեռքը, իրենց համար հանգիստ կեանք ապահովել:

Գոյերը պետք է աշխատեն մե՛ր ղեկավարութեամբ, օգուտ տան մեզ: Ով մեզ օգուտ չի տալիս, նա պե՛տք է վնդուի:

Մեր շահերից դուրս հասարակական շահեր չկան:

Ով մեզ հետ չէ, մեզ դէմ է: "Ակն ընդ ակն, ատամն ընդ ատամն". այսպէ՛ս է սովորեցրել Մովսէսը, այսպէ՛ս են ապրել մեր նախնիները, այսպէ՛ս պիտի ապրենք եւ մենք:

Վրէժը սրբազան զգացում է, այն բնաւորութիւն է դաստիարակում, հաստատում է մարդուն: Վանեցե՛ք ձեզանից խոնարհութեան եւ համակերպութեան զգացումը: Քրիստոնէական սրտացաւութեան, ինքնանուաստացման, համակերպութեան ու ինքնահրաժարման նշանախօսքերը թողե՛ք տխմար գոյերին, նրանք հէնց դրա՛ն են արժանի:

Գոյերի մեջ տարածե՛ք, քարոզե՛ք քրիստոնէական "առաքինութիւններ", իսկ ինքներդ դարձե՛ք ոգով կարծր եւ անհաշտուողական:

Թշնամու նկատմամբ եղե՛ք անողորմ:

Եթէ այսօր դուք ներէք նրանց ձեզ հասցուած փոքր վիրաւորանքը, վաղը ասելի մեծ վիրաւորանք կհասցնեն:

Մի՛ վարժուէք վիրաւորանքները հանդուրժելուն եւ կոտրեցե՛ք վիրաւորուելու ամեն մի ցանկութիւն այլոց մէջ: Թո՛ղ գոյերը համոզեն իրար, որ մեզ հետ հարկաւոր է լինել զգոյշ, չափաւոր եւ ճկուն: Թո՛ղ

նրանք զգուշօրեն դիմակայեն մեր յարձակմանը, իսկ մենք պետք է գործենք համարձակ եւ արագ՝ ամէն անգամ գոյերին կանգնեցնելով կատարուած փաստի առջեւ:

Դրանից յետոյ նրանք երկար եւ ապարդիւն բանակցութիւններ կվարեն, մեր գործելակերպի դէմ նրանք կամային որոշմամբ մի գործ կկատարեն: Մինչեւ նրանք գլխի կընկնեն, մինչեւ փոխհամաձայնութեան կգան, մինչեւ կիրագործեն... մենք կիրականացնենք տասը աւելի կարեւոր գործեր:

Թո՛ղ նրանց դիմադրութիւնը մեզ համար դրդիչ լինի, այլ ո՛չ արգելք:

Մեզ հարկաւոր է այնքան դիմադրութիւն, որ խթանի մեր մարտական ոգին, զգօնութիւնը, ո՛չ աւելին:

Երբեք մի՛ թոյլատրէք ճնշումը:

Ինչքան ուժեղ են դիմադրում գոյերը, այնքան աւելանում են մեր ծախսերը. ուրեմն, նոյնքան պիտի աւելանան մեր եկամուտները, որպէսզի գերազանցեն վաղուայ հնարաւոր վնասը ջարդերի ընթացքում, որ ժամանակ առ ժամանակ տեղի են ունենում իւրաքանչիւր երկրում:

Մենք պետք է միշտ պատրաստ լինենք փախչելու գոյերի բարկութիւնից ու աստելութիւնից, հեռանալու այն երկիրը, ուր մեզ կընդունեն՝ յուսալով, որ մեր կապիտալի օգնութեամբ կաշխուժացնենք իրենց տնտեսութիւնը:

Երկրների, որպէս բնակավայրերի, պարբերական փոխումը գոյութեան աւելի բարենպաստ պայմաններ ապահովելու ձգտմամբ, մեր ռազմավարութեան անքակտելի մասն է:

Դրանում է "թափառական հրեայի" յաւերժական կերպարի խորհուրդը՝ անսպառ լաւատեսի եւ յաւերժական վտարանդո:

Բայց պիտի հեռանանք մենք ո՛չ թէ աղքատ ու հիւանդ, այլ՝ հարուստ եւ առողջ:

Փողէ՛րն են մեր ոտքերը:

Մենք մեր հանրութեան կենտրոնը տեղափոխում ենք այն կողմ, որ կողմ նախապէս տեղաշարժել ենք մեր դրամը, կապիտալը:

Նիւթապէս յագենալով սփիւռքի երկրներում, հաւաքելով նրանցից մեզ հասանելիքը, մենք դարերի ընթացքում ժամանակ առ ժամանակ հաւաքուում ենք մեր պապերի հողի վրայ, որպէսզի ամրա-

պնդենք մեր ոգին, մեր հաւատը, նորից ճշտենք մեր խորհրդանիշները
եւ հաստատենք միասնութիւնը:

Մենք հաւաքուում ենք, որ նորից սփռուենք:

Եւ այսպէս՝ յաիտեանս յաիտենից:

- ՎԵՐՋ -